



STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 44 · 8. februar
Sesjonen 2021–2022

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny voteringsordning med faste voteringstidspunkter. Derfor vil saksreferat og tilhørende votering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte tirsdag den 8. februar 2022 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 44):

1. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Hege Bae Nyholt, Seher Aydar, Audun Lysbakken og Freddy André Øvstegård om profittfrie barnehager (Innst. 134 S (2021–2022), jf. Dokument 8:14 S (2021–2022))
2. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Erna Solberg, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes, Turid Kristensen og Mathilde Tybring-Gjedde om en helhetlig ungdomsskolereform (Innst. 129 S (2021–2022), jf. Dokument 8:18 S (2021–2022))
3. Interpellasjon fra representanten Jan Tore Sanner til kunnskapsministeren:
«Flere rapporter har dokumentert negative konsekvenser for barn og unges faglige og sosiale utvikling som følge av strenge smitteverntiltak i barnehage, skole og høyere utdanning. Koronakommisjonen trekker bl.a. frem følgende: «Studier indikerer at læringstapet har vært betydelig for elevene på barne- og mellomtrinnet under perioden med hjemmeundervisning. Mange elever er bekymret for at de har gått glipp av viktige ting på skolen på grunn av koronapandemien. Motivasjonen og arbeidsinnsatsen har gått noe ned.» Situasjonen har vært særlig krevende for sårbare barn og unge. Regjeringen Solberg iverksatte derfor flere tiltak for sårbare barn og unge og for at elever skal kunne ta igjen tapt læring.
Hvilken plan har regjeringen Støre for å kartlegge konsekvensene av smitteverntiltakene, og sikre at barn og unge får ta igjen tapt læring, samt sørge for at sårbare elever og studenter får tilstrekkelig oppfølging og hjelp?»
4. Interpellasjon fra representanten Mudassar Kapur til kommunal- og distriktsministeren:
«Fremover må Norge fortsette å omstille seg for et grønt skifte, sørge for at flere fullfører skolen, bygge infrastruktur, skape flere jobber og inkludere flere. Dette er ikke tiden for reversering og avvikling av viktige reformer. En oppløsning av Viken vil koste fellesskapet nærmere en halv milliard kroner, resultere i svakere kompetansemiljøer og dårligere tjenester og sette utviklingen på pause. Dette kan bli en gjenganger i andre reverseringer også. Høyre ønsker primært to forvaltningsnivåer: stat og kom-

mune. Men når vi først har en fylkeskommune som Viken, ser vi ingen gode grunner til å erstatte den med tre nye fylkeskommuner og tre nye fylkesadministrasjoner.

Hva er statsrådets syn på å bruke fellesskapets midler og menneskelige ressurser til å opprette nye fylker når utredningen åpenbart peker på dårligere fylkesøkonomi, dårligere tjenester og at utviklingen settes på pause?»

5. Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godtakelse av forordning (EU) 2018/1862 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) innenfor politisamarbeid og strafferettslig samarbeid, forordning (EU) 2018/1861 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) på området inn- og utreisekontroll og forordning (EU) 2018/1860 om bruk av Schengen informasjonssystem i forbindelse med retur av tredjestatsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket) (Innst. 132 S (2021–2022), jf. Prop. 230 S (2020–2021))
6. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i lov om Schengen informasjonssystem (SIS-loven) mv. (Innst. 52 L (2021–2022), jf. Prop. 226 L (2020–2021))
7. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i forsikringsavtaleloven mv. (forsikringsdistribusjon mv.) (Innst. 131 L (2021–2022), jf. Prop. 234 L (2020–2021))
8. Referat

Presidenten: Representantene Tuva Moflag, Dag-Inge Ulstein, Åse Kristin Ask Bakke, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Buskerud: Sigrid Simensen *Ilsøy*

For Finnmark: Heidi Anita Lindkvist *Holmgren*

For Hordaland: Sigbjørn *Framnes*

For Oslo: Agnes Nærland *Viljugrein*

Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra Kristelig Folkepartis stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Kjell Ingolf *Ropstad* fra og med 8. februar kl. 15 og inntil videre
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Åsmund *Aukrust* i dagene 8. og 9. februar for å delta på EFTAs parlamentarikermøte i Brussel
- fra Miljøpartiet De Grønnes stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Une *Bastholm* fra og med 8. februar og inntil videre

- fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe om permisjoner etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representantene Kathy Lie og Grete Wold fra og med 8. februar og inntil videre
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Marianne Sivertsen Næss fra og med 8. februar og inntil videre

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Vest-Agder: Jorunn Gleditsch Lossius
For Akershus: Tobias Hangaard Linge og Kristoffer Robin Haug
For Buskerud: Audun Hammer Hovda
For Finnmark: Sigurd Kvammen Rafaelsen
For Vestfold: Aram Karim

Presidenten: Tobias Hangaard Linge, Kristoffer Robin Haug, Audun Hammer Hovda og Aram Karim er til stede og vil ta sete.

Statsråd Tonje Brenna overbrakte 4 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken vil framsette et representantforslag.

Lars Haltbrekken (SV) [10:03:19]: Jeg vil på vegne av stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kari Elisabeth Kaski, Birgit Oline Kjerstad og meg selv framsette et forslag om forbud mot gummigranulat.

Presidenten: Representanten Dag-Inge Ulstein vil framsette et representantforslag.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [10:03:48]: På vegne av representanten Olaug Vervik Bollestad og meg selv vil jeg legge fram et representantforslag om å sikre ureturnerbare asylsøkeres rett til å ta lønnet arbeid, samt rett til grunnleggende helsehjelp til alle som oppholder seg i Norge.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:04:12]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Hege Bae Nyholt, Seher Aydar, Audun Lysbakken og Freddy André Øvstegård om profittfrie barnehager (Innst. 134 S (2021–2022), jf. Dokument 8:14 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Himanshu Gulati (FrP) [10:04:57] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg begynne med å takke komiteen for samarbeidet i saken. Vi er en komité som er samstemt i at alle barn skal få et godt og trygt barnehagetilbud, men jeg må også være ærlig om at vi ikke alltid er like enige om hvordan vi skal oppnå det målet. Dette er et representantforslag fra Rødt og SV om profittfrie barnehager, og et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Venstre og Fremskrittspartiet foreslår å avvise forslaget.

Med det tar jeg av saksordførerhatten og tar på den mer politiske hatten. Jeg er glad for at dette forslaget avvises, men det reduserer ikke min bekymring for den dramatiske endringen vi ser i norsk barnehagepolitikk fra den nye regjeringen for øyeblikket. Dette er ikke den første debatten vi har om denne saken, og jeg tror heller ikke det blir den siste. Jeg tror denne debatten kommer til å eskalere når vi ser konsekvensene av den tydelige retningsendringen den nye regjeringen har tatt innenfor barnehagepolitikken.

Private barnehager har mottatt i snitt 89 pst. av det de offentlige barnehagene har fått de siste årene. For hver hundrelapp de offentlige barnehagene har fått, har de private mottatt ca. 89 kr. Nå er det på toppen av dette vedtatt et kutt på flere hundre millioner kroner. Vi vet også at de private barnehagene ofte har hatt høyere tilfredshet og lavere sykefravær enn offentlige barnehager.

Jeg frykter at den nye retningen fra denne regjeringen slår beina vekk under og setter spikeren i kista for den mest vellykkede velferdsreformen vi har sett i Norge de siste 20 årene, nemlig barnehagereformen. Barnehageforliket er et forlik som, i motsetning til mange andre reformer i norsk offentlig sektor, faktisk fungerte. Det ga resultater på kort tid og sørget for at vi fikk full barnehagedekning.

I dag har vi et godt samspill mellom private og offentlige barnehager. De 300 000 barna som går i barnehage i Norge i dag, er fordelt 50/50 mellom offentlige og private barnehager. Dette er et tilbud foreldre stort sett er fornøyd med, og barna trives i barnehagene. Når man nå foretar så dramatiske endringer i denne vellykkede reformen, risikerer vi å ødelegge en velfungerende barnehagesektor.

Min spådom er at de enorme kuttene til private barnehager og de andre endringene som er varslet, betyr at vi kommer til å se at flere som driver private barnehager, kaster inn håndkleet, fordi det blir så å si umulig å drive med forutsigbarhet og ha god og sunn drift. Selv om jeg vet det er et uttalt mål fra regjeringen å bekjempe barnehagekjedenes makt, er sannheten at 60 pst. av de private barnehagene i Norge er enkeltstående, frittstående barnehager som drives av ildsjeler og andre, og de er ikke en del av store barnehagekjeder. Den politikken som nå føres, vil nettopp resultere i at flere av dem som driver enkeltstående barnehager, ikke ser noe annet valg enn å bli en del av en større paraply.

Elise Waagen (A) [10:08:10]: Representantforslaget vi behandler i dag, omhandler en rekke forslag om endret finansiering og regulering av barnehagene. For Arbeiderpartiet er det viktig å sikre at skattepengene og foreldrebetalingen går til et best mulig barnehetilbud til ungene. Vi vil senke barnehageprisen, og vi vil heve kvaliteten.

Det er bred enighet om at slik regelverket er i dag, er det ikke tilpasset dagens situasjon. Vi er ikke sikret at pengene nettopp går til barna – det må vi gjøre noe med. Regelverket ble laget i en tid da sektoren skulle bygges ut. Nå står vi en helt annen situasjon.

Tallene taler for seg selv. Private kjeder blir stadig større, på bekostning av mangfoldet i sektoren. De fire største kommersielle barnehagekjedene driver nå hver tredje barnehageplass. I 2013 viste tallene at de drev hver femte barnehageplass. Arbeiderpartiet vil ha mangfold i sektoren, og det skal gjenspeiles i finansieringen.

Vi må ikke lukke øynene for at private barnehager også gir store gevinster for enkelte private. I løpet av 2019 og 2020 kjøpte utenlandske investeringsfond minst 238 barnehagebygg, og på den måten er de private og offentlige med og finansierer milliardgevinster til private. Regelverket er nemlig utdatert, og det har i lang tid vært behov for å endre det. Jeg mener at det er under enhver kritikk at Solberg-regjeringen ikke tok tak, på tross av at man fikk gjentatte vedtak i Stortinget og en rekke utredninger med klare anbefalinger om behovet for å oppdatere regelverket. Det er helt nødvendig for å skape legitimitet og en bedre kvalitet.

Det er for store variasjoner i de private barnehagene, og vi vet at det er de små, enkeltstående som ofte har det økonomisk trangere. I regjeringsplattformen slår Arbeiderpartiet og Senterpartiet fast at vi vil innføre et strengt og tydelig regelverk. Vi vil sikre mer demokratisk styring. Vårt mål er nemlig et regelverk som sikrer mangfold i sektoren. Uavhengig av om barna går i priva-

te, offentlige eller ideelle barnehager, skal vi sikre en stabil og trygg finansiering som bygger opp under kvaliteten.

Som statsråden selv vil redegjøre for i sitt innlegg, er regjeringen godt i gang med arbeidet for å endre reguleringen og sikre en god finansiering. Jeg er sikker på at dette kommer til å føre til mer kvalitet og et regelverk som bygger opp under god legitimitet i hele sektoren.

Jan Tore Sanner (H) [10:11:19]: Et godt offentlig-privat samarbeid har gitt oss full barnehagedekning og et godt tilbud til barna. For Høyre er private barnehager og et godt offentlig-privat samarbeid også en del av løsningen for fremtiden. Private barnehager bidrar til mangfold og valgfrihet, og de er en viktig driver for kvaliteten.

For Høyre er kvaliteten på tilbudet viktigst, ikke barnehagens eierform, men det er grunn til å merke seg at tall fra Telemarksforskning fra 2021 viser at kostnadene for drift av barnehager for det offentlige, fratrukket foreldrebetaling, er på om lag 26 mrd. kr for om lag 136 000 heltidsplasser i kommunale barnehager og på om lag 22 mrd. kr for om lag 137 000 heltidsplasser i private barnehager. Det er også bra at mer enn 95 pst. av de ansatte i private barnehager er omfattet av tariffavtaler som fagforeningene har anbefalt for sine medlemmer.

Foreldrene er gjennomgående godt fornøyd med barnehetilbudet i Norge, men private barnehager har noe høyere foreldretilfredshet enn kommunale barnehager. Det viser at private barnehager gir et minst like godt tilbud til barna, til en lavere pris for samfunnet.

Samtidig er det en annen barnehagesektor i dag enn da barnehageforliket ble inngått. Rammeverket må derfor tilpasses sektoren slik den er i dag. Det arbeidet startet under vår regjering. Flere viktige tilpassinger kom på plass, bl.a. et nasjonalt barnehetilsyn. Finansieringssystemet må også justeres for å sikre driftsgrunnlaget til de frittstående barnehagene, og det må sikres transparens for de større kjedene. Offentlige tilskudd skal sikre barna et godt tilbud.

Trygge barnehager med ansatte som trives på jobb, der barn kan utfolde seg og få sosial erfaring og verdifull læring gjennom lek, er noe av det viktigste vi som politikere kan bidra til. Gode barnehager med kompetente ansatte er en verdifull investering for samfunnet og for den enkelte.

For Høyre er kvaliteten på og innholdet i tilbudet til barna det aller viktigste, men vi er også opptatt av å ta vare på det store mangfoldet vi har av barnehager. Skal vi sikre dette, må de ideologiske kjepphestene settes på stallen. Høyre deltar gjerne i en videre dialog for å sikre et mangfoldig barnehetilbud av høy kvalitet. Da kan ikke utgangspunktet være at private barnehager skal fa-

ses ut, men at vi skal bygge videre på den norske barnehagemodellen med et godt offentlig-privat samarbeid.

Maren Grøthe (Sp) [10:14:14]: Barnehagene våre er en viktig arena for å gi våre barn og unge en god start på livet, hvor vi som samfunn kan ta ansvar for inkludering, integrering og utvikling. I dag går halvparten av barna i Norge i kommunale barnehager, mens den andre halvparten går i private. Det er nettopp denne kombinasjonen, som kom fram gjennom det tverrpolitiske barnehageforliket, som har sikret at vi i dag har full barnehagedekning.

Når vi diskuterer og fremmer forslag i denne saken, er det viktig at vi husker nettopp det. For Senterpartiet er det viktig at vi skal se den store verdien av tilbudet de private og ideelle barnehagene gir, men at vi skal utvikle det til det beste for både barn og unge i hele landet. Da må vi slutte å grave oss ned i skyttergravene i denne saken og løfte den til noe mer.

I dag er regelverket og finansieringssystemet en utfordring, både for kommunene og for den enkelte barnehage, og vi er alle enige om at det skal gjøres endringer. Derfor er det kritikkverdig at det de siste årene har skjedd altfor lite for å rydde opp. Forskjellen i tilskudd er fortsatt stor fra kommune til kommune, og en av tre private barnehager går i underskudd, mens vi på den andre siden ser tall som viser store overskudd og utbytter.

I lys av dette er vi i Senterpartiet særlig bekymret for de små, enkeltstående private barnehagene som opplever økonomisk uforutsigbarhet og press. Flere og flere ender med å bli kjøpt opp av større, kommersielle kjeder. Derfor er vi glad for at Hurdalsplattformen og regjeringen er tydelig på at vi skal ta grep. Framover vil det være viktig for oss at vi skal finne løsninger som vil fungere over tid, og som legger til rette for at det skal gå an å opprettholde og drive barnehagene som utgjør et viktig tilbud over hele landet, uten at de skal være gjenstand for å skape store overskudd som ikke kommer barna til gode.

Vi i Senterpartiet skal fortsette å stå på for å skape et regelverk og et finansieringssystem som fungerer i praksis, og som gir forutsigbarhet for kommuner, drivere, ansatte, barn og familier over hele landet. Jeg håper at Stortinget vil være med oss på det.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:16:53]: Vi har grunn til å være stolte over den norske barnehagetradisjonen. Ikke noe annet land i verden har et så godt utbygd tilbud til barna våre som vi har, og i vår barnehagetradisjon har ett hensyn stått først, nemlig barnas utvikling på deres premisser, gjennom både lek og læring i fellesskap, veiledet av dyktige ansatte.

Til syvende og sist handler spørsmålet om profitt og kommers i barnehagene våre nettopp om å forsvare denne gode barnehagetradisjonen. For hva er i ferd med

å skje? Jo, tilbudet til de minste barna våre blir i stadig større grad drevet av store kommersielle konserner. Hvis det fortsetter som nå, vil faktisk bare fem store konserner eie over halvparten av de private barnehagene innen 2029. Penger som er gitt til barnas barnehage-tilbud gjennom offentlige tilskudd, foreldrebetaling, billige tomter fra kommunene og husbanklån, hentes ut av barnehagedriften og brukes til å fylle opp konserneieres allerede velfylte bankkontoer.

Det siste eksemplet i en lang rekke er barnehagebaronen Eli Sævareid, som rett før jul solgte 142 barnehagebygg til en svensk eiendomsgigant for 4,5 mrd. kr. Dette er barnehagebygg som er bygget med fellesskapets midler på rimelige tomter stilt til rådighet av kommunen. Sævareid har bare på halvannet år solgt barnehager for 14 mrd. kr. Man må være rimelig langt nede i Civitas markedshyllende lesesirkler for ikke å reagere på sånne eksempler.

SV står for et helt rimelig standpunkt, nemlig at hver krone fellesskapet gir til barnas tilbud gjennom offentlige tilskudd, foreldrebetaling eller rimelige tomter, skal gå til akkurat det, til barnas tilbud, ikke til privat berikelse for noen få på toppen. Det standpunktet er ikke radikalt. I en rekke undersøkelser hvor folk er spurt, har det vist seg at et stort flertall er enig med oss – ikke bare blant SVs velgere eller Arbeiderpartiets velgere, men i hele folket.

Så forventningene til venstresideflertallet på Stortinget er tydelige: Løftene om å stanse profitten og kommersen må bli innfridd. Regjeringspartiene innfrir ikke i behandlingen av dette forslaget, selv om de stemte for akkurat det samme før valget. Men vi i SV skal uansett bruke vår nøkkelrolle på Stortinget videre for å drive gjennom nye gjennomslag for omsorg over omsetning i barnehagene våre.

Med det tar jeg opp SVs forslag i saken.

Presidenten: Da har representanten Freddy André Øvstegård tatt opp de forslagene han refererte til.

Hege Bae Nyholt (R) [10:19:48] (komiteens leder): Hver morgen, arbeidsuken gjennom, tennes lyset i landets barnehager før samfunnet har gnidd søvnen ut av øynene. Barnehagene er arbeidsplass for tusenvis av ansatte og hverdagen for de aller fleste av landets barn. Smårollingene i barnehagen er ikke i samme situasjon som kundene i klesbutikken. Daglig er de utlevert til andres makt, andres prioriteringer og beslutninger på en helt annen måte. Konsekvensene av beslutningene kan være store. Derfor er ikke velferdstjenester som andre tjenester, og nettopp derfor er det viktig å sikre at pengene, offentlige midler og foreldrepenger, faktisk går til det de skal, nemlig barna.

Barnehageforliket var en stor seier for de kommersielle barnehageeierne. Fram til da hadde lovverket skilt

mellom ideelle og kommersielle barnehager. Med barnehageforliket skulle private barnehager behandles som én gruppe, og det førte til en storstilt åpning for profittuttak for kommersielle eiere. Hvert år forsvinner store summer ut av offentlig finansiert velferd. Kommersielle aktører har vokst seg store innenfor mange av velferdstjenestene våre, og barnehager har dessverre blitt big business.

For Rødt er det åpenbart at vi har offentlig finansier- te velferdstjenester for å tjene befolkningen, ikke for at velferdsprofitørene skal tjene penger. Derfor har vi, sammen med SV, foreslått en rekke tiltak for å sikre profittfri barnehagedrift. Forslagene burde strengt tatt være en smal sak for regjeringen å støtte. Felles for mange av forslagene er at Arbeiderpartiet og Senterpartiet selv stemte for de samme forslagene da de satt i opposisjon.

Det haster med endring. Utenlandske investorer har et enormt tempo når de kjøper seg opp i våre felles-finansierte barnehager, og da må regjeringen handle enda raskere. Barnehagene har blitt svært attraktive investeringsobjekt for utenlandske investorer, og det er åpenbart at utenlandske oppkjøpsfond har rent kommersielle motiver for å involvere seg i barnehagedrift. Det er alvorlig når en viktig del av infrastrukturen i det norske utdanningssystemet eies av utenlandske hedgefond og befinner seg utenfor demokratisk styring.

En ny forskningsrapport viser at de private kommersielle barnehagene nå utgjør en så stor andel at de kan få politisk vetorett over sektoren.

Rødt frykter at det vil være for lite og for sent når regjeringen legger fram forslaget til et nytt regelverk, og for å sikre nettopp de små, enkeltstående barnehagene er et profittforbud nødvendig. De er en del av mangfoldet – de store kommersielle er det ikke. Hvis vi virkelig ønsker at pengene skal gå til barna, er det nødvendig å ta det kommersielle problemet ved roten. Kun å innføre strengere regulering av sektoren, slik flere partier tar til orde for, vil ikke være tilstrekkelig. Tidligere avsløringer viser at de kommersielle eierne tilpasser driften og finner nye måter å hente ut profitt på. Barnehagen er til for barna våre, ikke for at velferdsprofitørene skal få drive butikk.

Abid Raja (V) [10:23:03]: Halvparten av alle norske barn starter i en privat barnehage. Det gir barn og foreldre mangfold når de skal velge barnehage. Kombinasjonen av private og offentlige barnehager har bidratt til dagens gode barnehagedekning og høyere kvalitet i barnehagene mange steder i landet. Folk er fornøyd, ikke bare de ansatte og foreldrene, men også barna er fornøyd.

Vi i Venstre har på vår vakt bidratt til økt kvalitet og riktig ressursbruk i barnehagene gjennom vår satsing på en bemanningsnorm, en pedagognorm og en kompetansereform for barnehagesektoren. Tilsyn, transparens og krav har ført til en meget sunn sektor. Vår politikk har virket.

Dette forslaget er derimot fremmet for å dyrke fortidens løsninger og ideologier. Slike forslag føyer seg inn i anti-individualistiske løsninger. Slike forslag virker ikke. Forslagene er usunne for samfunnsutviklingen. Der de private gründerne har stått på og lagt grunnlaget for en mangfoldig barnehagesektor med mye kvalitet, skal forslag som dette trekke deres samfunnsinnsats ned. Der barn, foreldre og ansatte er fornøyd, vil dette forslaget ha ideologi foran mangfold og kvalitet.

Ytterligere skuffende er det at Rødt ikke er alene om slik svartmaling og stempling av private barnehager. Vi ser at regjeringen, bestående av Arbeiderpartiet og Senterpartiet, sammen med SV, kutter i offentlige tilskudd til private barnehager. Barnehagesektoren er også bekymret for at regjeringen kommer med tiltak som skal begrense friheten til de private barnehagene. Forslagene vil kunne svekke valgfriheten til foreldre og det gode barnehagetilbudet vi har i Norge.

Samtidig er jeg glad for at regjeringspartiene og regjeringen sier nei til disse forslagene fra Rødt og SV. Jeg håper at de også benytter anledningen til å justere noe av sin kurs i samme spørsmål, for vi må stille oss spørsmålet: Hva er det man ønsker å løse av utfordringer i samfunnet? Jeg vil benytte denne anledningen til å invitere regjeringen – Arbeiderpartiet og Senterpartiet – til et bredere barnehageforlik på Stortinget, der den transparensen og sunnheten som nå er i bransjen, blir anerkjent. Jeg ser at også regjeringen ser at samfunnet også trenger de private løsningene og de private barnehagene, og jeg håper at regjeringen er villig til å se på muligheten for et bredere barnehageforlik heller enn en politikk som skal legge opp til å avvike de private.

Statsråd Tonje Brenna [10:26:05]: Jeg er glad for representanten Rajas invitasjon til forlik. Barnehageforliket i 2003 var starten på en storstilt utbygging av barnehager og hadde ikke vært mulig uten politiske ambisjoner, bredt politisk engasjement og et stort engasjement fra folk som ønsket å starte og drive barnehage. Full barnehagedekning har gitt en bedre hverdag for veldig mange småbarnsfamilier. Det har bidratt til likestilling mellom kjønnene og høyere yrkesdeltakelse.

Jeg er likevel langt på vei enig i forslagsstillernes analyse av den økonomiske situasjonen til private barnehager, og at det er behov for endringer i regelverket. Flere av forslagene er også i tråd med regjeringens politikk på dette området. Vi vet at enkeltstående og ideelle barnehager har en mer sårbar økonomi enn barnehager i konsern. Vi vet også at konsern og barnehager med utenlandske eiere bruker mer av tilskuddene til husleie og mindre av tilskuddene til personalkostnader. Jeg er bekymret for den høye aktiviteten av oppkjøp av barnehager. Det er en utvikling jeg ønsker å bidra til å snu. Pengene skal gå til

barna og de ansatte i barnehagene, ikke til å forvalte og drifte eiendom.

På ett område er vi likevel uenige. Forslagsstillerne ønsker profittfrie barnehager. Vi ønsker et stramt regelverk, men vi mener også at private barnehager må ha mulighet til å ha en driftsmargin. Målet er ikke at barnehageeierne skal ta ut store utbytter, men at det må være mulig å drive bærekraftig over tid. Det kan f.eks. handle om å bygge opp noe egenkapital, som igjen kan brukes til å gjøre investeringer i barnehagebygget.

Som en del av budsjettforliket med SV skal regjeringen sette ned et offentlig utvalg som skal utrede nullprofittmodeller for velferdstjenestene, inkludert barnehager. Dette vedtaket vil regjeringen følge opp. Jeg vil også vise til at det gjøres et omfattende arbeid i regjering, både med å regulere private barnehager og med endringer i finansieringssystemet for de private barnehagene.

Jeg mener vi må ha et differensiert tilskuddssystem som i større grad treffer det faktiske utgiftsnivået i barnehagene. Dette er også representantene inne på i sitt forslag. Regjeringen vil gi små privateide og ideelle barnehager bedre rammevilkår. Vi vil ha et regelverk som stopper utviklingen der store kjeder eier stadig flere barnehager. Vi må se etter løsninger som gir kommunene større mulighet til å styre de private barnehagene, og vi vil i den forbindelse arbeide videre med Storberget-utvalgets rapport. Endringer i rammevilkårene kan få stor betydning for eiere, foreldre, barn og ansatte, og dette arbeidet må gjøres på en skikkelig måte, i god dialog med sektoren.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Tore Sanner (H) [10:29:15]: Det er litt vanskelig å få tak i hvilken retning statsråden har. Det er også en fordel, fordi det kan bety at det kan være grunnlag for et noe bredere forlik enn et forlik mellom Arbeiderpartiet og SV. Jeg hører statsråden si at hun ikke er for et forbud mot å ta ut utbytte. Samtidig sier statsråden at det skal være mulig å ta ut utbytte for f.eks. å investere i bygg. Betyr det at regjeringen vurderer å legge føringer for hva et eventuelt utbytte skal kunne brukes til, eller er det slik at regjeringen mener at det fortsatt skal være mulig med en driftsmargin å ta ut et moderat utbytte på de pengene som er investert i en privat barnehage?

Statsråd Tonje Brenna [10:30:11]: Jeg mener vi må ha strenge regler for både hvordan vi bevilger penger, hvordan barnehagene skal driftes, og også ha godt tilsyn med de private barnehagene. Men jeg mener vi heller ikke skal være naive. De som lever av å drive privat barnehage, må kunne gjøre nettopp det: leve av det. Jeg tror også det er klokt å ha en tilnærming der vi i forbindelse med private barnehager ser på det vi som privatpersoner ofte gjør, nemlig sparer penger for å kunne f.eks. å

pusse opp et bad eller investere i egne bygninger. Jeg tror vi må ha som mål for øye å ha en sunn barnehageøkonomi der det er mulig å drive bærekraftig over tid. En del av den bærekraften handler nødvendigvis også om muligheten til å holde bygningene sine ved like. Jeg tror egentlig at flere partier i denne salen har mye å snakke om og god mulighet til å bli enige om et bredt forlik også denne gangen.

Jan Tore Sanner (H) [10:31:22]: Det oppfatter jeg som en positiv invitasjon og konstaterer da at regjeringen ikke ønsker å innføre et utbytteforbud. I forliket med SV ligger det et forslag hvor man skal utrede hvordan kommersiell drift kan fases ut. Det statsråden sier, tolker jeg da i retning av at man ikke har bestemt seg for at det skal fases ut, at dette mer er en utredning som SV kan bruke ved en senere anledning for å fremme sine modeller, men at regjeringen ikke vil gå inn for å fase ut kommersiell drift av barnehager.

Statsråd Tonje Brenna [10:31:57]: I budsjettforliket med SV har vi noen formuleringer om utfasing av kommersiell drift innenfor flere velferdstjenester. Jeg tror det er viktig å være klar over at det er veldig ulikt hvordan de ulike velferdstjenestene har innslag av private. Det er f.eks. stor forskjell på måten barnehagesektoren er organisert, sammenliknet med hvor mye innslag man har av private i barnevern, skole og andre typer tjenester. Det er ikke et mål for regjeringen å fase ut de private barnehagene, det er et mål å regulere dem bedre. Så kan det helt sikkert være nyanser av enighet mellom partiene også på rød-grønn side på dette temaet. Målet er at vi får regler som gjør at pengene jobber for ungene våre, at det er bærekraftig å drive barnehager, også de private, og at vi sørger for en sektor som er sunn, fokusert på kvalitet og mindre fokusert på profitt og uttak av store overskudd.

Himanshu Gulati (FrP) [10:32:57]: Som jeg var inne på i mitt innlegg, har regjeringen sammen med SV vedtatt et kutt på nesten 400 mill. kr til private barnehager i inneværende år. Som jeg også nevnte, er rundt 60 pst. av de private barnehagene enkeltstående barnehager, og vi vet at omtrent halvparten av de private barnehagene enten går i underskudd eller cirka i null.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hva tror hun en enkeltstående barnehage som driver i null eller med underskudd, er nødt til å gjøre når man på toppen av ikke å ha noe overskudd, i tillegg får et såpass drastisk kutt i inneværende år? Hva slags alternativer overlater det til en enkeltstående privat barnehage?

Statsråd Tonje Brenna [10:33:48]: Jeg er enig i beskrivelsen av at en del av de enkeltstående private barne-

hagene som er mindre, har en for sårbar økonomi i dag. Så er referansen til kuttet til de private barnehagene som representanten Gulati kom med, en referanse til det som kalles pensjonspåslaget, altså overføringer staten gjør til de private barnehagene for å dekke utgifter til ansattes pensjon. Det påslaget har vært for høyt i lang tid.

Det betyr allikevel ikke at det ikke kan være andre deler av de forskjellige elementene som til sammen utgjør finansieringen av de private barnehagene, som er for lave. Derfor har regjeringen vært helt tydelig på at ikke bare skal vi ha et oppdatert regelverk som harmonerer bedre med dagens barnehagevirksomhet og måten sektoren ser ut på, vi skal også gjennomgå finansieringssystemet, slik at dette blir bedre. Målet er ikke at barnehager skal gå konkurs eller at barnehagene skal ha for små overføringer til pensjonsutgiftene sine. Målet er at det skal være sammenheng mellom utgifter, inntekter og mulighet til å drive sunt og godt.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:35:01]: SV og Rødt foreslår endringer av det økonomiske regelverket for private barnehager som sikrer at skattepenger og foreldrebetaling i sin helhet går til bedre barnehager og ikke verdiuttak til eiere. I 2020 stemte Arbeiderpartiet og Senterpartiet for et forslag som lød: «(...) endringer i barnehageloven, slik at offentlige tilskudd utelukkende kommer barna til gode, og at disse pengene ikke kan tas ut i form av utbytte for private barnehageeiere.» Det er mistenkelig likt, og det er helt i tråd med hva særlig Arbeiderpartiet har sagt i valgkampen. Likevel stemmer regjeringspartiene nå ned forslaget, som de altså støttet før valget.

Jeg lurer på om statsråden kan fortelle hva grunnen til det er. Har Arbeiderpartiet skiftet side i saken? Er det regjeringskontorene som har fått partiet til å se annerledes på det? Eller er det den begrunnelsen som statsråden oppgir – som jo ikke stemmer – at dette skulle hindre muligheten til å ha en sunn driftsmargin som kan reinvesteres i barnehagene? Det er ikke det samme som profitt.

Statsråd Tonje Brenna [10:36:04]: Det kunne være fristende å stille spørsmål tilbake til representanten om hvorfor man ikke, når det er så tydelig og bredt varslet at det kommer nye regler, heller kan vente på dem og diskutere ut fra dem. Det er også i denne sal et engasjement for å eie forslagene som fremmes, og jeg mistenker at det er noe av grunnen til at disse forslagene kommer nå, like før regjeringen uansett vil komme med nye regler.

Jeg er uansett glad for engasjementet. Det er et spørsmål som henger litt mellom de rød-grønne partiene også, nemlig hva man egentlig legger i «profittfri». Jeg mener målet må være at vi regulerer barnehagene på en

måte som gjør at profitten ikke oppstår. Da er diskusjonen om profittfri eller ikke en mer teoretisk øvelse, fordi målet må være at reglene for kvalitet, for hvordan man investerer i barnehagene, og for hvordan pengene bevilges, er så stramme at profitten aldri oppstår. Jeg tror vi kan bli enige om dette i det videre og ser fram til å legge fram forslaget for Stortinget.

Hege Bae Nyholt (R) [10:37:21]: Det store flertallet i Norge, folk flest, ønsker at velferdstilbud som barnehager skal drives av ikke-kommersielle aktører. Spørreundersøkelser gjort av Ipsos i 2016, 2019 og 2020 viser at under 30 pst. svarer at de synes det er greit at kommersielle selskaper drifter sykehus, eldreomsorg, skoler og barnehager. Folk flest vil at kommunale og ideelle aktører skal stå for driften, og blant de rød-grønne velgerne – som har sørget for både regjeringsskifte og et politisk skifte – er kravet enda tydeligere. Skal det være vanlige folks tur, kan vi ikke rulle ut den røde løperen for investorene.

Jeg oppfatter at statsråden langt på vei er enig med Rødt i at man må stoppe den økende kommersialiseringen av barnehagesektoren. At det haster, er det liten tvil om, og i likhet med vanlige folk er jeg utålmodig etter endring. Mitt spørsmål til statsråden er derfor: Når er startdatoen for å begynne arbeidet med å fase ut de kommersielle kreftene fra barnehagesektoren? Når kan vi forvente at regjeringen sikrer absolutt alle pengene til barnehagens hovedpersoner – barna?

Statsråd Tonje Brenna [10:38:26]: Jeg kan forsikre representanten om at jeg hver eneste dag jobber med ulike regler og tiltak som skal sørge for at vi får en sunn, god barnehagesektor hvor pengene kommer barna til gode. Jeg tror at det helt sikkert er et stort engasjement i Norge for at velferdstjenester skal være på offentlige hender. Det er jeg glad for, for det er jeg enig i. Men jeg tror samtidig vi må anerkjenne at når det engang er sånn at halvparten av barnehagene drives av private eiere, må målet for alle de foreldrene som leverer barna sine i de barnehagene hver eneste dag – jeg er selv en av dem – være at de barnehagene er best mulig, at de pengene jobber for barna, og at det er trygt og godt å gå i barnehage, uansett hvem som har logo på bygningen.

Jeg er enig i at det er et mål at mest mulig velferd er på offentlige hender. Derfor sier også regjeringen at vi skal styrke kommunenes rolle inn mot de private barnehagene, slik at kommunene f.eks. ved nedgang i barnekullene enklere kan overta barnehageplasser enn i dag.

Abid Raja (V) [10:39:38]: Jeg var litt usikker på hvordan statsråden stilte seg til invitasjonen som jeg kom med, til et bredere barnehageforlik på Stortinget. Derfor er jeg veldig positiv – jeg vil kanskje ikke si over-

rasket, men veldig positiv – til at statsråden er åpen for det. Jeg ser fram til at regjeringspartiene og de partiene som er interessert i å finne fram til et bredt forlik, kan sette seg ned sammen og rett og slett drøfte i ro og mak hvordan dette kan bli best mulig for samfunnets del.

Så vet jeg også, etter å ha vært i dialog med flere representanter for de private barnehagene, at de er oppriktig bekymret for hvordan dette kan gå. Så jeg tenkte egentlig å stille et veldig åpent og positivt spørsmål til statsråden: Kan statsråden si noe til de mange private som følger spent med på nettsendingen i dag, som kan betrygge dem om at de har livets rett, at de hører med i samfunnet, og at vi gjennom et slikt forlik kan finne fram til de beste løsningene også for dem?

Statsråd Tonje Brenna [10:40:46]: Jeg takker for spørsmålet og ønsker å meddele følgende: Regjeringens mål er at vi skal stramme inn reglene slik at det blir etterrettelig hva pengene våre går til, at vi har kvalitet for øye, og at pengene jobber for barna våre. Det er jeg helt sikker på at brorparten av dem som har et engasjement innenfor de private barnehagene i dag, er opptatt av. Jeg tror også at det må være ganske frustrerende f.eks. å være en del av en større kjede, når man driver ideelt med små driftsmarginer og egentlig gjør det vi i denne sal sier vi har et ønske om at man skal gjøre. Så jeg vil også si til dem at vi er glade for at de finnes, og de skal ha gode og sunne vilkår også i det videre. Vi skal oppdatere regelverket og gjennomgå finansieringssystemet slik at dette blir bedre i framtiden.

Til slutt vil jeg si at jeg er veldig glad for at invitasjonen gjentas. Jeg ser fram til videre dialog med både representanten Raja og flere i denne sal, for målet må være brede forlik som står seg over tid. Vi skal ha gode barnehage tilbud i uoverskuelig framtid for alle landets barn.

Presidenten: Replikorkordskiftet er avsluttet.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [10:42:02]: Brede forlik er en styrke ved norsk politikk, og flere historiske hendelser kan vi takke brede forlik for. Barnehage er også for viktig til å score enkle poeng ved å slå hverandre i hodet med ideologi. Faktum er at det ble inngått et bredt barnehageforlik, av politiske ytterpunkt fra Fremskrittspartiet til SV, for å sikre barnehagedekning. Faktum er at private drivere over hele landet sikrer barnehagedekning og et mangfold i tilbudet.

Både barnehagedekning og mangfold i tilbudet er noe vi fortsatt ønsker. Da mener Senterpartiet det er åpenbart at vi også trenger private barnehager videre, men vi kan ikke ta dem for gitt. Det har skjedd store endringer siden barnehageforliket i 2003. Nå står vi nasjonalt overfor demografiske endringer og nedgang i fødetall. Barnehageplasser blir tatt ned, både i private og of-

fentlige barnehager. Samtidig øker kravene og forventningene til barnehage tilbudet både fra barna, fra foreldrene og fra ansatte.

Gode barnehager er ikke et sted for oppbevaring, det er et sted for vekst og utvikling for barn i en viktig fase i livet. Det er et sted der kvalifiserte og motiverte ansatte legger sjelen sin i å følge opp hvert enkelt barn med utfordringer og mestring i hverdagen.

Politiske rammevilkår må trå til og imøtekomme endrede rammevilkår ellers. Det skal ikke være rom for store utbytter fra grunnleggende velferd som barnehagedrift. Det skal være forutsigbarhet for mindre private barnehager. Kjedenes kan ikke legge listen for drift av barnehage i stort. Fokuset må være på innhold, tilbud og formål med driften samt at tilskudd og foreldrebetaling kommer barna til gode.

Nå jobber Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen aktivt og godt med å få barnehagepolitikken på rett kurs. Verken Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre eller Kristelig Folkeparti klarte i løpet av de foregående åtte årene å rydde i regelverk eller sikre ro for Norges barnehager.

Vi er i gang med å rydde i tilskudd og regelverk, men viktigst av alt: Vi er i gang med nytt finansieringssystem. Utfordringene rundt finansiering gjør at mange mister motet av selv mindre endringer. Toårig etterslep og ulikt tilskudd fra kommune til kommune, til tross for nasjonale normkrav og føringer, blir sett på. Senterpartiet er glad for at stortingsflertallet er pragmatiske og løsningsorienterte i denne saken. Det trengs framover for utvikling av gode barnehager i hele landet.

Seher Aydar (R) [10:44:53]: Barnehageansatte har virkelig stått på, også når forholdene har vært vanskelige. Det er hovedgrunnen til at folk flest er fornøyd med barnehagen barna deres går i. De barnehageansatte strekker seg langt hver eneste dag.

Jeg har lyst til å rette på noen merkelige påstander og kanskje en sammensausing av begreper. Det første er: Dette er offentlig finansierte barnehager, det er det offentlige som finansierer dem. Grunnen til at tilbudet finnes, er at vi betaler skattepenger som går videre til disse barnehagene. Det som er hovedpoenget med dette forslaget, er at penger bevilget til barnehage skal gå til barnehage. Det burde ikke være så vanskelig å forstå, men noen jobber veldig hardt for å misforstå.

Det er faktisk et problem at så mye av pengene som bevilges til barnehager, går rett i noens private lommer. Det er et problem at internasjonale oppkjøpsfond tenker at norske barnehager er en så god inntjeningsmulighet for dem at de har lyst til å investere i barnehagene våre, de har lyst til å kjøpe opp barnehagene våre. For de tenker – smart nok for dem – at her er det offentlige

strømmer av penger som kan gå rett i lommene på noen velferdsprofitører. Sånn kan vi ikke ha det.

Det andre er at private kommersielle og private ideelle ikke er det samme, og her skulle jeg ønske statsråden var litt mer presis i ordbruken sin. Det er ingen partier på Stortinget som har foreslått at vi ikke skal ha noen private barnehager i Norge. Det vi har foreslått, er at kommersielle barnehager skal fases ut, og det er stor forskjell, for de kommersielle er drevet av profittmotiv. Det er hele poenget med å være kommersiell, at man skal tjene penger, mens ideelle driver nonprofit. Vi trenger de ideelle barnehagene, men kommersielle skviser også de ideelle ut av barnehagesektoren. Det er egentlig bare snakk at alle penger bevilget til barnehager skal komme barna til gode så lenge man lar kommersielle operere i barnehagetjenestene, for det er hele poenget med kommersielle: De skal tjene penger. Men hvis de er så opptatt av å tjene penger, får de finne seg noe annet å gjøre. Det er viktig at en rød-grønn regjering, eller hva man skal kalle det – en Arbeiderparti–Senterparti-regjering – ikke freder velferdsprofitørene.

Helt til slutt: Folkeflertallet vil ha profittfrie barnehager, og her er det viktig at det er folkeflertallet regjeringen lytter til. Nå har man skviset for mye ut av tuben. Snart er det for sent å stoppe det, og det burde regjeringen også ta inn over seg.

Roy Steffensen (FrP) [10:47:58]: I replikkordskiftet med Øvstegård sa statsråden at hun ikke kunne forstå hvorfor dette forslaget kom nå, når regjeringen allerede var i gang med et arbeid med reguleringer. Da kan jeg berolige statsråden med å si at dette er et forslag som SV og Rødt tørker støv av en gang i året og fremmer hver eneste sesjon. Så hvis ministeren skal bli sittende i fire år, vil hun få forslaget tre ganger til i denne salen. Men det som har skjedd alle de gangene det har blitt fremmet før, er jo det som også skjer i dag, at det ikke vedtas, eller at det har blitt vedlagt protokollen. Det som bekymrer meg nå, derimot, er at SV framover kommer til å ha en hånd på rattet når det skal være et arbeid med reguleringer for private barnehager, og jeg er bekymret for hva som vil komme ut av det arbeidet. Til slutt: Jeg hører her at det snakkes om brede forlik, om muligheten for at flere partier kan finne sammen, men dessverre har SV beveget seg kraftig til venstre de siste årene.

Man nevner i merknadene, og det gjør også representanten Waagen her, at man er bekymret for utviklingen med at det blir stadig flere barnehager som kommer inn under de store aktørene. Men da må vi jo se på og reflektere litt over hva som er årsaken til at akkurat det skjer. Og det er jo at det er en sektor som allerede er gjenomregulert, som opplever at de blir jaktet på i alle sammenhenger. Det er en sektor som går med store under-

skudd, som får masse negativ omtale. De opplever kutt i pensjonstilskudd, kutt i kapitaltilskudd, og de blir i den salen, slik som f.eks. av representantene Nyholt og Aydar, omtalt som velferdsprofitører, og aktiviteten til disse bedriftene blir mistenkeliggjort. Da må vi ikke bli overrasket over at noen av dem til slutt velger å gi opp og selger seg videre til et større selskap.

En annen ting som er omtalt i merknadene, er pensjonstilskudd, og jeg lurar da på hva som har endret seg på et år. I forbindelse med budsjettet for 2021 var det altså 1 000 barnehager som protesterte på kutt i pensjonstilskudd, og i den kampen sto altså Arbeiderpartiet og Senterpartiet sammen med Fremskrittspartiet i retorikk. Senterpartiet var helt enig med oss om ikke å kutte i pensjonstilskudd. Men nå, når de har kommet i regjering, viderefører de ikke bare kuttet fra regjeringen Solberg, men de knepper til litt ekstra og kutter ytterligere for private barnehager. Så jeg håper at debatten varer litt til, og at Senterpartiet kan komme hit og fortelle hva som har endret seg siden høsten 2020.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:51:08]: Det er grunn til å rydde litt i debatten, og først til høyresidens krokodilletårer for små private barnehager. Er det noen som virkelig har vært det fremste offeret for den storstilte kommersielle ensrettingen av barnehagesektoren de siste årene, hvor store konsern har slått seg opp, er det jo nettopp de små, ideelle, ofte foreldreeide, barnehagene rundt omkring i landet. Dem blir det stadig færre av, mens de store konsernene blir det bare flere av. Det går nettopp ut over mangfoldet, som har vært en styrke ved barnehagene våre.

Det er grunn til å undres noe over begrunnelsen fra regjeringen for å gå imot særlig det man kan kalle hovedforslaget her, altså å sikre i loven at hver krone som er gitt til barnehagene, skal gå til barnas tilbud. Det er gledelig at det jobbes for innskjerpinger. SV og regjeringens partiene har blitt enige om flere sånne tiltak i budsjettforliket for i år, og det skal det jobbes videre med. Men det er naivt å tro at det ikke vil finnes en vei, så lenge det er store kommersielle konserner til stede i sektoren. Det har vi allerede sett i f.eks. privatskolesektoren. Så lenge det er lov å drive kommersielt, og det ikke står helt tydelig i loven at man ikke kan ta ut profitt, frykter jeg at disse utenlandske oppkjøpsfondene vil tilpasse seg.

Så kan det heller ikke være statsrådets begrunnelse fra talerstolen som er grunnen, for det er ingen som foreslår at barnehager ikke skal få lov til å ha en sunn driftsmargin, eller at barnehager ikke skal få lov til å spare opp midler som de kan investere i bygget sitt, f.eks. Nei, det vi foreslår, er at det ikke skal være lov å ta ut de pengene og bruke dem på noe helt annet.

Til slutt: Statsråden nevner i Klassekampen en tredje mulig begrunnelse, og det er at man slår inn åpne dører, som også ble gjentatt i replikkvekslingen, altså at dette er noe regjeringen allerede skal gjøre, det kommer til våren. Jeg ser veldig fram til de reguleringene som kommer da, og SV skal være konstruktive i den diskusjonen, men det er en annen begrunnelse enn de to andre begrunnelsene som er brukt, og de tre begrunnelsene henger ikke godt sammen.

SV skal uansett jobbe videre for å få gjennomslag. Det vi allerede har fått på plass, er den store utredningen av nullprofittmodeller i hele den skattefinansierte velferden vår. Det vil også være viktig for barnehagesektoren. Da får vi fakta på bordet, og ikke minst får vi de konkrete modellene for å sette opp ideelle alternativer til det kommersielle.

Helt til slutt vil jeg bare advare mot å gå til høyresiden for å inngå et såkalt forlik i denne saken – en sak hvor det er såpass store forventninger hos velgerne.

Hege Bae Nyholt (R) [10:54:34]: Diskusjonen om barnehager og om hvordan vi skal drifte velferdstjenestene i Norge, er viktig, og det er synd at den rett og slett sauses sammen. Det er viktig at vi skiller mellom kommersielle og ideelle barnehager når vi snakker om de private aktørene. Ved å omtale dem ved hjelp av et stort sekkebegrep er det også veldig lett å anklage venstresiden for mistenkeliggjøring. Jeg kan love representanten Steffensen at vi overhodet ikke mistenkeliggjør foreldrene som har barna sine i kommersielle barnehager, ungene som går der, eller de ansatte som jobber der. Det gjøres en utmerket jobb av de ansatte, og jeg er helt sikker på at barna også har gode dager. Men vi må snakke om at noen få mennesker tjener seg rik på barnehagedrift i Norge.

Vi har en forventning om at hvis det skal jobbes med et bredt forlik, vil regjeringen velge å gå til venstre og ikke til høyre. Den forventningen deler vi med flertallet i Norge. Det var de som sørget for en politisk endring etter åtte år med blått styre, og det vil være en enorm skuffelse hvis regjeringen velger å svinge til høyre og ikke til venstre.

Det betyr, håper jeg, at vi ikke trenger å ha denne diskusjonen de neste tre årene, men at vi faktisk kan starte arbeidet med å fase de kommersielle aktørene ut av barnehagesektoren, for det handler ikke om støvtørking. Det handler ikke om å hente fram gamle forslag bare for å vise dem fram. Det handler heller ikke om å eierskapet og være den som er først ute. Det handler om å løfte opp folkemeningen – kravet fra dem som har stemt oss alle inn på Stortinget. Det er en forventning om at våre velferdstjenester skal drives av ikke-kom-

mersielle krefter. De kan godt drives av ideelle private, men det skal ikke være mulig å ta ut profitt på velferd.

Så er det forskjell på profitt og en bufferkonto. Jeg har selv lært at jeg skal ha tre månedslønner stående. Det må jeg innrømme at jeg aldri har hatt, men det handler om sikkerhet. Så lenge man sauser sammen disse begrepene, blir også diskusjonen ganske uoversiktlig. Det tror jeg absolutt er hensikten med ikke å bruke de korrekte betegnelse på de kommersielle barnehagene.

Rødts mål er velferd for folk, ikke for investorene.

Elise Waagen (A) [10:57:21]: Av enkelte representanter som har vært på talerstolen, har det blitt tegnet det et bilde av en regjering og et flertall som har en helt annen intensjon enn det vi har. La meg få understreke at vi ønsker et mangfold i sektoren. Vi ønsker barnehager av høy kvalitet, og vi ønsker lave priser, sånn at vi kan inkludere flere i barnehagefellesskapet.

Representantene fra Fremskrittspartiet har understreket at barnehager har fått kutt i tilskuddet. Ja, det er riktig. Men den som foreslo det først, var jo den Fremskrittsparti-støttede Solberg-regjeringen, som foreslo å senke pensjonstilskuddet fra 13 pst. til 11 pst. Støre-regjeringen fulgte opp med å redusere det med ytterligere ett prosentpoeng. Det er vel ikke det ene prosentpoenget som velter hele lasset, når vi i tillegg har rapport på rapport som understreker at nettopp pensjonstilskuddet har vært høyere enn de reelle utgiftene.

I tillegg må jeg få understreke at vi ivaretar nettopp dem som har høyere utgifter, gjennom å ha en tilskuddsbasert ordning hvor de som har reelt høyere pensjonsutgifter, kan søke og få dekket det.

Ikke la det være noen tvil: Jeg mener at det er helt nødvendig med en endring av finansieringen og regelverket, nettopp for å skape legitimitet. Det at noen kan gå med betydelig overskudd, som kan havne i privat lomme, mens andre sitter med en stram økonomi, er med på å undergrave legitimiteten til hele sektoren.

Som Roy Steffensen tok opp: Det at flere velger å gå inn i kjeder, bare understreker den jobben som ikke har vært gjort fra denne sal tidligere. Det understreker at private, små, ideelle aktører opplever det som krevende. Vi må være der for dem og sørge for nettopp finansiering som gjør det mulig for dem å stå på egne ben – det at man kan sikre en sunn økonomi uavhengig av om man er frittstående eller ikke.

Jeg tror det er bred enighet om at vi trenger å rydde i regelverket, og at vi skal ha et mangfold. Så må vi sørge for at pengene skal komme barna våre til gode, at vi skal sikre høy kvalitet. Arbeiderpartiets standpunkt ligger fast: Foreldrebetaling og skattepenger skal gå til å heve kvaliteten i barnehagene.

Bjørnar Moxnes (R) [11:00:12]: Det at skattepengene skal gå til velferd, ikke til privat profitt, er et standpunkt som er både en «no-brainer» og basert på velferdsstatens historie, at vi ikke tillater kommersiell velferdsprofittvirksomhet på fellesskapets penger. Det er også helt avgjørende for å sørge for at hver eneste krone går til barnas beste, og at vi også sikrer et mangfold i barnehagesektoren i framtiden.

Det er også bakgrunnen for at det standpunktet som Rødt står for, har massiv støtte ute i befolkningen, og at de rød-grønne partienes velgere i overveldende grad støtter de forslagene som Rødt og SV fremmer på Stortinget i dag. Det er også grunnen til at fagbevegelsen er krystallklar og forventer handling fra en Arbeiderpartiledet regjering.

Så har det skjedd at Fremskrittspartiets politikk på dette feltet, å slippe til milliardærene på fellesskapets budsjetter, har blitt omfavnet av et nær samlet storting i 20 år. Arbeiderpartiet og Senterpartiet har slått ring rundt milliardærenes profittuttak i 20 år. Nå forventes det at det tas grep for å sørge for at det blir slutt på profittfesten, og at pengene uavkortet går til barnas beste.

Det prinsippet som Arbeiderpartiet er i stand til å innta når det gjelder barnevern og skole, nemlig intet utbytte, ingen profitt, har de veldig vanskelig for å innta når det gjelder barnehager. Men hva er den prinsipielle forskjellen på femåringen i barnehagen og seksåringen i skolen – eller 14-åringen i barnevernet? Når det gjelder samtlige av disse, mener vi, og velgerflertallet, at pengene fra fellesskapet skal gå til beste for disse personene og ikke til privat profitt.

Da er det interessant at statsråden snakker ut av begge munnviker. På den ene siden: I retorikken er det stor støtte til prinsippet som enhver rød-grønn velger naturligvis er enig i: å sikre at pengene går til barnas beste. Men samtidig åpner statsråden for å inngå et nytt barnehageforlik med Høyre og Venstre, altså velferdsprofitørenes varmeste forsvarere. Så jeg vil ha et svar fra statsråd Brenna fra talerstolen: Hvordan skal hun kombinere sitt varme forsvar for felles velferd med et nytt forlik med de borgerlige partiene? Det fortjener vi et tydelig svar på i debatten her.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:03:27]: Nå må vi ta debatten litt ned, for det er ingen tvil om at både Rødt og delvis Fremskrittspartiet har interesse av å fyre opp debatten her. Dette er viktigere enn at vi skal skåre billige ideologiske poeng. Vi er ikke tjent med høy temperatur i debatten, som enkelte bidrar til, og vi kan ikke skjære alle barnehager over en og samme kam. Det er et ekstremt vidt spenn i hvordan folk driver barnehage i Norge, og vi må veie ordene våre når vi snakker om folk som har lagt sjelen si, livet sitt og alt de eier og har, i å

kunne drive barnehager rundt omkring i Norge. Disse menneskene fortjener respekt og takk.

I høst besøkte jeg bl.a. Solsida Barnebeite i Gran. Det var en inspirasjon. Det er en populær barnehage. De har høyere voksentetthet og høyere pedagogtetthet enn kommunen ellers, med opp mot 80 pst. barnehagelærere der, for det var kjempepopulært å jobbe i den barnehagen, som var noe ganske annet enn veldig mange andre barnehager her til lands. Men de var bekymret, for når en driver nå skulle pensjonere seg, var ikke de andre ansatte nødvendigvis helt sikre på om de skulle tørre å gå inn på investeringssiden, om de kunne vite at de fikk igjen det de la inn. En ting er pengene, men driverne stiller opp for barna langt utover det man kan forvente, og langt utover det en person med en 8–16-jobb gjør ellers i samfunnet. Disse folkene brenner for barna sine, og de brenner for tilbudet de har i sin barnehage.

Vi kan godt prate om valgresultatet. Det ble regjeringskifte, og det ble et styrket senterparti, bl.a. fordi velferdstjenester skal være nær folk, de skal være gode, og de skal ha respekt for at det er lokale forhold som også spiller inn. Private barnehager, mindre barnehager, enkeltstående barnehager er en vesentlig del av det. Nå feier vi i kriker og kroker for å rydde opp etter den forrige regjeringens halvgjorte arbeid. Det handler om å få legitimitet og endringer som står seg over tid. Transparens må til, som representanten Sanner så godt sa selv.

PBL var blant dem som sa at pensjonstilskuddet er for høyt, at det kan dekkes per regning, men at man da også må ta tak i de delene av finansieringssystemet som er underfinansiert. Det vil jeg love alle barnehagedrivere at vi jobber med å få til. Det handler også om hvordan vi driver offentlige barnehager; at man har oversikt over hvordan pengene blir disponert, at de kommer barna til gode, og at de sikrer gode barnehager i hele landet.

Himanshu Gulati (FrP) [11:06:33]: Jeg vil gjerne begynne med å svare på innlegget fra Arbeiderpartiet om Fremskrittspartiet. Fremskrittspartiet kjempet mot kuttet til private barnehager da forslaget kom fra Solberg-regjeringen. Vi fikk heldigvis snudd det kuttet i Stortinget.

Vi står også opp for de private barnehagene nå og håper fortsatt at Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil ta til fornuft og snu den kuttretningen man har gått inn på. Det gjør ikke saken bedre at den nye regjeringen tar det dårlige kuttet fra i fjor og gjør det enda større.

Jeg vil anbefale alle i komiteen og i salen i dag om å besøke private barnehager de neste ukene og se og føle på den bekymringen som veldig mange føler der ute nå for fremtiden for deres barnehage. Det er mange ildsjeler og gründere – folk som svarte på kallet fra dem som satt i denne sal for 20 år siden og ba om at man stilte

opp og starter barnehageplasser – som i dag føler det som et svik, dessverre, når man avskaffer den likebehandlingen av offentlige og private barnehager som har vært grunnlaget for en velfungerende barnehagepolitikk i Norge de siste 20 årene, og som har gitt resultater. Det er mange av landene rundt oss som ikke har full barnehagedekning. Vi klarte det – nettopp fordi vi fikk en likebehandling av offentlige og private barnehager, og vi fikk et samspill som ga en storstilt utbygging på få år.

For Fremskrittspartiet er det innholdet og kvaliteten i hverdagen til dem som både jobber og går i barnehage, som er viktigst, ikke hvem som driver dem. Og jeg synes det er noe å ta til seg og tenke over hvordan mange av de private barnehagene i Norge i dag har både høyere tilfredshet og lavere sykefravær, selv om de får mindre tilskudd enn de offentlige barnehagene. Det viser at det er noe med dette samspillet og denne konkurransen som har fungert.

Jeg er ikke overrasket over at Rødt og representanten Moxnes nok en gang tar sin ideologiske kamp mot private aktører til Stortinget, men å fjerne den likebehandlingen av private og offentlige barnehager som har fungert godt i Norge de siste årene, er en farlig vei, som jeg frykter vil rasere en velfungerende privat barnehagesektor.

Roy Steffensen (FrP) [11:08:59]: Jeg hadde aldri trodd at jeg i en debatt om profittfrie barnehager skulle gå på talerstolen i Stortinget og si at jeg er helt enig med Bjørnar Moxnes. Det gjelder ikke i sak, men i behovet for å få avklart om regjeringen har tenkt å gå til venstre eller høyre. Jeg synes både at denne salen fortjener å få vite det, og at sektoren trenger å få høre om regjeringen har sett for seg et samarbeid med Bjørnar Moxnes og Rødt – eller om man har tenkt å prøve å få til et bredt forlik sammen med de partiene som tross alt har stått sammen i ca. 20 år og sørget for at samarbeidet mellom stat, kommune og private barnehager har blitt den vellykkede velferdsreformen som det faktisk er.

Bare for å rydde opp litt i en virkelighetsbeskrivelse som går tilbake til temaet kutt på pensjon, er det slik, som representanten Gulati sa, at selv om Solberg-regjeringen la fram kutt, sørget jo Fremskrittspartiet i forhandlinger for å få reversert de kuttene, fordi vi var opptatt av at vi skulle se på finansieringssystemet i en helhet, som representanten Knutsdatter Strand sa de selvfølgelig skal ivareta. Men hvis de er enige i problembeskrivelsen om at det er en underfinansiering på andre områder, burde man jo vente med kuttene til den gjennomgangen er klar – ikke gjøre som Senterpartiet er med på å gjøre, sørge for at man faktisk øker kuttet, at man kutter enda mer.

Så er det, når det gjelder virkelighetsbeskrivelsen, slik at når representanten Waagen sier at det ikke kan være akkurat det lille prosentpoenget ekstra som knekker næringen, vil jeg anbefale henne å reise rundt og besøke private barnehager. I forbindelse med den runden vi hadde for ca. halvannet år siden, reiste jeg og besøkte en rekke barnehager som går med underskudd, eller som har et knapt overskudd, og som i detalj viste hvor mye nettopp de 2 prosentpoengene kunne føre til. Nå foreslår altså Arbeiderpartiet og Senterpartiet enda et prosentpoeng. Det er dramatisk for private barnehager. Jeg frykter at den politikken som nå føres, vil å føre til at enda flere små private barnehager kommer til å selge sin virksomhet til større aktører. Da kommer vi opp i den situasjonen som vi i denne salen ikke ønsker, for det vil føre til enda mindre mangfold.

Statsråd Tonje Brenna [11:11:57]: Regjeringens mål er å stramme inn reglene for de private barnehagene, slik at kvalitet settes i sentrum. Jeg opplever at det er et bredt engasjement for det i denne salen. Men det er også noe som er uklart når det gjelder hva som ligger i forbudet mot profitt. Betyr det f.eks. at det blir forbud mot å ta ut lønn hvis det man lever av, er å drive barnehage? Betyr det at det ikke skal være mulig å ha driftsmargin? I så fall tror jeg det blir vanskelig å få både private kommersielle og private ideelle til å fortsette å drive videre. Målet kan jo ikke være at Stortinget lager regler som gjør at gode private barnehager legges ned. Målet må jo være at vi drifter på en måte som er til fordel for ungene, og at vi har kontroll med de pengene det offentlige overfører til viktige velferdstjenester.

Kuttet i pensjonspåslaget var varslet, og det var lagt inn også i Solberg-regjeringens budsjetter. Påslaget var for høyt – det er allerede godt dokumentert. Så sier jeg samtidig at vi skal gå igjennom de finansieringsordningene vi har, for å sørge for en bedre finansiering. Jeg er sikker på at når vi gjør begge deler på én gang, nemlig har tydeligere og strengere regler og gjennomgår finansieringssystemet, kommer vi til å få bedre balanse i dette i det videre.

Så til diskusjonen om forlik: Jeg går ut fra at også de borgerlige partiene som sier de har lyst til å diskutere løsninger, har lest regjeringserklæringen først. Da er det sånn at dersom noen har lyst til å diskutere løsninger etter å ha sett regjeringens utgangspunkt, ville det vært oppsiktsvekkende om jeg takket nei til det. Målet må jo være brede løsninger der det er mulig, så får vi bli enige om det vi er enige om, og heller skille lag når vi ikke klarer å bli enige.

Jeg er tilhenger av friske debatter, og jeg liker også spenstige retoriske poenger, men jeg er faktisk sterkere tilhenger av gode barnehager, jeg er sterkere tilhenger

av kvalitet på barnehageplassene, og jeg er sterkere tilhenger av stabil drift og trivsel enn jeg er av at vi i denne salen bruker kreftene på å ta avstand fra hverandre, kanskje også på et punkt hvor jeg er sikker på at det er mye å bli enige om. Målet må være gode barnehager av høy kvalitet, der vi utvikler et mangfold i sektoren, ikke bidrar til ytterligere spekulasjoner, store oppkjøp og mangel på folkevalgt kontroll med de overføringene vi gjør. Da tror jeg faktisk det er en hel del som kan bli enige om mye, og så vil vi kanskje også skille lag på noe.

Bjørnar Moxnes (R) [11:15:16]: Kall det hva du vil, men det er et prinsipp som er veldig omforent på rød-grønn side og ikke minst blant velgerne og i fagbevegelsen, nemlig at skattepengene våre skal gå til velferd, ikke til privat profitt. Det synes jeg er gode ord. Om de er store, får andre vurdere, men det er gode ord. Det er også et godt prinsipp for velferdsstaten vår, som har vært gjeldende i veldig, veldig, veldig mange tiår – lenge før vi fikk Fremskrittspartiets inntogsmarsj i velferdspolitikken, med barnehageforliket, som var et gjennomslag for et nytt prinsipp, nemlig at det skal være tillatt med kommersielle drivere og ikke minst store profittuttak fra velferden. Det var noe nytt. Fram til da gikk til og med de borgerlige partiene i sentrum imot kommersiell drift av velferden, fordi, som de helt korrekt sa, vi skal sikre at pengene går til barnas beste, ikke til å berike noen kommersielle eiere.

Jeg kan lese opp tre tall for å sette det i perspektiv. Det ene er 2,7 mrd. kr. Det var det som Adolfsen-gutta i Norlandia håvet inn på å selge ut barnehagene sine til et australsk pensjonsfond. Det andre tallet er 4,25 mrd. kr. Det fikk eierne av Læringsverkstedet for å selge ut sine barnehager til private fond i Sverige. Det tredje er 4,6 mrd. kr. Det fikk eierne av Trygge Barnehager da de solgte sine barnehager, også til et svensk fond.

Dette er realiteten bak høyresidens fagre ord om mangfold og gründere i velferden. Det er altså enorme profittuttak som veldig ofte er basert på gratis eller billige tomter, gitt av fellesskapet, som fører til milliardformuer for de få.

I en sann situasjon må en regjering og en statsråd ta et valg. Det er om man skal være trofast mot egne løfter, eget velgergrunnlag, fagbevegelsen og stortingsflertallet man har bak seg, eller om man skal fortsette å lage suppe i sentrum med høyresiden, hvor det fortsatt blir åpning for kommersielt eierskap i barnehagesektoren. Man har klart dette når det gjelder barnevern – det er veldig bra. Man har til dels klart det når det gjelder skolen – også veldig bra. Men man stritter av en eller annen grunn imot når det gjelder barnehager.

Jeg kan love at vi kommer til å følge nøye med på det som kommer fra regjeringen – ikke bare vi, men hundre-

tusener av rød-grønne velgere og ikke minst medlemmer i Fagforbundet, Utdanningsforbundet, de som merker kommersialiseringen på kroppen. De forventer noe helt annet av den nåværende regjeringen enn det vi hadde fra den forrige, borgerlige regjeringen. Det blir spennende å se hva som kommer. Pratet om forlik med høyrekreftene og de borgerlige lover ikke godt, men vi får se, og vi skal gi det en sjanse når det kommer. Er det bra, får det jubel, og er det dårlig, får vi ta det derfra.

Presidenten: Freddy André Øvstegård har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:18:36]: Det er grunn til å svare på noen uklarheter som jeg mener at regjeringen selv bidrar til å skape rundt hva disse forslagene, som er vel debattert over mange år, handler om.

Nei, på tross av at spørsmålet ble stilt flere ganger, det å ha en driftsmargin er ikke det samme som å ta ut profitt. Det å ha en driftsmargin som forblir i barnehagen, brukes på nye lekeapparater og annet som er nødvendig, er ikke å hente ut verdier. Det er at verdiene forblir der de er. Og nei, lønn er heller ikke profitt. Hadde lønn vært profitt, hadde vi vært en stor nasjon av velferdsprofitører. Det er vi heldigvis ikke. Det er også noe annet.

Det jeg er sikker på, er at vi i løpet av denne fireårsperioden kommer til å komme fram til den oppryddingen som er nødvendig for å sikre at hver eneste krone vi bevilger til barna, går til en best mulig barnehage. Det er det dette handler om.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:19:42]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Erna Solberg, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes, Turid Kristensen og Mathilde Tybring-Gjedde om en helhetlig ungdomsskolereform (Innst. 129 S (2021–2022), jf. Dokument 8:18 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Øystein Mathisen (A) [11:20:31] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for godt samarbeid om dette forslaget.

I dag skal vi behandle et representantforslag hvor det er stor enighet om de overordnede målene, både i og utenfor denne salen. En ungdomsskolereform som tar på alvor de utfordringene som er i skolen, og de utfordringene som ungdom møter, er noe flere partier har tatt til orde for. Regjeringen har allerede varslet i Hurdalsplattformen at man skal gjennomføre en ungdomsskolereform, og selv om det er stor enighet om at vi skal gjennomføre denne reformen, er det nok mange uenigheter som kommer til å bli tydelige etter hvert som vi diskuterer hvordan denne skal gjennomføres. Men akkurat nå skal jeg fokusere litt mer på det vi er enige om.

I Norge har vi en god skole, hvor elevene presterer bra og trives. Den viktigste oppgaven er å ruste elevene for framtiden og det videre utdanningsløpet, dette er grunnleggende for den kompetansen og de ferdighetene som de tar med seg videre. Derfor må det også være et mål for en reform å bidra til økt kvalitet i skolen, en bedre overgang mellom ungdomsskole og videregående og økt motivasjon, trivsel og trygghet blant elevene.

Når vi skal gjennomføre en slik reform, er det også viktig at vi tar med på laget de som har kunnskap om sektoren: partene, skoleeiere og spesielt de unge selv. Barn og unge skal være med på å utforme hvordan reformen blir.

Selv om ting går bra i skolen, er det også utvikling som er bekymringsfulle, og som krever svar. Undersøkelser viser at ungdommens motivasjon faller spesielt under ungdomsskoleårene. Derfor vil det være en grunnleggende oppgave for en ungdomsskolereform å sørge for at skolen blir mer relevant og motiverende for elevene. Gjennom Ungdata får vi mye kunnskap om hvordan unge har det, og ungdom varsler selv at økende utfordringer med psykisk helse har blitt sterkere de siste årene, og at skolepress er en viktig årsak. Dette må tydelig tas tak i i en ungdomsskolereform, og målet må være å snu denne utviklingen.

For Arbeiderpartiet og regjeringen er det viktig at vi lykkes med denne reformen – og nå går jeg over til ting som er mer viktig for oss, for disse partiene. Vi trenger flere kvalifiserte lærere, et sterkere støtteapparat og et sterkere lag rundt elevene i skolen. Regjeringen har varslet en tillitsreform som skal gi de ansatte i offentlig sektor mer tid til å utføre de jobbene de er satt til. Vi trenger en mer praktisk skole med praktisk læring, for vi må erkjenne at barn og unge lærer på forskjellige måter, og dette må også vektlegges i skolens opplæring. Skolen må gis rammer som gjør det mulig å drive med praktisk læring. Elever som opplever at de er sterkest på de praktis-

ke ferdighetene og evnene, må også få utløp for dette i skolen.

Nå har tiden gått litt fort for meg, dessverre, men jeg ser fram til en god debatt om dette, og så får jeg heller tegne meg på nytt.

Jan Tore Sanner (H) [11:23:51]: På Høyres landsmøte i fjor varslet Erna Solberg at Høyre vil gjennomføre en ungdomsskolereform. Forslaget vi behandler i dag, har fått bred støtte, og jeg er glad for at det er en samlet utdanningskomité som varsler fornyelse av ungdomsskolen, en reform som skal være kunnskapsbasert og utvikles i samarbeid med partene, skoleeiere og elever.

Over tid er det gjennomført en rekke tiltak som vil skape positive muligheter for ungdomsskolen. Fagfornyelsen vil ha stor betydning for undervisning og innhold i ungdomsskolen. Med de nye læreplanene blir det mer rom for faglig fordypning, og flere fag får en mer utforskende og praktisk innretning. Satsingen på tidlig innsats og videreutdanning for lærere vil også over tid kunne få positive konsekvenser for ungdomsskolen, og fra 2019 kom det også på plass mulighet for et praktisk håndverksfag som valgfag. Arbeidet som nå gjøres, må bygge videre på de tiltakene som er gjennomført de senere år i grunnskolen, og fullføringsreformen som nå skal gjennomføres i videregående skole. Det er viktig å se sammenhengen i hele utdanningsløpet.

Mye går i riktig retning i skolen, men ungdomsskolen har noen særskilte utfordringer som må håndteres. Elevene som starter på ungdomsskolen, har svært ulike faglige forutsetninger, og det er grunn til å spørre om ungdomsskolen klarer å kompensere for dette. Fortsatt er det nemlig mange elever som går ut av ungdomsskolen med svake grunnleggende ferdigheter. Det er også betydelige kjønnsforskjeller i elevenes resultater. Elevenes motivasjon og opplevelse av mestring faller på ungdomsskolen. Det er for høyt fravær på ungdomsskolen, og ungdomsskolen gir ikke elever en god nok forbedelse til videre utdanning, særlig inn mot yrkesfaglige utdanningsløp.

Årene på ungdomsskolen er en brytningstid for mange elever. I løpet av disse årene skjer det mye med elevene, både faglig og sosialt. Vi må derfor tenke helhetlig når vi skal fornye ungdomsskolen, i tråd med overordnet del i fagfornyelsen. Ungdomsskolen skal også forberede elevene på videre utdanning. Skal vi nå målene i fullføringsreformen, må vi lykkes enda bedre med å løfte de elevene som er under kritisk grense i grunnleggende ferdigheter. Fraværet må ned, og flere elever må motiveres for yrkesfag.

Utdanningskomiteen står samlet i ønsket om en ungdomsskolereform, men vi skisserer ulik vei til målet.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener at det burde vært satt ned et partssammensatt utvalg. Det ville lagt et bedre grunnlag for forankring og åpen debatt om denne viktige reformen.

Jeg tar opp eget forslag og håper at flere partier samler seg om det.

Presidenten: Representanten Jan Tore Sanner har tatt opp det forslaget han refererte til.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:27:17]: Jeg vil bare starte med å si at i tråd med innstillingen fra komiteen vil jo partene bli involvert.

Nesten 200 000 elever tar plass i klasserom på ungdomstrinnet daglig. Statistikken viser at en av fem elever faller fra når de kommer inn i videregående skole. Alt forrige gang Senterpartiet var i regjering, meldte vi at gjeninnføring av valgfag i ungdomsskolen og mindre akademisk undervisning ville bedre motivasjonen og læringen for elevene – og dermed redusere frafallet. Innføring av valgfag var en milepæl i arbeidet med å utvikle ungdomstrinnet. Ungdomsskolen har på mange måter vært det glemte skoletrinnet, med de minst motiverte elevene. Ungdata-undersøkelsene viser ikke bedring. Derav kommer frafallet i videregående skole når elevene rykker opp med både manglende læring og lav motivasjon.

Den forrige rød-grønne regjeringen gjorde skolehverdagen mer praktisk og variert, med innføring av tilbud om åtte valgfag i ungdomsskolen. Målet var at elevene skulle få velge fag i tråd med sine interesser. Senterpartiet var en stor pådriver. Høyre kritiserte da den rød-grønne regjeringen for å satse sterkere på det de kalte kosefag, mens elevene ikke fikk regnet, skrevet eller lest nok. Kritikken har gjentatt seg og er nærmest rituell. Men nå er Høyres svar på egen politikk ungdomsskolereform.

Det er neppe slik at valgfag i tråd med elevenes egne interesser går ut over basisfagene. Tvert imot kan det bidra til å øke forståelsen av teoretiske fag, og motivasjon er en forutsetning for å kunne lære i det hele tatt. Høyre har nå lagt bak seg åtte år med regjeringsmakt uten noen iver etter ungdomsskolereform. Nå ivrer de, men virkelighetsforståelsen er ulik den Senterpartiet har. Terping, testing og timetall er ikke det som sikrer en bedre ungdomsskole – tvert om.

Nå vil Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen ha en helhetlig ungdomsskolereform som ser, hører og ivaretar de unges behov på en bedre måte, i lys av tiden vi lever i. Endringstakten går fortere og fortere i samfunnet. Presset øker fra alle kanter. Elevene skal oppleve støtte fra lærerne, lærerne skal oppleve støtte fra sine ledere, og skolelederne skal oppleve støtte fra myndigheter og folkevalgte. Med tillitsreform som utgangspunkt skal selvsagt parte-

ne bli involvert. Elevene dette handler om, skal medvirke, og reformen skal ikke klattes oppå læreplaner og vurderingsarbeid, men bli godt integrert i skolens brede samfunnsoppdrag.

Jeg gleder meg til en mer aktiv og praktisk skole, der elever opplever mer mestring og mening de kan ta med seg videre i livet.

Himanshu Gulati (FrP) [11:30:17]: Vi i Fremskrittspartiet støtter opp om forslaget om en ungdomsskolereform. Selv om det over flere år har skjedd mye positivt på skoleområdet, er det fortsatt utfordringer igjen. Resultatene fra bl.a. PISA og flere andre undersøkelser viser at vi dessverre fortsatt får nokså middelmådige resultater, til tross for at Norge er i toppsjiktet i OECD når det gjelder ressursbruk per elev, og vi har en forholdsvis høy lærertetthet.

Fremskrittspartiet vil også understreke viktigheten av at norske elever får bedre undervisning i realfagene. Realfagene har hatt stor betydning for oppbygningen av økonomien vår og mange av våre viktigste industrier, og vi trenger fortsatt ungdommer og studenter med høy realfagskunnskap. Samtidig trenger vi også flere gode fagarbeidere for at vi fortsatt skal være et bærekraftig velferdssamfunn. For å oppnå målet om flere fagarbeidere må vi få etablert et tettere samarbeid mellom skole og arbeidsliv og få større fleksibilitet inn i fag- og yrkesoppfølgingen.

Vi bør også lære av gode eksempler rundt omkring i landet, hvor man har klart å bringe ungdommer rett fra ungdomsskolen for å utdanne kompetent arbeidskraft innenfor yrkesfag. Jeg kan bl.a. nevne Steigenmodellen, som startet i 2014, hvor både lokalt næringsliv og kommunen er sterke pådrivere i en slik prosess. Vi bør oppmuntre og stimulere til flere sånne tiltak og hylle og lære av dem som gjør det bra.

Jeg er også bekymret over det høye fraværet på ungdomstrinnet. Det er dokumentert at hver syvende elev på 10. trinn er borte fra skolen mer enn tre uker. Rundt 9 000 elever i 10. klasse er borte fra skolen i mer enn 15 dager. Dette skaper vanskeligheter og utfordringer for dem det gjelder, med overgang til både utdanning og arbeidsliv, og er noe som vi er nødt til å ta tak i. Vi mener derfor at man i et slikt arbeid også bør se på muligheten for en fraværsgrense, men med nødvendig fleksibilitet og tilpasninger.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:32:38]: Vi har en god skole i Norge, men motivasjonen til elevene daler, særlig på ungdomsskolen. Altfor mange elever opplever at skolen ikke er relevant for deres hverdag og for

deres utdanning framover. Samtidig som motivasjonen går ned, øker stresset og presset på ungdomsskolen til stadig nye rekorder. Det viser bl.a. Ungdata-undersøkelsene. Elevene stresser med stadig nye tester og prøver og om de kommer inn på den skolen de vil, og de er mer bekymret for framtiden enn før. Det er fasiten etter åtte år med borgerlig styre av kunnskapspolitikken. Da er det tindrende klart at vi ikke trenger mer høyskole, og at vi ikke trenger flere rigide fraværsgrenser, slik Fremskrittspartiet nettopp tok til orde for også på ungdomsskolen, eller enda mer testing og pugging. Det vi trenger, er en mer praktisk og variert opplæring på ungdomsskolen, som er mer relevant for elevene. Vi trenger mer trivsel for bedre læring, ikke mer stress, press og prøvepugging.

Hva kan det bety i praksis? Jo, f.eks. mer tid, rom og bedre utstyr til de praktiske og estetiske fagene. Det er for mye uegnede rom og utstyr til disse fagene. Vi trenger også kompetansekrav til lærerne i praktiske og estetiske fag, sånn som for de andre fagene. Det kan bety å få yrkesfagene mer inn på ungdomsskolen gjennom flere praktiske valgfag, mer samarbeid mellom skolene og mer yrkesfaglig kompetanse inn i ungdomsskolen. Men desto viktigere: Det bør bety å gi lærerne verktøyene, tiden, tilliten og kompetansen som skal til for å legge opp til mer praktiske og varierte læringsmetoder i klasserommene. Det kan ikke løses gjennom pålegg og styring sentralt, men gjennom å invitere lærerne med og gjøre et skikkelig utviklingsarbeid over tid.

Dessuten: Om vi skal lykkes med en sånn reform og med å gjøre skolen mer praktisk og variert, er det helt nødvendig å løse lærermangelen. Vi trenger nok kvalifiserte lærere i klasserommene med tid til å se hver enkelt elev og tilpasse undervisningen, og vi trenger flere andre ressurser inn i laget rundt eleven.

Jeg er veldig glad for at de rød-grønne partiene er enige om et alternativt forslag med en klar bestilling til regjeringen om en ungdomsskolereform – for en mer relevant ungdomsskole som motiverer elevene, i stedet for mer testing, pugging og høyskole. Så må selvfølgelig en sånn reform utvikles nedenfra og opp med et tydelig perspektiv, både fra de ansatte i skolen og ikke minst fra elevene selv. Tiden for å tre løsninger ned over en sektor, mot ansatte og elevers ønsker, må være over, og det mener vi i SV er det første skrittet mot en ny og bedre skolepolitikk.

Hege Bae Nyholt (R) [11:35:42] (komiteens leder): Alle disse reformene som kom og gikk, ikke visste jeg at det var selve poenget med utdanningssystemet.

Jeg må innrømme at jeg veldig lenge tenkte på ungdomsskolen som de tre årene mellom barneskolen og videregående. Det var da alvoret kom inn, i form av karakterer, tentamen, ny klasse, nye regler, og ungdomsskolen

ble noe som jeg og ganske mange elever før og etter meg bare skulle gjennom før videregående. Men ungdomsskolen har en egen, selvstendig rolle og rammer inn viktige og normative år for unge mennesker. Samtidig som man som ungdomsskoleelev møter nye krav, er dette også år hvor ungdommer jobber med å bli kjent med seg selv, finne sin plass i gruppen og utfordre grenser.

For Rødt er det viktig å jobbe for en skole med fokus på læring, trivsel og motivasjon og med større rom for praktiske og estetiske fag.

«Diktanalyse føles som et kvelertak på lærelysten min. Hvorfor er det ikke mulig for en som vil bli mekaniker å lære mer om dette allerede på ungdomsskolen?»

Dette skrev skoleeleven Øivind inn til Utdanningsnytt i fjor.

Jeg er enig med Øivind. Det er viktig at skolen har rom for alle typer talenter, interesser og mennesker. Altfor lenge har skolen vært teoretisk orientert. Da sier vi samtidig til svært mange unge at deres styrker og måter å lære på ikke er noe å verdsette. Alle snakker om at vi må satse på yrkesfag, men det betyr faktisk at vi må satse på praktiske og estetiske fag i hele utdanningsløpet, ikke bare på ungdomsskolen.

Hvis en skolereform skal løfte fram praktiske ferdigheter, må forutsetningene for det være på plass. Det må være verktøy, sløydsaler, skolekjøkken, rom for kunst og håndverk osv. Hvis ikke står lærerne igjen, atter en gang, med å skulle gjennomføre en reform uten at forutsetningene er på plass.

Men variert undervisning koster mer. Regjeringen har varslet en gjennomgang av kvalitetsvurderingssystemet med hensikten å redusere omfanget av tester og kartleggingsprøver i skolen. Det vil være uheldig å gå i gang med en egen ungdomsskolereform uten å se hele systemet i sammenheng, for den økte testingen og kartleggingen man har sett de siste 20 årene i skolen, har pålagt lærerne en ekstra arbeidsbyrde. Lærerne bruker mer tid på rapportering enn tidligere. Fagfolk må ha tid og rom til å utøve faglig skjønn i møte med mangfoldet av elever og læringssituasjoner.

Rødt lytter til elevene og lærerne og vil at det skal være mindre tid til testing og mer tid til undervisning og til å være sammen med elevene. Kanskje en reform bort fra testregimet vil få de mange tusen lærerne som har sluttet, tilbake i klasserommet. Rødt er bekymret for at en ungdomsskolereform skal bli enda en reform som blir tredd nedover skolen ovenfra. Skolen står allerede midt i en reform, Fagfornyelsen, og det er ulikt hvor godt de nye læreplanene er implementert. En ungdomsskolereform må skje med det grunnleggende hensynet om hva som er ungdommenes beste for læring på lang sikt, ikke politikernes prestisje på kort sikt for å få gode meningsmålinger.

Abid Raja (V) [11:39:01]: Med tre barn på ungdomsskolen er jeg kjent med at flere elever i ungdomsskolen føler de ikke har de rette eller tilstrekkelig med utfordringer, og flere uttrykker at de kjeder seg på skolen. Mangelen på valgfrihet og fag som passer den enkelte elev, gjør også ungdomsskolen mindre god for den enkelte elev enn den burde være. Samtidig forplanter utfordringene seg for de svakere stilte elevene. Mye av frafallet som etter hvert skjer i videregående skole, kan relateres tilbake til utspring i en ungdomsskole som kunne ha vært bedre tilpasset elevene. Derfor er jeg glad for at det, på samme måte som Venstre sist år var med på å få vedtatt en fullføringsreform for videregående skole, med mer fleksibilitet og mer tilpasning til den enkelte elev, kommer liknende reformer for ungdomsskolen. Det er bra.

Vi i Venstre mener at det også er bra at de løp vi har lagt rundt faglig fordypning, større valgfrihet i fag, rett til oppfølging og rett til å fullføre videregående skole nå synes å bli båret over i andre deler av skolen. Mer motivasjon kan det bli dersom elever kan velge flere fag selv. At noen av disse fagene kan være mer praktiske og frie i formen, er også en fordel.

Vi i Venstre støtter utformingen av en reform for ungdomsskoletrinnet. For oss er det viktig at den faglige tyngden, tryggheten for lærere og elever, rettighetene og valgfriheten blir en integrert del av denne reformen.

For vår del ønsker vi også ta med alle de innspillene fra lærerne som ønsker seg mer tid til undervisning og å skape relasjoner til elevene heller enn å fylle ut skjema og dokumenter for skoleledelse og skoleeiere. Dette må vi finne en god løsning på i denne reformen. Sterke relasjoner mellom lærere og elev, mellom elever og i lærerkollektivet kan skape en sterk faglig og sosial trygghet og en sterk faglig og trygg skole der enda flere føler seg ivaretatt.

Venstres jobb blir å se til at reformen gir oss dette. De liberale prinsippene om frihet og ansvar skal og bør gjennomsyre alle skoleslag i Norge. Slik Venstre en rekke ganger har sørget for at dette har vært tilfelle fram til nå, vil vi også framover i nye reformer se til at den friheten og tryggheten skolemiljøet trenger, blir tatt vare på. Slik får vi best mulig skole for alle i Norge.

Statsråd Tonje Brenna [11:41:54]: Regjeringen vil bygge en sterkere offentlig fellesskole, som legger til rette for inkludering, mestring og kvalifisering. Vi har allerede varslet i Hurdalsplattformen at vi skal satse spesielt på ungdomsskolen, og jeg er glad for at også representantene ser behovet for denne ungdomssatsingen.

Jeg vil minne om at da Høyre gikk inn i regjeringskontorene, overtok de en ungdomsskolesatsing fra den rød-grønne regjeringen. Når de er ute av kontorene

igjen, er altså en ungdomsskolesatsing noe av det første de foreslår.

Uansett mener jeg det er bra om vi kan oppnå bred politisk enighet om en ungdomsskolesatsing. Det er bra for norsk skole. Vi vet fra Elevundersøkelsen at elevenes motivasjon for skole synker i ungdomsårene, og det har de siste årene vært en økning i andelen ungdomsskoleelever som kjeder seg, og som gruer seg til å gå på skolen. Læringsresultatene har i hovedsak vært stabile, men vi ser at for mange går ut av skolen med svake resultater. Vi vet også at elever med lavt karaktersnitt fra grunnskolen har et dårligere utgangspunkt for å kvalifisere seg gjennom videregående opplæring.

Det å være ungdom handler om så mye mer enn bare det å være elev. Ungdomstiden er en brytningstid med nye opplevelser og erfaringer. De aller fleste unge vil møte nye og ukjente utfordringer både på skolen, hjemme og i venneflokk. Ungdata-undersøkelsen har over tid vist en økning i selvrapporterte psykiske plager blant norske tenåringer. Dette er et eksempel på en utfordring som må håndteres i skolehverdagen, men som skolen ikke kan løse alene.

Jeg mener en ungdomssatsing bør ha en bred tilnærming til ungdommens hverdag, både på og utenfor skolen. Vi må legge til rette for bred samhandling mellom ulike yrkesgrupper, organisasjoner og etater som møter ungdom på forskjellige arenaer.

Regjeringen er opptatt av å bygge et sammenhengende 18-årig barnehage- og opplæringsløp og skape gode overganger gjennom hele løpet. Vi vet f.eks. at mange ungdommer kommer tidligere i puberteten nå enn før, og at mange av utfordringene på ungdomstrinnet også finnes på mellomtrinnet. Jeg mener derfor at en satsing på ungdom bør inkludere både mellomtrinnet og ungdomstrinnet og også se på overgangen til videregående skole.

Skolen er en arena hvor ungdommene skal lære og utvikle seg i et motiverende miljø. De skal kunne bygge en trygg identitet og gode relasjoner. Samtidig skal ungdomsskolen forberede elevene til både yrkesfaglig og studieforberedende utdanningsprogram i videregående opplæring.

Jeg tror at dersom elevene i ungdomsskolen får mer praktisk læring i alle fag, og dersom de opplever en bedre kobling mellom teori og praksis, vil de få et bedre grunnlag for videre utdannings- og yrkesvalg.

Jeg ser fram til å jobbe sammen med og lytte til dem som er tett på ungdommene og ungdommene selv, og ha dialog med alle parter om hvordan vi best mulig kan utvikle en ungdomsskolereform.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Tore Sanner (H) [11:45:10]: Statsråden forsøker å skape et inntrykk av at vår regjering ikke gjennomførte tiltak som har betydning for ungdomsskolen. Det er feil. Både videreutdanning av lærere og, ikke minst, fagfornyelsen vil ha stor betydning for utviklingen i ungdomsskolen. Ungdomsskolen har en stor egenverdi, men ungdomsskolen skal også forberede elevene for videreutdanning, slik statsråden er inne på, og da er det bl.a. to kritiske punkter. Det ene er for høyt fravær hos en stor elevgruppe, og det andre knytter seg til at en ganske stor elevgruppe har så svake grunnleggende ferdigheter at de vil ha utfordringer med å fullføre.

Jeg forventer ikke entydige svar før reformarbeidet har startet, men kunne statsråden si noe om hvilke tanker hun gjør seg om hva som er viktigst for å få fraværet ned og nivået på de grunnleggende ferdighetene opp?

Statsråd Tonje Brenna [11:46:10]: Jeg forsøkte da heller ikke å skape et inntrykk av at det ikke var gjort noen ting for ungdomsskolen under de foregående åtte årene, men jeg prøvde å si med all tydelighet at jeg er glad for at engasjementet nå er noe intensivert i arbeidet med nettopp denne aldersgruppen. Til debatten om fravær: Jeg tror at vi må skille litt på hvordan vi jobber med dette overfor ungdomsskoleelever, som er 13 år når de begynner, og debatten om fraværsgrense i videregående, noe jeg opplever at kanskje Fremskrittspartiet ikke skiller spesielt godt på.

Jeg mener også at vi har veldig mye å gå på når det gjelder skole-hjem-samarbeid. Vi vet at mange foreldre slipper ungene sine mer fri jo eldre de blir. Jeg mener også at ved å arbeide mer tverrfaglig, sørge for at vi har mer praktisk undervisning, la elevene få utfolde seg på tvers av ulike fag – og gjennom det også motivere til å lære mer i det enkelte fag – kommer vi et stykke på vei. Men jeg er opptatt av at jeg sitter ikke i dag med alle svarene. Jeg er opptatt av å lytte til sektoren, og til ungdommene selv.

Jan Tore Sanner (H) [11:47:12]: Det er bra – det ligger jo også i den enstemmige innstillingen i dag. Jeg er også glad for at statsråden i sitt innlegg har oppmerksomheten rettet mot overgangene, og det ligger også i opplæringsloven at vi må få til et forpliktende samarbeid mellom ungdomsskolen og videregående skole. Jeg er også enig i at en fraværsgrense i ungdomsskolen er lite relevant fordi man har rett til å gå på skolen, men det er behov for en bedre fraværsoppfølging. Det er en stor bekymring at små problemer kan vokse seg store. Det kan ha sammenheng med utfordringer utenfor skolen, men det kan også knytte seg til forhold i skolen. Så mitt spørsmål er om statsråden nå vil ta lærdom av noen av de gode erfaringene som er gjort, bl.a. ved skoler i Oslo, hvor man har tatt tak i fraværet fra tidlig i

grunnskolen av for å sikre mer nærvær, slik at elevene får nødvendig oppfølging i skolen.

Statsråd Tonje Brenna [11:48:19]: Jeg er helt sikker på at vi har mye å gå på når det gjelder å arbeide med nærvær på skolen, som jo egentlig fraværskusjonen handler om. Jeg tror det er gjort mye godt i veldig mange kommuner på dette temaet, bl.a. i Oslo og flere steder, hvor det å styrke laget rundt eleven i veldig stor grad har vært i fokus, og hvor det er et mål i seg selv å trekke flere yrkesgrupper inn i skolen.

Jeg tror også, som representanten er inne på, at vi har mye å gå på når det gjelder samarbeid med andre som jobber med ungdom rundt skolene, ikke bare på skolen, og jeg tror også – igjen – at vi har mye å gå på når det gjelder å trekke foreldre tettere inn. Det er jo en grunn til at elevene ikke møter på skolen. Det kan være sammensatte grunner, men noe av kjernen handler om at de må være motivert for å gå på skolen. Da tror jeg vi trenger en mer praktisk og variert skoledag. Jeg tror vi må anerkjenne at ungdommene selv helt sikkert har noen ting å melde om hva som skal til for at de skal trives bedre, og jeg tror også at Stortinget kommer til å jobbe godt med dette i det videre og sammen klarer å skape en reform som ser de enkelte ungdommer bedre og ser overgangene mellom nivåene godt.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:49:35]: Det er bra at de rød-grønne partiene er enige om at det skal lages en ungdomsskolereform, og om – i hvert fall sånn cirka – en retning for reformen, med mer praktisk og variert undervisning, bl.a. Et av de konkrete grepene flertallet peker på i behandlingen av denne saken, er rådgivningstjenesten for utdanningsvalg på videregående.

Statsråden sa at overgangen fra ungdomsskole til videregående skal være en del av reformen, og det er veldig bra. Da er rådgivningstjenesten utrolig viktig. Vi vet at den tjenesten i dag har varierende kvalitet, og vi hører stadig om eksempler hvor dyktige elever som ønsker å finne fram til sitt yrkesfag, heller får beskjed fra rådgivningstjenesten om å gå studieforberedende. Jeg forventer heller ingen konklusjoner fra statsråden ennå, men jeg lurer på hvordan hun ser for seg at vi kan øke kvaliteten i rådgivningstjenesten på ungdomsskolen som en del av en sånn reform per nå.

Statsråd Tonje Brenna [11:50:34]: Jeg er glad for spørsmålet, for jeg deler representantens engasjement og bekymring for at veiledningstjenesten og rådgivningstjenesten kanskje ikke er like god alle steder. Jeg har derfor bedt Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, som er direktoratet som har ansvaret for karriereveiledningen, om å se på hvordan dette kan

gjøres bedre. Jeg mener også at det er en viktig del av forberedelsene til en ungdomsskolereform at vi gjør det vi kan for å gjøre veiledningstjenesten bedre.

Jeg tror at en del av dette også handler om en mer praktisk og variert skolehverdag, som vil introdusere flere måter å jobbe på for elevene tidligere. Det betyr kanskje at elever som i dag ikke oppdager tidligere enn når de først må ta valget om hvilken linje de skal gå på videregående, vil kunne oppdage at de har interesse for andre måter å jobbe på enn det de i dag introduseres for. Jeg tror at med en mer praktisk og variert skoledag vil kanskje også flere elever kunne oppdage at de har talenter, evner og engasjement for flere måter å jobbe på, og jeg tror disse tingene må virke sammen for en best mulig skolehverdag for ungdommene våre som også forbereder dem godt til videre arbeids- og yrkesliv.

Freddy André Øvstegård (SV) [11:51:38]: Takk for svaret. Jeg tror at den måten å tenke på også er en god måte å tenke på, for det å introdusere flere måter å lære på, flere typer fag i ungdomsskolen, er nettopp noe av det en mer praktisk skoledag bør handle om.

Regjeringspartiene og SV er enige om at en ungdomsskolereform skal bidra til mer praktisk og variert opplæring, og da blir også de praktiske og estetiske fagene vi allerede har i skolen, viktige. Arbeiderpartiet har tidligere støttet SVs forslag her på Stortinget om å innføre kompetansekrav for lærerne i de praktiske og estetiske fagene, som for de andre fagene, for å øke kvaliteten på den opplæringen. Jeg lurer på om statsråden kan komme med noen i hvert fall foreløpige refleksjoner om det fortsatt er en god idé å gjøre.

Statsråd Tonje Brenna [11:52:28]: Jeg vil i hvert fall ikke utelukke at vi kan ha en diskusjon om det, for jeg tror det er klokt å ha krav til både ansatte og lærere i flere fag. Samtidig har diskusjonen om helt eksplisitte krav i enkeltfag også medført noen utfordringer for hvordan vi formelt sier at en lærer er kvalifisert eller ikke kvalifisert for å undervise i et gitt fag, men at dette kan bli en del av diskusjonen om en ungdomsskolereform, er jeg helt overbevist om at er klokt.

Så tror jeg at vi skal gå ydmykt inn i dette, spørre ungdommene selv hva de mener, snakke med dem som jobber aller tettest på ungdommene, og prøve i fellesskap å utvikle en ungdomsskole som er bedre for dem som går der, nemlig elevene.

Jeg husker at Erna Solberg i 2009 garanterte at det ble bedre PISA-resultater med henne som statsminister. I dag, en del år senere, ser vi at det ikke ble resultatet. Jeg tror den type lovnader er uklokt når man går inn i dette arbeidet. Vi må heller jobbe sammen, identifisere problemene, se på løsningene og sammen utvikle ungdomsskolen.

Hege Bae Nyholt (R) [11:53:43]: Jeg har allerede i dag avslørt at jeg er utålmodig, og det er fordi jeg er utålmodig på vegne av ungdomsskoleelevene og alle de som skal bli ungdomsskoleelever – kanskje også litt på vegne av dem som har vært det en gang. Ungdomsskoleårene er, som statsråden også har vært inne på, for mange sårbare år. Opplevelser kan være med og forme hvordan vi oppfatter oss selv, og det å bli testet og kartlagt ut fra ganske firkantede standardiserte systemer trenger ikke nødvendigvis være den beste måten å gjøre akkurat det på. Derfor lurer jeg på om statsråden deler Rødt sitt syn om at det er viktig å starte arbeidet med å gå gjennom kvalitetsvurderingssystemet når man skal se på en ungdomsskolereform. I tillegg er det sann at den såkalte reservestyrken av lærere – alle dem som er utdannet, men ikke jobber som lærere – oppgir at nettopp det å bruke mer tid på kontoret enn i undervisningssammenheng eller i møte med elevene er en av grunnene til at de valgte å ikke jobbe videre som lærere.

Statsråd Tonje Brenna [11:54:46]: Jeg er glad for at representanten Nyholt er utålmodig, men vil samtidig sitere henne selv, da hun for et øyeblikk siden sa: «Alle disse reformene som kom og gikk, ikke visste jeg at det var selve poenget med skolepolitikken.» Jeg antar at det var myntet på en opplevelse der ute av at vi av og til kan fatte politiske beslutninger som kanskje ikke er helt i tråd med den virkeligheten man søker å løse ute i det enkelte klasserom. Derfor er jeg opptatt av at vi utvikler denne reformen sammen med sektoren.

Det er et engasjement for hvordan vi evaluerer og vurderer den enkelte elevs innsats og hvor mye vedkommende kan i det enkelte fag. Det engasjementet tror jeg vil fortsette uansett hvordan vi skulle lande på at det løses også for ungdomsskolen, men jeg mener det er naturlig å ha en diskusjon om det i lys av fagfornyelsen, i lys av at vi har løst dette på forholdsvis lik måte gjennom veldig mange år i Norge. Jeg ser fram til den diskusjonen og er helt sikker på at det vil avstedkomme stort engasjement, både i denne salen og utenfor.

Abid Raja (V) [11:55:56]: Jeg synes det er et mindre interessant politisk ordskifte om hva din regjering gjorde, og hva min regjering gjorde, så jeg vil egentlig utfordre statsråden til å se litt framover. Jeg tenker at hvis man skulle generalisert ungdomsskoleelevene ned til tre grupper, er det særlig to grupper det er grunn til å være bekymret for. Den ene gruppen, som også er den sterke gruppen, er de som ofte kommer fra litt veletablerte hjem, som har foreldre med god utdanning, ressurssterke hjem, og de presterer veldig godt. Samtidig går de litt på sparebluss, og de uttrykker at de kjeder seg på ungdomsskolen og ikke får den ferdighetsutviklingen som de trenger. På den annen side har man elevene

som ikke kommer fra ressurssterke hjem, som gjerne faller litt igjennom, og som også kan slite psykisk med andre typer utfordringer. I Norge er vi avhengig av at begge gruppene klarer seg, både for seg selv, for å kunne livnære seg og få et godt liv, og for norsk industri, for gründere, for å kunne konkurrere der ute i verden.

Spørsmålet til statsråden er: Hvordan kan man sikre at begge disse gruppene kommer godt ut gjennom en ungdomsskolereform?

Statsråd Tonje Brenna [11:57:04]: Jeg tror det er viktig å lytte til dem som går på skolen. Jeg tror det er viktig å lytte til dem som jobber med ungdom. Som jeg sa i innlegget mitt, er jeg opptatt av at det å være ungdom er mer komplekst enn å være bare elev. Jeg tror vi må ha en tilnærming til disse ungdommene som gjør at det å være elev er mulig å gjøre på en ok måte, samtidig som vi jo vet at tenårene kan være strevsomt for mange og enhver.

Jeg tror at representanten Raja er midt i kjernen med tanke på noen av dem vi skal lytte til, nemlig de som har barn i skolen. Hva er det foreldrene sier at de har behov for, for å bidra til bedre hjem-skole-samarbeid f.eks.? Jeg tror vi må lytte til elevene og fagfolkene rundt. Jeg tror vi må se på hvordan vi kan trekke på alle de ulike instansene som jobber med ungdom, få flere yrkesgrupper inn i skolen og styrke laget rundt den enkelte elev. Vi må selvfølgelig også ha fokus på det faglige. Det skal være gode undervisningsopplegg. Det er også mulig at elevene, tidligere enn det de gjør i dag, skal få lov til å velge noe mer, da de først på videregående begynner å velge enkeltemner i noe særlig omfang.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [11:58:22]: I sommer besøkte jeg Guttas Campus, en veldig intensiv læringscamp for ungdommer som opplever skolen som utfordrende – seks timer med undervisning i lesing, regning og skriving hver dag, tydelige grenser, mobilforbud, men masse omsorg. Det var inspirerende å se hvordan det var mulig å løfte elever som i utgangspunktet er demotiverte og i ferd med å falle fra. Det var fullt mulig å gjøre det uten å prioritere ned undervisning i grunnleggende ferdigheter. Det bør også Senterpartiet og SV merke seg.

Sist vi hadde en egen stortingsmelding om ungdomstrinnet, var i 2011. Da ble det bl.a. innført flere timer i valgfag og et nytt arbeidslivsfag. Intensjonen var god, men evalueringene tyder ikke på at disse tiltakene alene har økt elevenes motivasjon eller ferdigheter i lesing, skriving og regning. Reell motivasjon og læringsglede i skolehverdagen skapes ikke kun ved å tilby alternative

fag noen timer i uken eller ved å fjerne karakterer og ha færre kartlegginger og mindre informasjon om hvordan elevene ligger an, ei heller ved å svekke de forventningene vi har til elever som presterer svakt i fag som norsk, naturfag og matte.

Jeg våger meg også på å si at det å betegne en læringsform som praktisk, heller ikke er en trylleformel for å øke motivasjonen eller læringsutbyttet. Det handler i bunn og grunn om kvalitet i undervisningen i de fagene elevene har hver eneste dag, og det viktigste er faglig sterke lærere som tar i bruk varierte undervisningsformer som oppleves som relevante og meningsfulle i fagene, samtidig som elevene får konkrete og læringsfremmende tilbakemeldinger. Det er avgjørende at lærestoffet og arbeidsoppgavene er tilpasset de ulike elevenes forutsetninger, og at elevene får mulighet til å fordype seg i og utforske fagene. Så er det viktig at lærerne har høye forventninger til elevene. Det vet vi fra forskning er særlig viktig for elever som f.eks. har vedtak om spesialundervisning, eller som presterer svakt.

Det er mye en ungdomsskolereform bør se nærmere på, men jeg vil våge meg på å løfte fire områder. Det ene er en annen form for fraværsoppfølging enn vi har i dag. Det er for store forskjeller i rutiner for å registrere, forebygge og følge opp høyt fravær. Det andre er leseopplæringen i flere fag på ungdomsskolen, hvor mye tyder på at ungdommen i dag har svekket utholdenhet i lesing, og at fokuset på god leseopplæring svekkes senere i grunnskolen. Så trenger vi en ungdomsskole som i større grad forbereder ungdommer til yrkesfaglige utdanninger. Da kan det være verdt å gjennomgå fag- og timefordelingen, bl.a. Så må vi bli flinkere på tilpasset opplæring, og da er det veldig mange ulike tiltak man kan se på, enten det er endring av dagens spesialundervisning eller flere alternative læringsarenaer.

Jeg er veldig glad for at det som var Høyres store løft, som vi gikk inn for i denne fireårsperioden, nemlig en ungdomsskolereform, får vi i dag gjennomslag for, og jeg er opptatt av at vi bygger videre på det fundamentet som har vært de siste årene, med sterk kompetanse hos lærerne, for å lykkes med det.

Maren Grøthe (Sp) [12:01:35]: For regjeringen er det viktig å få enda flere barn og unge gjennom skoleløpet. Det krever innsats i alle ledd, fra barnehage og ut videregående. Her er undersøkelsene tydelige: Motivasjonen hos barn og unge faller særlig på ungdomstrinnet, samtidig som de faglige forskjellene øker. Derfor er jeg glad for at det er nettopp disse årene regjeringen har lansert gjennom Hurdalsplattformen, at vi skal ta et ekstra blick på.

Så må jeg si at det er litt interessant at noen uker etter at det ble lansert i Hurdalsplattformen, er det første

en avgått regjering gjør, å fremme et likt forslag selv. Likevel er det nok ganske tydelig også her i salen i dag at vi er noe uenige om hva en slik ungdomsskolereform skal inneholde.

For oss i Senterpartiet handler en ungdomsskole-reform om å ta framskritt innenfor disse årene og at vi skal skape motivasjon, trivsel og mestring og slik også skape et ønske om læring. Da er ikke svaret større krav og mer teori, men at man må vektlegge det at elever lærer ulikt og er forskjellige.

Vi innførte valgfag sist regjeringsperiode. Så er det mulig at jeg er den eneste her i salen som faktisk har fått ta del i det tilbudet i etterkant, men jeg skal med hånden på hjertet si at jeg var nok ikke den eneste eleven som gledet meg til fredag klokken 12, da jeg faktisk kunne bruke tid og energi på noe jeg likte, noe som også gjorde at resten av fagene den samme dagen gikk litt lettere.

Skolen min er ikke det eneste eksemplet på det. For eksempel har vi også Vardheia ungdomsskule, som er bygd som en yrkesfaglig skole med verksted, kjøkken og restaurant, hvor formålet er å styrke elevenes motivasjon. Eller ta Gausdal ungdomsskole ved siden av Lillehammer, hvor elevene kan velge praktiske håndverksfag, og forteller at disse timene gjør at de føler mestring i en ellers teoritung skolehverdag. Når vi nå skal ta nye grep, er det viktig at vi ser nærmere på disse konkrete eksemplene. Hva har fungert, hva har ikke fungert, og hva skal vi bygge videre på?

I Hurdalsplattformen tar vi til orde for å styrke de praktisk-estetiske fagene, men vi vil også se på hvordan vi kan styrke rådgivningstjenesten, hvordan vi kan styrke lærernes rolle, og ikke minst hvordan vi skal bygge opp om de andre utfordringene som ungdommene også har gjennom disse årene. Og viktigere enn noen gang er det at disse endringene skjer på lag med sektoren, for i en tid hvor vi har hatt stort arbeidspress, er det viktigere enn noen gang at vi bygger opp og ikke bygger ned.

Jeg gleder meg til det videre arbeidet og ser fram til at vi sammen skal utvikle ungdomsskolen videre.

Elise Waagen (A) [12:04:47]: Det er gledelig å se at det er bred enighet om behovet for en ungdomsskole-reform. Tiden vil nok kanskje vise at vi legger noe ulikt i det, men for Arbeiderpartiet i regjering er det viktig at vi fremmer elevenes motivasjon, trivsel og læring, og at vi nå bruker en ungdomsskolereform til å redusere de sosiale forskjellene og øke gjennomføringen i videregående skole. I Hurdalsplattformen slår vi fast at vi skal ha mer praktisk læring, og vi peker på nettopp det å vektlegge de praktiske ferdighetene, det å styrke etter- og videreutdanningstilbudet til lærerne, og det å gi muligheten til å velge mer praktisk rettede fag.

Så stilles det spørsmål fra denne talerstolen om det å tilby praktisk opplæring er en magisk oppskrift. Nei, det er ingen magisk oppskrift, men det er noen av de viktigste ferdighetene vi ser inne i glasskula når det gjelder hva det er vi skal ruste våre barn og unge med for å klare seg i arbeidslivet som kommer. Ludvigsen-utvalget og OECD peker på hva det er vi trenger å gi våre barn og unge for å klare seg i arbeidslivet. Det er fire kompetanser som trekkes fram, og under punkt nummer én, om fagspesifikk kompetanse, trekkes nettopp de praktiske fagene fram, og at vi her er nødt til å ruste våre unge med noen verktøy for å kunne tåle framtidens arbeidsliv. Det å tilby nettopp dette til våre unge er viktig for å skape mestring og motivasjon, men ytterst viktig for å sørge for at man er rustet til et arbeidsliv i framtiden.

Å ha fullført videregående skole blir enda mer viktig for å kunne få seg en fast jobb. Nesten alle ungdommer i Norge begynner på videregående, men etter fem år er det én av fem som verken har fagbrev eller vitnemål. Selv om frafallet har gått jevnt og trutt nedover, kan vi ikke være tilfreds med at 13 000 i hvert kull ikke fullfører. En del fikk ikke den oppfølgingen de trengte, en del mangler grunnleggende ferdigheter, og en del er blant dem som skulle fått et annet tilbud. Ungdomsskole-reformen må være med på å ruste våre unge til å kunne mestre videregående skole og å øke gjennomføringen.

En ungdomsskolereform skal selvsagt bygge på fagfornyelsen. Vi må sørge for at vi klarer å ivareta både en tillitsreform og et tett samarbeid med sektoren, og at vi bygger dette på god fagkunnskap når vi nå skal meisle ut de viktige årene framover i ungdomsskolen. Jeg er glad for at regjeringen allerede er i gang med arbeidet, og jeg ser fram til hva vi skal få til i fellesskap.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:07:55]

Interpellasjon fra representanten Jan Tore Sanner til kunnskapsministeren:

«Flere rapporter har dokumentert negative konsekvenser for barn og unges faglige og sosiale utvikling som følge av strenge smitteverntiltak i barnehage, skole og høyere utdanning. Koronakommisjonen trekker bl.a. frem følgende: «– Studier indikerer at læringstapet har vært betydelig for elevene på barne- og mellomtrinnet under perioden med hjemmeundervisning. – Mange elever er bekymret for at de har gått glipp av viktige ting på skolen på grunn av koronapandemien. Motivasjonen og arbeidsinnsatsen har gått noe ned.» Situasjonen har vært særlig krevende for sårbare barn og unge. Regjeringen

Solberg iverksatte derfor flere tiltak for sårbare barn og unge og for at elever skal kunne ta igjen tapt læring.

Hvilken plan har regjeringen Støre for å kartlegge konsekvensene av smitteverntiltakene, og sikre at barn og unge får ta igjen tapt læring, samt sørge for at sårbare elever og studenter får tilstrekkelig oppfølging og hjelp?»

Jan Tore Sanner (H) [12:09:15]: I snart to år har pandemien påvirket barn og unge, elever og studenter gjennom varierende grad av smitteverntiltak, hjemmeskole og karantene. Mange elever og studenter har mistet faglige og sosiale møteplasser og ikke oppnådd den læringen og utviklingen de normalt sett skulle hatt. Elevene som starter på videregående skole til høsten, har hatt over to av tre år på ungdomsskolen under pandemien. Mange opplever nok at de har mistet viktige ungdomsår og møter faglig mindre forberedt til videregående skolegang. Det samme gjelder ungdommene som skal starte på høyere utdanning til høsten, og i barneskolen er det elever som aldri har opplevd skolens 17. mai-tog.

Skolene og lærerne har gjort en enorm innsats under hele pandemien. Mange har strukket seg langt for å tilrettelegge for en så normal undervisning som mulig, og for å ivareta de mest sårbare elevene. Men det er liten tvil om at barn og unge har betalt en høy pris. De endelige konsekvensene vet vi ennå ikke nok om, men dette er en av de mest bekymringsfulle sidene av pandemien, som må håndteres i både et kort og langsiktig perspektiv. Jeg håper regjeringen vil fortsette å hente inn kunnskap om hvordan tiltakene har virket, både smitteverntiltakene og de kompensierende tiltakene, som digital hjemmeskole, som vi kan lære av når det gjelder å gi elevene god og variert undervisning.

På vei ut av pandemien må vi sørge for at vi tar skolehverdagen tilbake. Det er grunn til å være bekymret for at det for mange elever vil være en stor overgang tilbake til en normal skolehverdag. Mange elever har fått kunnskapshull som kan vokse seg større. Det blir svært viktig å fange opp elever som ligger på etterskudd, og sette inn innsatsen så tidlig som mulig. Det er viktig at kommunene og fylkene som skoleeiere setter dette høyt på prioriteringslisten, og at det lages planer nasjonalt og lokalt for hvordan elevene kan ta igjen faglig og sosial læring. En normal fraværsoppfølging av elevene både i grunnskolen og i videregående skole må være en del av dette.

En arbeidsgruppe nedsatt av Solberg-regjeringen og ledet av utdanningsdirektør ved statsforvalteren i Oslo og Viken, Grethe Hovde Parr, la før sommeren 2021 frem rapporten Skolen etter koronapandemien. Rapporten har samlet innsikt om konsekvensene av pandemien fra flere kilder, deriblant koronakommisjonen og en rekke forskningsrapporter.

Rapporten pekte på noen hovedutfordringer. Hovedutfordring én: mangel på tilhørighet i det faglige og sosiale læringsfellesskapet gjennom økt ensomhet, svekket psykisk helse, nedgang i motivasjon og mestring og bekymringsfullt fravær. Hovedutfordring to: Noen elever og elevgrupper er særlig hardt rammet og har opplevd bl.a. redusert kvalitet og omfang på spesialundervisning, færre timer med språkopplæring og svekket lag rundt eleven, vanskeligere skolestart og overgang, manglende grunnlag inn i videregående og tapt praksisopplæring.

Dette er utfordringer som spenner vidt og har hatt ulik grad av utslag avhengig av restriksjoner og smitte i kommunene. Derfor krever også oppfølgingen av dette stor grad av lokal tilpasning og prioritering og oppfølging av skoleeiere og skoleledere.

Fra dag én av pandemien var budskapet fra Solberg-regjeringen at barn og unge skulle prioriteres først, og at man ville stille opp med midler slik at barnehager og skoler kunne gi et så normalt tilbud som mulig. Både i 2020 og i 2021 ble det bevilget øremerkede tilskudd for å legge til rette slik at barn og ungdom kunne ta igjen tapt læring. Dette tilbudet ble foreslått videreført i 2022, men kuttet med 10 pst. i budsjettforliket mellom regjeringen og SV.

Jeg tviler ikke på at kunnskapsministeren deler problembeskrivelsen, men foreløpig preges oppfølgingen av en vente-og-se-holdning. Så langt er det ingen nye tiltak, men kuttet i midlene til oppfølging er videreført, til tross for milliardbevilgninger i krisepakker til andre grupper. Fraværsgrensen i videregående skole er opphevet frem til høsten, og det vurderes fortsatt om eksamen skal avlyses denne våren.

Mitt spørsmål til kunnskapsministeren er hvilken plan man har, både for på kort og lengre sikt å sørge for at barn og unge kan ta igjen faglig og sosial læring.

Statsråd Tonje Brenna [12:14:38]: Jeg er enig i representanten Sanners bekymring og beskrivelse og deler engasjementet. De to siste årene har vært spesielle for alle barn og unge og de som jobber i utdanningssektoren. Alle har vært igjennom en eller flere perioder med nedstenging, hjemmeskole og digital undervisning. Mange har også i perioder fått redusert det fysiske tilbudet med kortere åpningstider i barnehagen, halve dager eller halve uker på skolen som følge av gult og rødt tiltaksnivå.

Det er kanskje noe overraskende, men statistikken fra nasjonale prøver, grunnskolepoengene, standpunkt-karakterer og studiepoeng viser foreløpig stabilitet og få spor av pandemien i resultatene. Selv om det i utgangspunktet er gledelig, er det ikke noe jeg mener vi kan slå oss til ro med. Regjeringen tar utgangspunkt i at pandemien har hatt store konsekvenser for mange av barna og

elevene, og at konsekvensene kan komme enda mer til syne i årene som kommer.

Som representanten Sanner peker på, har vi fått flere rapporter som dokumenterer negative konsekvenser for barn og unge som følge av smitteverntiltakene i barnehage og skole. Det er forskningsmessig belegg for å si at pandemien har forsterket forskjellene mellom barn og unge, at de sosiale forskjellene kan vokse, og at en del sårbare barn og unge har fått det vanskeligere.

I skolen vet vi at det er vanskeligere å lage praktisk og variert undervisning over skjerm, og mange elever rapporterer om mindre læring og motivasjon. Vi vet også at barn og unges livskvalitet og psykiske helse kan bli dårligere av isolasjon og manglende fysisk aktivitet. Samtidig hører det med til historien at en del elever og deres foreldre mener at de har klart seg forholdsvis bra.

For en del studenter har hele eller store deler av utdanningen blitt gjennomført under ulike smitteverntiltak og med en stor andel digital undervisning. Studenter har opplevd ensomhet, manglende motivasjon, konsentrasjonsvansker og psykiske problemer. I en NIFU-undersøkelse, Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning, som ble gjennomført i 2020, mente et stort flertall av studentene og de faglig ansatte ved universiteter og høyskoler at studentene vil lære mer med undervisning på campus.

I morges la NOKUT, Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, fram Studiebarometeret for 2021. Det viser at studentene overordnet sett er fornøyd med studieprogrammet de går på, og at koronapandemien har påvirket dette kun i marginal grad. Svarene tyder på at institusjonene i all hovedsak har gjort en god jobb med å motvirke eventuelle negative konsekvenser av tiltak rettet mot universitets- og høyskolesektoren. Likevel er det åpenbart at pandemien har gått ut over studentenes sosiale og faglige læringsmiljø.

Et flertall av studentene opplever nettundervisningen som mindre god sammenlignet med fysisk undervisning. Et klart flertall av studentene er også tydelige på at nettundervisning er mindre motiverende en fysisk undervisning. Det var derfor viktig at vi i forrige uke endret tiltakene for universiteter, høyskoler og fagskoler, slik at studentene igjen kan få en mer normalisert studiehverdag og et bedre studiemiljø.

Støre-regjeringen har økt kommunerammene med mer enn det dobbelte av hva Solberg-regjeringen foreslo. I 2022 utgjør veksten i de frie inntektene 2,5 mrd. kr mer enn budsjettforslaget fra Solberg-regjeringen la opp til. Det gir kommunesektoren større handlingsrom til å følge opp barn og unge og konsekvensene pandemien har hatt for dem. Regjeringen er også tydelig på at vi dekker kommuner og fylkeskommuners ekstra kostnader av pandemien. Det inkluderer utgifter til vikarer og

overtidsarbeid for ansatte i skoler og barnehager. Det er viktig framover, når vi vet at sykefraværet kommer til å fortsette å være en utfordring.

Selv om jeg har tillit til kommunene og institusjonene i høyere utdanning, skal vi ikke lene oss tilbake og overlate ansvaret for oppfølging til kommunene og institusjonene. Derfor har vi nå satt i gang et omfattende arbeid for å kartlegge hvordan pandemien påvirker barn og unge, og hvordan vi best kan kompensere. Vi henter nå kunnskap om hvordan pandemien rammer ut fra aldersgruppe, bosted og sosial bakgrunn. Dette har jeg gitt i egne oppdrag til Utdanningsdirektoratet.

Kunnskap om konsekvensene av pandemiltakene i barnehagen, for de yngste elevene, for elevene på ungdomstrinnet og for barn og unge som av ulike grunner er sårbare og i en utsatt situasjon, er avgjørende for at vi skal være sikre på at barn og unge får den oppfølgingen de trenger, også i årene framover.

I tillegg er det viktig å få kunnskap om virkningen av de tiltakene som allerede er i gang, for å se hva som virker best i fortsettelsen. Utover den omfattende kartleggingen jeg allerede har bestilt, følger vi selvsagt også med på statistikk gjennom Elevundersøkelsen, nasjonale prøver og jevnlig rapportering fra statsforvalterne. Jeg ser også fram til å diskutere videre med Stortinget hva vi kan gjøre i fortsettelsen for å bedre situasjonen.

Jan Tore Sanner (H) [12:19:58]: Det er bra at vi er enige om virkelighetsbeskrivelsen – at barn og ungdom har betalt en høy pris. Heldigvis er det også noen lyspunkter, men det er ingen tvil om at mange har mistet mye verdifull tid. Det gjelder både den faglige og den sosiale læringen.

Det er bra at statsråden har bedt om mer kunnskap, både om hvordan tiltakene har virket, både smitteverntiltak og kompenserende tiltak, og hvordan pandemien har slått ut for barn og unge, men vi taper mye tid hvis vi ikke bruker denne våren til å tette kunnskapshull. Det er nå helt avgjørende at skolene, universiteter, høyskoler og fagskolene tar skolehverdagen tilbake. Det betyr at arbeidet med å tette kunnskapshull må starte nå. Det kan ikke utsettes til det kommer en ny rapport, og at det så skal vurderes tiltak. Regjeringen startet jo dette arbeidet med å kutte i de bevilgningene som var målrettet til barnehager og skoler, slik at man kunne ta igjen tapt læring.

Jeg er også bekymret for at regjeringen har satt fraværsgrensen på vent til høsten. Det er ingen grunn til at man ikke nå skal starte med normal fraværsoppfølging i både grunnskole og videregående skole. Det er også bekymringsfullt at venstresiden presser på for å avlyse ekssamen denne våren.

Det er viktig at skolen nå tar hverdagen tilbake, og at arbeidet med å tette kunnskapshullene starter opp. Høy-

re, med støtte fra andre borgerlige partier i Stortinget, har også tatt til orde for at vi må få mer sommerskole. Det var svært vellykket i fjor, hvor regjeringen stilte opp med 500 mill. kr, som ga barn og ungdom både faglig og sosialt påfyll, med lek og læring og nye opplevelser.

Jeg vil utfordre statsråden på om man vil ta initiativ overfor skoleeierne til nå å starte kartlegging av konsekvensene i egen kommune og få på plass planer for å tette kunnskapshull. Jeg vil også utfordre på når statsråden vil komme på banen med regjeringens tiltak for å tette kunnskapshull og sørge for at barn og ungdom kan ta igjen både den faglige og den sosiale læringen.

Statsråd Tonje Brenna [12:23:11]: Som representanten understreker, og som rapporten fra Parr-utvalget pekte tydelig på, er det aller viktigste at elevene opplever tilhørighet til de faglige og sosiale fellesskapene. Derfor håper jeg at vi kan være enige om det viktigste først, nemlig at skoler og barnehager nå kan ta en mer normal hverdag tilbake.

Jeg er bekymret for sykefraværet, som jeg er redd for legger begrensninger i noen uker til for barn og unge, fordi det rett og slett er for få voksne på jobb, også for barn som må være hjemme fra skolen fordi de selv er smittet av korona.

Men la det ikke være noen tvil om at vi vil følge dette tett. Jeg er, som representanten Sanner, opptatt av at vi ikke lar tiden løpe fra oss, at vi setter inn tiltak så raskt vi kan, og jeg vet at skolene jobber veldig godt med dette. Jeg vet også at kommunene har et stort engasjement for å få oversikt og sette inn tiltak der det kan kompenseres for både tapt faglig og sosial læring.

Jeg er også opptatt av at vi vet hva som virker, og at vi vet hvem som er rammet av tiltakene, og på hvilken måte. For det er forskjell på det å oppleve å ikke kunne ha frihet til å leke med hvem man vil, eller være sammen med hvem man vil fordi vi har strenge smittevernregler, og det å kartlegge hvilke fag – på hvilken måte, hvilke elever – en eventuelt skulle henge etter i, i det videre. Derfor må vi gjøre begge deler på samme tid: Vi må sørge for en mest mulig normal hverdag for barn og unge, og vi må samtidig følge tett hvilke tiltak vi har behov for å sette inn for å sørge for at pandemien ikke får lengre konsekvenser på det faglige enn nødvendig.

Så tror jeg, når det gjelder diskusjonen om både fraværgrense og eksamen, at vi skal være litt forsiktige med å si at det er enklere eller vanskeligere for høyre- eller venstresiden å bestemme at vi avlyser eller gjennomfører eksamen. Spørsmålet om vi gjennomfører eksamen, handler om kjernen av det representanten Sanner også er opptatt av, nemlig hvordan vi bruker tiden best mulig videre.

Jeg har fått en helt klar anbefaling fra Utdanningsdirektoratet. Jeg kommer ikke til å forskuttere konklusjonen fra regjeringen på spørsmålet om eksamen skal gjennomføres eller ikke, men det som er kjernen i spørsmålet, er: Hvordan får elevene det best mulig sosialt og faglig ut dette skoleåret, når vi vet hvor mange som har vært under tiltak over så lang tid? Vi har behov for at de får både sosial og faglig tilhørighet, særlig ut dette skoleåret.

Jeg tror ikke dette er siste gang vi diskuterer dette. Jeg tror heller ikke at noen av oss kan forskuttere her og nå hva som vil være det aller beste tiltaket å sette i verk, men jeg har stor tillit til kommunene, og jeg har stor tillit til Stortinget, og dette skal vi diskutere i det videre. Så skal jeg begynne med å hente inn den kunnskapen jeg kan, og så skal vi sette inn tiltak når vi vet hva som virker.

Lise Selnes (A) [12:26:24]: Først av alt vil jeg takke representanten Sanner for interpellasjonen. Det er klart at dette er noe av det viktigste vi driver med nå, overfor både barn og unge og alle i Norges samfunn. Vi er alle sårbare etter en pandemi.

To år med pandemi har virkelig gjort noe med oss, og min personlige erfaring som mor og voksenperson i et sånt samfunn er at det preger veldig. Representanten Sanner pekte på barn som aldri har opplevd 17. mai-tog. Jeg har en fireåring som ikke vet hva det er lenger, og han vet heller ikke hva det vil si å gå i en barnebursdag. Så det sosiale for de yngste barna våre er også viktig når vi ser på tiltak for å løse utfordringene etter en pandemi. Men jeg har også ungdom som går i videregående skole, og det er det mange i samfunnet som har, og de faglige utfordringene som de har møtt på gjennom pandemien, har både vært positive for deres utvikling, og negative, ved at de ikke har fått erfart og gjort det de normalt skulle gjort.

Og hva skal et samfunn gjøre for å møte disse utfordringene på kort og lang sikt, som representanten spør etter i sin interpellasjon? Alle de svarene har vi ikke i dag. Det er nettopp derfor jeg er veldig glad for at statsråden peker på at det er etterspurt tall og kunnskap om hvordan og hva som bør gjøres overfor barn og unge.

I dag kom Studiebarometeret, og det viste hva våre studenter svarer på i disse undersøkelsene. Overraskende nok er det ganske ålreite resultater. Det er ikke så ille som vi kanskje hadde forestilt oss. Jeg var også og hørte på NOKUTs presentasjon i dag tidlig, der også Crina Damsa, som er visedekan ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet, snakket om sin forskning rundt overgangen fra analog til digital undervisning, og hvilke utfordringer som ligger der. Dette handler om kunnskap, om hvordan lære og om kvalitet – ikke om det som er mine tenårings største utfordring i pandemien; hvordan de

skal få øvd seg på å bli russ, for det sosiale er også en utfordring. Men det som Crina Damsa faktisk peker på som veldig viktig, er at læring ikke er noe som skjer individuelt. Læring skjer sosialt, og der er det store utfordringer. Derfor er jeg veldig glad for at statsråden for høyere utdanning raskt var ute og fjernet meteren i høyere utdanningsinstitusjoner, slik at normal undervisning kan foregå der.

Det er helt klart at når vi skal lære, når vi skal være studenter, er det annerledes å delta på en digital arena enn på andre, og de mest sårbare sliter mest. Men mitt poeng er at vi alle er sårbare etter en pandemi, og derfor er det så viktig, det statsråd Brenna peker på, at vi må hente inn den riktige kunnskapen for å gjøre de beste tiltakene.

Så vet jeg, som tidligere ordfører og om å drifte en kommune gjennom en pandemi, at det allerede foregår veldig mange gode tiltak der ute i kommunene. Er det noe våre kommuner, våre skoleeiere og andre brenner for, er det å finne de gode tiltakene og gode løsningene for å hjelpe de mest sårbare elevene.

Jeg ser fram til at vi i Stortinget og i vår komité skal jobbe spesielt for å møte utfordringene for sårbare barn og unge, men også for alle barn og unge når det gjelder å få god utdanning videre og få muligheten til å øve seg på å ha en god russetid.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [12:31:06]: De siste årene har jeg møtt lærere i Oslo-skolen som har måttet fortelle gråtende elever at de nok en gang skulle i karantene i svært små leiligheter og med store søskenflokker. Jeg snakket med en rektor som kunne fortelle om en elev som satt på toalettet under Teams-undervisningen, for det var det eneste stedet i en liten leilighet han fikk fred. Så ble jeg med på en Teams-undervisning med yrkesfagelever, der det var mange sorte skjerner, høyt fravær og veldig vanskelig å få den relevante, varierte og praktiske fagopplæringen som elevene har krav på.

De siste ukene har det slått meg at mens smittetallene har skutt i været, har mange ungdommer og barn på grunn av karantene-reglene sittet friske hjemme, uten krav på oppfølging og undervisning fra skolen, i ganske lange perioder. Det er egentlig veldig inngripende, når vi vet at utdanning er en grunnleggende menneskerettighet. Jeg er glad for at statsråden understreker at man nå legger til grunn at det har vært negative konsekvenser for elevene. Ja, det er mange som også kan fortelle om positive erfaringer med digital undervisning, og lærerne har jobbet beinhardt for å få det til. Men det er ingen tvil om at mange av de rapportene vi har foreløpig, peker i én retning.

Da vil jeg særlig trekke fram elever som har fått vedtak om spesialundervisning, elever på barneskolen, på

småtrinnet, som nå faller etter i grunnleggende ferdigheter. Vi vet at det er kunnskapshull som forplanter seg, og også fører til manglende mestringstro. Så har vi elever med høyt fravær, og til sist har vi yrkesfagelever. To år med tapt læring på dette planet går ikke over av seg selv fordi trafikklyset er blitt grønt i stedet for rødt, og det trengs en veldig tydelig strategi.

Så vet jeg at vi har en desentralisert skolestruktur, og at det er kommunene, som skoleeiere, som har en stor plikt til å følge opp. Men regjeringen kan også vise vei. Regjeringen kan f.eks. velge å styrke og ikke kutte i støtten til skoler som har vært hardt rammet av pandemien. Man kan velge å gjeninnføre fraværsgrensen og innføre klare retningslinjer for oppfølging av fravær på barne- og ungdomsskolen. Det er ganske urovekkende at vi har mange kommuner som ikke har oversikt – og det har man heller ikke på nasjonalt nivå – over ugyldig fravær i norsk skole de siste årene.

Regjeringen kan videre samarbeide med kommunene om å styrke innsatsen de neste årene for elevene som henger igjen etter pandemien, bruke kartleggingsverktøy på en god måte for å følge opp skoler med støtte, gi intensivopplæring til elever som henger etter i grunnleggende ferdigheter, og arrangere sommerskole og andre skolefaglige tilbud utenfor skoletid for elever i grunnskolen. Man kan også vurdere å ha innføringsfag for elever med svake karakterer fra ungdomsskolen i norsk, matte og engelsk, som også Lied-utvalget foreslo som en mer permanent ordning, og å ha et ekstrasitilbud til elever som starter i 8. klasse med store kunnskapshull. Med andre ord: Man kan fokusere særlig på de sårbare overgangene mellom barnehage og skole, barne- skole og ungdomsskole, og over til videregående.

Jeg mener også at regjeringen må være veldig tydelig overfor kommunene på at man skal strekke seg veldig langt, f.eks. for å ha vikarer til stede, for å ha beredskapsplaner når det er høyt sykefravær, og at det ikke kan brukes som et ankepunkt for å sende elever hjem på digital undervisning. Jeg er litt redd for at vi nå nesten er blitt vant til at en har en back up-plan med nettopp å kutte ned på undervisningstid, eller at elever skal være mer hjemme når skolen og systemet ikke klarer å strekke seg langt nok. Det må være siste nødløsning, for igjen: Utdanning er en grunnleggende rettighet.

Jeg vil også advare mot at man nå møter unge som har gått glipp av mye læring, ved å svekke våre faglige ambisjoner og forventninger. Jeg mener helt oppriktig at jeg synes det gjennomsyrrer noen av argumentene mot eksamen, som jeg håper statsråden ikke vil lytte til. Det har f.eks. aldri vært en motsetning mellom det å ha eksamen og vurderingsformer og det å lære, som Udir argumenterer for. Jeg synes også det er overraskende at Udir ikke sjekker hvor mange skoler og kommuner som

faktisk satte standpunkt karakterer senere i juni, og i hvor mange skoler og kommuner det egentlig bare ble tidligere sommerferie, selv om det er tilbakemeldingen fra veldig mange elever.

Det kommer til å være et langsiktig arbeid framover, og det vil kreve at vi strekker oss lenger, og at noen taler elevenes sak og elevenes grunnleggende rett til læring. En aktiv skoleeier må kartlegge hvordan elevene ligger an og følge opp skolene med støtte og ressurser.

Så vil jeg si at det pandemien også har vist, er at det viktigste vi gjør for god beredskap, er å prioritere riktig i skolen over lang tid. For eksempel i Oslo-skolen er det klart at pandemien slo hardere til fordi man over to–tre år hadde bygd ned mye av støtteapparatet, og det var flere elever som slet. Bruker man de store pengene på kompetanseløft for lærere, tverrfaglige lag på skolene, intensivopplæring og gode profesjonsfellesskap, er man også bedre beredt for nettopp å kunne sikre at man ikke har elever som faller fra, selv om det kommer uventede hendelser også i framtiden.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:36:20]: Tre skoleår med pandemi er snart bak oss. Også nå i dette skoleåret har smittespredningen – og smitteverntiltakene – vært betydelig. Det er bra vi har debatt i dag.

I områder med høy smitte og strenge lokale tiltak har dette hatt – og har – store konsekvenser for elevenes skolehverdag, mens i andre områder har opplæringen vært tilnærmet normal. Det som er sikkert, er at nasjonalt har ungdomstiden på ingen måte vært normal. Verdifulle og sprudlende år i stor personlig vekst og utvikling har blitt lagt lokk på av usikkerhet, frykt for smitte og konkrete smitteverntiltak.

For lærere og familier har arbeids- og livssituasjonen blitt snudd på hodet. Enten det har vært permittering fra jobb eller hjemmekontor og hjemmeskole om hverandre, har ting ikke blitt som man så for seg. Elevenes og studentenes motivasjon, trivsel og læring og praktisk gjennomføring av undervisning er satt på alvorlig prøve. Rettferdighet, likebehandling og sluttvurdering har ikke stått til forventningene. Samtidig vet vi at folk har jobbet beinhardt for nettopp å tilrettelegge for elevene og studentene og sikre framdrift i læringen.

Rapporten Skolen etter koronapandemien peker på redusert tilhørighet til det faglige og sosiale fellesskapet som følge av pandemien som en generell utfordring. Dette kan ramme elever som allerede hadde svak tilknytning til skolen, ekstra hardt. Rapporten peker på at annerledes undervisning rammer de elevene som har slitt mest med å prestere fra før, og at pandemien kan styrke forskjeller i skolen. Det er fortsatt for tidlig å se langsiktige konsekvenser av pandemien. Læringsresultater og gjennomføring vet vi lite om ennå. Derfor er jeg

glad for at statsråden varsler at vi skal få mer kunnskap om dette. Samtidig vet vi at læring, motivasjon og trivsel har blitt sterkt påvirket og for mange svekket. Dette kom også fram i Studiebarometeret som ble lagt fram i dag.

I budsjettforliket for 2022 kom det på plass 216 mill. kr for å sette skoler og barnehager i bedre stand til å ta igjen tapt læring og sosial utvikling. Områder som har hatt høyt smittetrykk, fikk mer enn områder med lavere smittetrykk. Skoler i fylker og kommuner fikk midler som kom godt med for å bøte på kostnadene som har vært med å tilrettelegge for raske skifter i smitte og arbeidsforhold. 170 mill. kr kom på plass til høyere utdanning og sosiale tiltak for studentene.

Samtidig er arbeidet med å følge opp ikke over.

Hvordan barn og unge har det videre, avgjør hva som trengs av tiltak. Ulike instanser må bidra. Noen grupper barn og unge er særlig sårbare under pandemien. Parr-gruppen foreslår tiltak for å ta igjen tapt faglig og sosial læring og støtter dette. Samtidig peker den på at flere blir «sårbare», fordi smittesituasjonen varer. Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen vil styrke laget rundt eleven og den tidlige tverrfaglige innsatsen med bl.a. barne- og ungdomsfaglig kompetanse, miljøarbeidere, miljøterapeuter og skolehelsetjeneste.

Når sosiale forskjeller har økt under pandemien, vet vi også at det gir utslag i barn og unges læring og mestring i skolen. Samarbeidet mellom barnehage, skole og andre tjenester skal ivareta behov og utjevne sosiale forskjeller.

For å styrke kompetansen i laget rundt barna og elevene er det allerede satt i gang et kompetanseløft i spesialpedagogikk og inkluderende praksis for ansatte i nettopp barnehager, skoler, PP-tjeneste og andre relevante tjenester. Kommunene må ha tilstrekkelig kompetanse for å forebygge, fange opp og følge opp alle barn og elever, inkludert barn med behov for særskilt tilrettelegging.

Tilbudet om videreutdanning i spesialpedagogikk for lærere i barnehage og skole er styrket med 50 mill. kr i 2022, kombinert med at flere lærere får tilbud om videreutdanning i praktisk-estetiske fag. Tiltak som skal bidra til at elever kan ta igjen tapt faglig og sosial læring, kommer oppå dette.

Regjeringen viderefører og fornyer koordineringsgruppen som fra april 2020 har sett på tjenestetilbudet til utsatte barn og unge under covid-19-pandemien, men nå vil også tjenestetilbudet til alle barn og unge bli sett på.

Pandemien har påvirket kvaliteten i opplæringen, men i ulik grad. Elevene har derfor hatt ulike rammer for opplæring og vil ha ulikt grunnlag for sluttvurdering denne våren. Elevene trenger ekstra oppfølging for å holde oppe framdriften i utdanningsløpet sitt og få minst like gode muligheter for framtiden som tidligere elevkull. Det vil regjeringen sørge for.

Hege Bae Nyholt (R) [12:41:26]: Vi har snart vært gjennom to veldig spesielle år. Det har vært to år hvor verden plutselig ble snudd på hodet – selv om jeg har behov for å si at det nok har vært verre andre steder i verden. I dag skal vi snakke om hvordan dette har påvirket barn og unge og studenter, og det er viktig at vi snakker om nettopp den gruppen av befolkningen.

Jeg jobbet selv som pedagog i starten av pandemien og har brukt starten av min arbeidsdag på å dele inn uteområdet med sperrebånd – ja, med sperrebånd i barnehagen. Vi diskuterte kvelningsfare opp mot smittefare. Det var den nye hverdagen. Vi måtte også planlegge når vi skulle på do – hvis vi ikke gjorde det, gikk ikke kohortene opp. Det betyr: Hvor mye kaffe kan man drikke? Jeg har hatt barn som har vært skuffet over at deres kohort igjen fikk tildelt fotballbanen som eneste uteområde, for der lå det en og en halv meter snø.

Virkeligheten for våre barn og unge og studenter har vært ulik rundt omkring i landet. Men det som har vært felles, er at den har vært uforutsigbar. Man har ikke visst når neste gang man havnet i karantene kom til å slå inn igjen, man har nesten ikke turt å planlegge barnebursdager eller jul, 17. mai osv. – dette til tross for at ansatte i barnehager, i skoler og på universiteter og høyskoler har strukket seg langt, og det har de både for at hverdagen skal være så normal som mulig for barn og unge, og for at undervisningen skal være så god som mulig. Jeg har sett folk undervise fra vaskerommet med et laken, og jeg har selv deltatt på Teams-møter fra badet, for det var det eneste stedet som var mulig, osv. – man har funnet kreative løsninger.

Men vi vet, som også interpellanten tar opp, at dette har kostet, og det har kostet ganske mye for våre barn og unge og ikke minst for studentene. Nå når det kanskje kan se ut som om hverdagen skal normaliseres noe etter koronaen, er det ganske viktig at vi gjenoppretter forutsetningene for læring, for læring skjer i relasjonen. Det er det viktigste vi legger til grunn nå. Det er ikke å tette læringshullene, slik enkelte politikere ser ut til å være særlig opptatt av. Trygghet, forutsigbarhet og gjenvinning av mestringstro og lærelyst for barn som sliter etter koronaen, er helt avgjørende. For et barn som under pandemien har mistet tro på egen mestring, er det bare skadelig å fylle på med flere timer med voksenstyrte læringssituasjoner. Det blir bare mer av det som er fratatt i troen på egne evner. Mer kartlegging av ekstra skoleundervisning er ikke løsningen. Det gir inntrykk av et syn på barn som passive beholdere som skal fylles med kunnskap. Ord som læringstrykk forsterker det inntrykket. Det presses mer på utenfra, og beholdningen vil fylles opp forttere. Men det er ikke slik. Det er et tiltak som bygger på et gammelt menneskesyn, og det er avleggs.

Vi må sørge for at våre barn og unge og studenter har tro på framtiden igjen. Og så må vi ta inn over oss at vi vil ha med oss disse to årene. Vi er også nødt til å ta inn over oss at pandemien avslørte at vi hadde en velferdsstat som ikke var rigget for en pandemi. Vi må øke bemanningen i barnehage og skole. Vi kan ikke kreve vikarer hvis det ikke finnes vikarer å sette inn, vi må sikre at vi har nok bemanning i barnehage og skole. Vi er nødt til å styrke helsetjenestene for studentene, og vi er nødt til å sikre at kommunene har de midlene, ressursene og musklene som trengs for å gi sine innbyggere et best mulig tjenestetilbud.

For Rødt er det viktig at vi går ut av denne pandemien med en plan om å bygge opp velferdsstaten. Pandemien har avslørt at sikkerhetsnettene er altfor finmaske, hullene er for store, og for mange faller igjennom. Vi er nødt til å sikre at vi har nok ansatte i barnehagen til å tåle sykdomsperioder, at vi har nok lærere som har tid til å møte barna, ikke bare med tanke på læring og utfordringer knyttet til lesing og skriving, men kanskje også bekymring hvis mamma eller pappa har blitt permittert, eller man ikke har sett bestemor eller bestefar på lang tid. Læring er komplekst.

I tillegg må vi satse på studentene våre. Vi er nødt til å jobbe for flere lavterskeltilbud og helsetilbud for studentene, slik at de også kan ha den tryggheten i relasjonen som trengs for å lære.

Maren Grøthe (Sp) [12:46:21]: I snart to år har vi levd med smitteverntiltak. Disse har lovet oss godt gjennom pandemien, men de har også en kostnad for den oppvoksende generasjonen, både faglig og sosialt. Det tar Arbeiderpartiet og Senterpartiet på det største alvor.

12. mars for to år siden er en dato som går inn i historiebøkene, og som korona-russ i 2020 er jeg glad for at vi den dagen ikke hadde noen anelse om hvor lenge denne pandemien skulle vare. Vi var nok mange videregåendelever som dro hjem den dagen og var litt glad for at vi kunne ha noen dager hjemme som var litt rolige, og vi var fornøyd med at vi fikk jobbe litt hjemmefra. Lite visste vi om hvor mye det ville påvirke ungdomstiden vår, og ungdomstiden til dem som kom etter oss.

For pandemien har forsterket de problemstillingene vi hadde i skolen og i ungdomstiden vår fra før. Det var lett å se hvordan noen måneder med hjemmeskole gjorde de tilbaketrunkne elevene enda litt mer tilbaketrunkne, hvordan de som hang litt etter faglig, ble hengende enda litt ekstra etter, eller hvordan en russetid med antallsbegrensning gjorde at de ungdommene som ikke følte seg inkludert, ble med på enda færre ting.

Derfor er jeg glad for at regjeringen gjennom sine første 100 dager nå har tatt tak. For det vil bety noe for det sosiale når bevilgningene til lavterskeltilbud innen-

for psykisk helse i kommunene økes. Det vil bety noe at det bevilges mer penger til Nav, så de kan starte arbeidet med å følge opp unge ledige tettere, eller at frivillige lag og organisasjoner nå får full momskompensasjon, noe som kan hjelpe dem med å skape aktivitet på vei ut av pandemien. Og som interpellanten etterspør, betyr det også noe for det faglige når kommunene nå får over dobbelt så stor økning i frie inntekter som de ville ha fått med Solberg-regjeringen. Det gir kommunesektoren større handlingsrom til å følge opp barn og unge i årene framover. I tillegg til dette har vi bevilget 200 mill. kr i høst til oppfølging av det faglige i de kommunene som har vært ekstra utsatt, og studentsamskipnadene, fagskolene, høyskolene og universitetene får nå 170 mill. kr ekstra for å følge opp studentene, både faglig og sosialt.

For mitt hjemfylke, Trøndelag, er tallenes klare tale tydelig: NTNU får 14,12 mill. kr ekstra. Studentsamskipnadene for Trondheim, Ålesund og Gjøvik får 9 mill. kr ekstra, og fagskolene i Trøndelag får 1,2 mill. kr. ekstra. Disse midlene skal brukes i samråd med studentene der de ser det er behov lokalt. Akkurat det ordet, «lokalt», er en viktig presisering, for vi må anerkjenne at selv om vi ser de samme utfordringene i store deler av landet, så krever en pandemi som har rammet ulikt, ulike tiltak.

Parr-rapporten, som flere representanter også refererer til, legger vekt på akkurat dette. De trekker fram at vi skal bygge videre på det gode utviklingsarbeidet som allerede drives i skoler og barnehager, og de legger også stor vekt på at det er skoleeier og skolelederne lokalt som vet hvilke tiltak som er relevant for dem. Det har regjeringen tillit til, samtidig som vi skal følge dem opp tett i tiden framover.

Avslutningsvis må jeg bare si at jeg stusser når jeg ser at Høyre bl.a. trekker fram at å få tilbake fraværsgrensen er det store svaret i tiden framover. Det vitner om liten forståelse for situasjonen både elever og ansatte står i om dagen, for skoler som til nå nærmest ikke har hatt smitte, opplever nå å ha flere smittede i hver eneste klasse hver eneste dag. FHI melder at fire millioner kan bli smittet de neste månedene, og at det kan bli oppimot 20 pst. sykefravær. At man da skal innføre fraværsgrensen igjen, som nok et uromoment oppi alt det rotet, er unødvendig, og det skaper uro i sektoren, noe som ikke kommer elevene til gode. For jeg tror at skolene nå, ansatte og elever, trenger forutsigbarhet, de trenger tid og rom til faktisk å gjøre det de skal, bruke tid på skolen og bruke tid på å bygge opp det sosiale igjen – ikke på mer rapportering eller på å sitte i kø på et allerede overbelastet fastlegekontor.

Avslutningsvis vil jeg bare si at vi i Senterpartiet og Arbeiderpartiet skal gjøre vårt ytterste for at regjeringen fortsetter å levere for ungdommen, for veien ut av pandemien skal vi greie i lag.

Jan Tore Sanner (H) [12:51:24]: Denne debatten har vært preget av mer alvor enn ganske mange andre debatter i Stortinget. Det er bra, for barn og ungdom har ikke noe tid å miste etter snart to år med pandemi, hjemmeskole, sykdom, karantene og mangel på sosiale arenaer hvor de kan treffe venner og andre voksenpersoner.

Samtidig gleder det meg å se hvilken entusiasme barn og ungdom går tilbake til skolen med. De gleder seg til å komme tilbake til skolen – helt sikkert for å treffe venner, men også fordi, tror jeg, mange har et ønske om å komme tilbake til en normal lærings situasjon.

Som jeg også sa i et tidligere innlegg, er jeg glad for at regjeringen ber om mer kunnskap, men ønsket om mer kunnskap, både om hva som har fungert, hva som ikke har fungert, og hva man nå skal gjøre, må ikke være en unnskyldning for ikke å iverksette tiltak nå, for mange av de elevene som nå har våren foran seg, skal over i et nytt skoleslag til høsten. Da skal noen starte på videregående skole, andre skal starte på universitet eller høyskole, og det er en alvorlig fare for at det som er kunnskapshull i dag, får lov til å vokse seg større hvis man ikke tar tak i det.

Jeg er helt sikker på at mange kommuner har gledet seg over at regjeringen økte bevilgningene i frie inntekter, men som tidligere kommunalminister vet jeg at skal man få til gode resultater, trenger man et samspill mellom kommune og stat. På dette området er det også behov for målrettede tiltak og målrettede midler hvor det stilles krav og forventninger til skoleeiere, slik at de følger opp. Derfor var det en dårlig start da de rød-grønne partiene, i samarbeid med SV, kuttet i bevilgningene som var ment å gå til å ta igjen tapt læring. Det er også beklagelig at regjeringen ikke støttet opp om initiativet til sommerskole, som også er et godt tilbud til barn og unge.

Nå håper jeg at statsråden vil varsle at regjeringen snart vil komme med tiltak, at det vil gis en tydelig marsjordre til skoleeiere om at nå skal man ta skolehverdagen tilbake. Og ja, det må også innbefatte en normal fraværsoppfølging, både i grunnskole og i videregående skole, for vi vet også at har man vært lenge borte fra skolen, kan veien tilbake bli veldig lang.

Statsråd Tonje Brenna [12:54:35]: La meg begynne med å takke for interpellasjonen og debatten.

Det har vært referert til Parr-rapporten ved flere anledninger, og det er riktig, som også representanten Grøthe var inne på, at noe av det viktigste som blir understreket i rapporten, er å støtte opp under det viktige utviklingsarbeidet som gjøres allerede. Men en av de andre tingene rapporten var tydelig på, var at det å innføre nye tiltak, som f.eks. sommerskole, var krevende å

følge opp i praksis. Derfor tror jeg vi skal være litt edrue-
lige med hensyn til hvilke nye tiltak vi finner på, og hel-
ler søke mer kunnskap om hvordan vi kan forsterke det
viktige arbeidet som gjøres ute i skolen allerede.

Representanten Mathilde Tybring-Gjeddes beskri-
velse av hvor vanskelig det kan være å følge hjemmesko-
le, deler jeg. Jeg tror det er underkommunisert hvor
vanskelig det har vært for mange elever. Samtidig tror
jeg hun tar feil når hun beskriver oppfølgingen av fravær
blant elever som fraværende fordi vi ikke har en fraværsgrense. Det faller på sin egen urimelighet når represen-
tanten sier at hun er bekymret for at elever sitter hjem-
me i isolasjon, og samtidig mener at fraværsgrensen skal
gjeninnføres nå. Det er viktig med ro rundt elevene og
skolene våre nå. Jeg tror ikke vi skal skape støy ved raske
skifter og ved å gå vekk fra lovnadene vi har hatt om at
fraværsgrensen er på pause ut dette skoleåret.

For å oppsummere litt: Regjeringen øker overførin-
gene til kommunene. Vi setter av midler til å følge opp
dokumenterte utfordringer som følge av pandemien, og
vi kartlegger systematisk konsekvensene av pandemien
for barn og unge. Jeg nevner ikke dette med kunnskap-
sinnhenting spesielt bare fordi representanten Sanner
etterspør det, men også fordi vi har hatt flere runder
med generøse kompensasjonsordninger på andre felt
som har vist seg å treffe galt. Det må vi ikke tillate at skjer
innenfor skole og barnehage.

Parr-utvalget peker på en del utfordringer som nok
allerede lå i skolen fra før. Derfor må vi styrke det gode
utviklingsarbeidet som gjøres der ute. Vi må styrke laget
rundt eleven, vi må sørge for at elever som har rett til
spesialundervisning, får det, og vi må sørge for at kom-
muner har rammer til å følge opp alt dette. I tillegg me-
ner jeg at vi må følge tett hvilke erfaringer vi har gjort oss
så langt.

Jeg vil også, i anledning denne debatten, få sende en
stor og ektefølt takk til ansatte i skoler og barnehager,
som har stått i en krevende situasjon og strukket seg
enormt langt for at vanskelige hverdager for de viktigste
blant oss, nemlig de aller minste, skulle bli så gode som
mulig. Så ser jeg fram til at vi fortsetter å diskutere hvor-
dan vi kan gjøre livet, både sosialt og faglig, best mulig
for de yngste blant oss også i fortsettelsen.

Presidenten: Interpellasjonsdebatten er dermed
avsluttet.

Sak nr. 4 [12:57:35]

*Interpellasjon fra representanten Mudassar Kapur
til kommunal- og distriktsministeren:*

*«Fremover må Norge fortsette å omstille seg for et
grønt skifte, sørge for at flere fullfører skolen, bygge infra-*

*struktur, skape flere jobber og inkludere flere. Dette er
ikke tiden for reversering og avvikling av viktige reformer.
En oppløsning av Viken vil koste fellesskapet nærmere en
halv milliard kroner, resultere i svakere kompetansemil-
jøer og dårligere tjenester og sette utviklingen på pause.
Dette kan bli en gjenganger i andre reverseringer også.
Høyre ønsker primært to forvaltningsnivåer: stat og kom-
mune. Men når vi først har en fylkeskommune som Viken,
ser vi ingen gode grunner til å erstatte den med tre nye fyl-
keskommuner og tre nye fylkesadministrasjoner.*

*Hva er statsrådets syn på å bruke fellesskapets mid-
ler og menneskelige ressurser til å opprette nye fylker når
utredningen åpenbart peker på dårligere fylkesøkonomi,
dårligere tjenester og at utviklingen settes på pause?»*

Mudassar Kapur (H) [12:58:56]: Jeg vil takke for
muligheten til å få reist en viktig problemstilling og en
viktig debatt – og takk til statsråden for at han stiller til
denne debatten.

Regjeringspartienes ønske om å reversere Viken
handler om troen på at morgendagens utfordringer skal
møtes med fortidens løsninger. Vi i Høyre mener at det
holder med to forvaltningsnivåer i Norge: stat og kom-
mune. Men når vi først har en stor fylkeskommune, er det
ingen gode grunner til å erstatte den med tre nye fylkes-
kommuner og tre nye fylkesadministrasjoner.

Flere administrasjoner løser ikke utfordringene vi
står overfor, og sikrer verken bedre skole eller kollektiv-
transport i Viken. Rapporten som ble bestilt av Viken,
viser helt tydelig dette. Reverseringen vil kunne koste
opp mot en halv milliard kroner, og tjenester og kompe-
tansemiljøer vil bli svekket. Gamle Østfold og gamle
Buskerud vil få dårligere økonomi, og rapporten viser
også at det kommer til å bli en konsulentboom ved å re-
versere. Jeg må si at Senterpartiet, som på inn- og utpust
i åtte år har vist sin skepsis til konsulenter, nå ender opp
med å gjennomføre en reversering hvor man har egne
reverseringskonsulenter.

Tre nye fylkeskommuner er tre dyre og dårlige løs-
ninger som vil svekke velferdstilbudet til over en million
mennesker. Utenriksminister Anniken Huitfeldt og tid-
ligere fylkesråd i Viken og nåværende kunnskapsminis-
ter Tonje Brenna har tidligere vært med på å fatte et ved-
tak mot reversering. Både Huitfeldt og Brenna tok på al-
vor det rapporten viser, at innbyggerne i Viken ikke får
det bedre av en reversering, snarere tvert imot. De tok
nok på alvor at vi heller bør tette kunnskapshullene i
skolen etter pandemien, styrke integreringen, bygge ut
kollektivtransporten og bygge fylkesveier. Men noe har
skjedd mellom det ene representantskapsmøtet i Akers-
hus Arbeiderparti og det neste. Det som i hvert fall ikke
skjedde mellom de møtene, var at det kom noen nye
utredninger på bordet. Så hvilken ny kunnskap de har

fått tilført, kanskje fra Senterpartiet eller andre internt, vil kanskje debatten eller historien vise.

Det vi har sett, er at Senterpartiet, ved f.eks. representanten Lundteigen mfl., nærmest har truet Viken Arbeiderparti på plass i denne saken og vier den faglige rapporten lite oppmerksomhet. Selv bekymringer fra ansatte om et svakere fagmiljø, at det vil gi dårligere tjenester, har blitt avfeid. Det så vi senest på Dagsrevyen på lørdag. Enda mer spesielt er det at man heller ikke ønsker å lytte til innbyggerne. Når man hører på innbyggerne i Viken, hva de sier når de blir spurt, er svaret at over halvparten er negative til å splitte opp Viken når de får høre hvor mye det koster. Og det er det som er det reelle spørsmålet, for innbyggerne vet at dette er penger som må prioriteres bort fra noe annet.

Framover må Norge fortsette å omstille seg for et grønt skifte, sørge for at flere fullfører skolen, bygge infrastruktur, skape flere jobber og inkludere flere. Dette er ikke tiden for reversering og avvikling av viktige reformer. En oppløsning av Viken vil, som jeg har nevnt, koste fellesskapet opp mot en halv milliard kroner, resultere i svakere kompetansemiljøer og dårligere tjenester og sette utviklingen på pause. Dette kommer til å bli en gjenganger også i andre reverseringer, om det måtte være regioner eller kommuner.

Jeg ser derfor fram til debatten. Kanskje kan statsråden gi oss noen gode forklaringer på hvorfor det er fornuftig å bruke fellesskapets midler og menneskelige ressurser på å avvikle istedenfor å utvikle, og til å opprette nye fylker når utredningen åpenbart peker på dårligere fylkesøkonomi, dårligere tjenester og at utviklingen settes på pause.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Bjørn Arild Gram [13:03:42]: Takk for interpellasjonen.

Denne regjeringen har troen på fylkeskommunen. Fylkeskommunene har ansvaret for flere viktige tjenester for innbyggere og næringsliv i Norge, som bl.a. videregående opplæring, kollektivtrafikk, fylkesveier og tannhelse. I tillegg har fylkeskommunene en viktig rolle som regional utviklingsaktør. Utviklingen av regionale partnerskap, hvor samfunnsaktører fra bl.a. nærings- og arbeidslivet, akademia, organisasjoner, virkemiddelapparat og kommunene trekker sammen i felles utviklingsarbeid og utnyttelse av regionale fortrinn, viser en av styrkene med fylkeskommunene som motorer for vekst og verdiskaping i hele landet. Dette kan utvikles videre, f.eks. ved å gjøre fylkeskommunene til en sentral aktør i utviklingen av regionvekstavgifter, som bl.a. kan gi viktige bidrag til det grønne skiftet.

Vi vil også se på hvordan vi kan styrke fylkeskommunene på andre områder. Regjeringen vil f.eks. vurdere å overføre statsforvalternes oppgaver som ikke omhandler tilsyn, kontroll eller klage, til fylkeskommunene. En slik overføring vil kunne demokratisere det regionale nivået ytterligere. Dette er noe regjeringen vil komme tilbake til.

Regjeringen ønsker altså å styrke fylkeskommunenes oppgaver og ansvar, og derfor er også fylkeskommunenes frie inntekter økt med hele 900 mill. kr i årets budsjett. En skal gå en del år tilbake i tid for å finne en tilsvarende økning.

Men ikke bare har regjeringen tro på fylkeskommunen, vi har også tro på det fylkeskommunale demokrati- et, det regionale folkestyret, hvor folkets representanter i fylkestinget prioriterer, vurderer hva som tjener fylket best, og tar avgjørelser om fylkets organisering og framtid. Dette står i skarp kontrast til interpellanten, Høyre og den avgåtte Solberg-regjeringen. Fra den kanten kom det tvangsvedtak om sammenslåing. En overkjøring av det regionale folkestyret var Høyres politikk for fylkeskommunene.

Det som nå skjer, er derfor en opprydding etter den forrige regjeringen. Vi har så mye tillit til fylkeskommunene at vi vil la dem selv få ta den grunnleggende beslutningen om sin egen organisering og framtid. Regjeringen legger nå til rette for at tvangssammenslåtte fylkeskommuner og kommuner kan deles, dersom fylkeskommunene og kommunene selv ønsker det.

Interpellanten tar opp kostnadssiden ved en fylkesoppløsning. La meg først få forsikre om at regjeringen vil stille opp for fylkeskommunene som ønsker å dele seg, slik at kostnadene med den prosessen ikke skal gå ut over tjenestene til innbyggerne. Dette er i motsetning til forrige regjering, som f.eks. slo sammen Buskerud, Akershus og Østfold med tvang, men som bare tok en liten del av regningen som de påførte fylkene.

Så er jeg jo enig i at vi skulle vært dette foruten, både pengebruken og det dette tar av tid og krefter. Det er jo utvikling av fylkeskommunene vi helst ønsker å legge til rette for. Men ansvaret for situasjonen vi er kommet i, må Solberg-regjeringen og stortingsflertallet i forrige periode ta. Vi tar ansvar for å rydde opp etter feilprioriteringer og tvangsbruk overfor lokaldemokratiet.

Hvis og når det kommer en søknad fra Viken om oppløsning, i tråd med de føringene som ligger i inn- delingsloven, vil regjeringens utgangspunkt være å fore- slå for Stortinget at den skal innvilges. Så skal vi gå videre med et arbeid for å styrke fylkeskommunene som tje- nesteyter og som regional utviklingsaktør. Det er det både fylkeskommunene og regjeringen helst vil bruke kreftene sine på.

Mudassar Kapur (H) [13:07:55]: Jeg vil først takke for statsrådens innlegg, og la meg begynne med hva vi kan være enige om. Jeg tror ikke det er noen tvil om at både Høyre, Senterpartiet og de fleste andre partier her i Stortinget – ja, alle, vil jeg si – er enige om at målet med vårt arbeid, særlig i den komiteen vi sitter i, er å sørge for å styrke kommunene, styrke arbeidet til våre folkevalgte der ute, sørge for at folk får gode tjenester. Nettopp derfor blir det så underlig at denne analysen, som statsråden viser til, fører fram til at svaret på det er å stoppe opp, at svaret på hvordan man skal utvikle gode tjenester, hvordan man skal lage kraftige regionale sentra som skaper mer arbeidsplasser, mer lokalt næringsliv, og som faktisk også ligner litt på hvordan folk beveger seg nå i 2022, er å skru Norge tilbake igjen, og skru norgeskartet tilbake igjen til 1960-tallet. Det er der egentlig hele argumentasjonen glipper litt for Senterpartiet.

Så må jeg jo si at det er litt freidig – jeg tror det er et parlamentarisk uttrykk som er lov å bruke – når Senterpartiet gang på gang presenterer den historien om at dette har vært en tvangssammenslåing. Sannheten er at regionreformen var basert på en grundig behandling i Stortinget, demokratisk fattede vedtak i landets nasjonalforsamling, som igjen var basert på et arbeid som var gjort av departementet, hvor også fylkeskommunene var med på arbeidet.

Jeg vil minne statsråd Gram om at Senterpartiets tidligere leder Åslaug Haga, som også var kommunalminister, ønsket å gjennomføre en regionreform, ønsket å få gjennomført veldig mye av det vi har gjort, og med samme begrunnelse: Norge endrer seg, folk bor og arbeider på en helt annen måte enn tidligere, og vi må lage sterke og robuste regioner som kan levere gode tjenester. Men det som skjedde med Senterpartiet, var at de mislyktes, de fikk jo ikke gjennomslag. Så har Senterpartiet hatt en populistisk seilas etter de årene, hvor man har tenkt at det beste svaret på alt er bare å være imot og tenke i revers, fordi det er det enkleste. Det er det som har skjedd, og det er en underlig reise, men vi registrerer den.

Jeg vil komme tilbake senere i debatten og utfordre statsråden på hvordan han egentlig har tenkt å behandle denne saken på en seriøs måte i departementet, med de nødvendige utredningene. Så kan han tenke litt på det mens vi hører på andre.

Presidenten: Presidenten vil seia seg einig med interpellanten i at ordet «freidig» kan passera som eit parlamentarisk uttrykk.

Statsråd Bjørn Arild Gram [13:11:18]: Noen kommentarer til interpellantens to innlegg:

Et av argumentene som blir brukt her, er behovet for mer funksjonelle regioner som sammenfaller mer

med måten folk reiser og jobber på. Jeg tror kanskje ikke jeg da ville brukt den nye fylkeskommunen Viken som det fremste eksemplet på en funksjonell hverdagsregion som sammenfaller med folks arbeid og ferdsel.

Når det gjelder spørsmålet om tvangssammenslåing og freidighet, synes jeg vel ikke at det er nok å vise til vedtak i Stortinget eller grundig arbeid i departementet. Det sentrale her er jo hva lokaldemokratiet har ment om saken. Det er det som er bakgrunnen. Det er de tvangssammenslåtte kommunene og fylkeskommunene, gjennom vedtak i denne salen, som regjeringen har henvendt seg til og gitt en mulighet til å løse seg opp, hvis man ønsker det.

For øvrig legger jeg i interpellasjonen merke til et aldri så lite paradoks, eller kanskje til og med en selvmotsigelse, for Høyre mener altså at en deling av Viken i tre svekker fagmiljøene – og det til tross for at f.eks. gamle Buskerud fylkeskommune i både innbyggertall og areal er større enn f.eks. Møre og Romsdal, som jo fikk videreføre sin egen eksistens gjennom regionreformen. Man mener altså at det å dele Viken i tre vil svekke fagmiljøene. Samtidig er Høyres politikk å legge ned fylkeskommunen. Med mindre man da har tenkt å flytte alle fylkeskommunens oppgaver til et statsapparat, et statsbyråkrati, må det jo handle om å sende disse oppgavene til 51 kommuner i Viken. Da hører jeg ikke på samme viset bekymringen for oppsplittede kompetanse- og fagmiljøer. Men dette er faktisk et vesentlig poeng i debatten. Selv om Høyre riktignok vil rasjonalisere kommunestrukturen en god del til, det er jeg ikke det minste i tvil om, er det vel ikke sånn at en har tenkt seg en struktur med f.eks. tre kommuner i det store fylket Viken. Så her er det etter mitt syn en inkonsistens i resonnementene som jeg synes det er greit å kommentere.

Anne Kristine Linnestad (H) [13:14:30]: For litt over to år siden så Viken fylkeskommune dagens lys – en ny fylkeskommune som skulle gi oss både større fagmiljøer og bedre tjenester for innbyggerne. Nå, to år senere og etter bare ti uker med normal drift uten koronapandemi, er diskusjonen om å splitte Viken i sluttfasen.

De ansatte i Viken har gjort en formidabel jobb. Effektene av Viken og de ansattes innsats kan man lese om i den administrative rapporten om konsekvensene av en deling av Viken fylkeskommune, som ble lagt fram i desember 2021. Den viser at ved effektivisering og stor-driftsfordeler har Viken spart 60 mill. kr årlig. Det er mye penger som kan gå direkte til å gi flere lærere i skolen, bedre veier å kjøre på eller flere gang- og sykkelveier.

Viken fylkeskommune tiltrekker seg kompetente ansatte til gode, sterke fagmiljøer. Dersom Viken splittes i tre nye fylker av ulik størrelse, vil flere av disse fagmiljøene splittes opp. Jeg frykter at de vil bli så små at de ikke

lenger vil framstå som like attraktive arbeidsplasser. Jeg er redd det vil bli en stor oppgave å holde på ansatte med høy faglig kompetanse, og det vil kunne bli vanskelig å rekruttere nye hvis ikke fagmiljøene har en viss størrelse. Jeg frykter at vi ved en oppsplitting raskt kan miste mange ansatte som har en fagkompetanse som er sterkt ettertraktet både i det offentlige og i det private.

Jeg mener at en oppdelingsprosess kan bli mye mer krevende enn en sammenslåing. Når man jobber med en sammenslåing, har man ett felles mål og én visjon. Ved en oppdeling har man ikke lenger den samme motivasjonen. De som skal gjennomføre denne oppdelingen, er mange av de samme ansatte som fram til nå gjennom flere år har jobbet med å slå sammen Viken og skape en ny organisasjonskultur og et nytt fellesskap. De har gjort en veldig god jobb, men det har vært krevende, og veldig mange ansatte er slitne.

Det er ingen tvil om at hvis et flertall vedtar å splitte opp Viken, vil det fortsatt være et begrenset antall ressurser i fylkeskommunen til å gjennomføre dette. Det kan derfor påvirke tjenestene som fylkeskommunene gir til sine innbyggere. Det å gjennomføre en oppsplitting av Viken vil medføre at noen oppgaver må nedprioriteres. Hvilke oppgaver det gjelder, og hvilke konsekvenser det vil få for klima og miljø, for Oslofjorden, for innbyggerne og for næringslivet i vår region, er det vel per nå ingen som vet.

Viken er ikke perfekt, det er det ingen som har påstått, men dersom Senterpartiet og Arbeiderpartiet er så misfornøyd med Viken, hvorfor ikke heller endre det de er misfornøyd med innenfor Viken, heller enn å gå i revers og tro at alt var så mye bedre før?

Kathrine Kleveland (Sp) [13:17:53]: Fylkeskommunene og kommunene tilbyr folk tjenestene de trenger i alle livets faser. Skole, barnehage, fastlege, sykehjem, buss og ferje er bare noen av velferdstjenestene kommunene og fylkene leverer. De er samfunnsutviklere og «grunnmuren» i folkestyret og vårt tredelte forvaltningsnivå.

Senterpartiet vil styrke folkestyret og er sterke forsvare av et tredelt forvaltningsnivå med stat, fylke og kommune. Avgjørelser skal tas nærmest dem de berører. Hurdalsplattformen slår tydelig fast at vi vil videreføre tre direkte folkevalgte nivåer.

Sentralisering svekker folkestyret. Representanten Kapur forsvaret tvangssammenslåingene og sier i interpellasjonen at dette ikke er tid for reversering og avvikling av viktige reformer. Når et stort flertall i Viken nå ser ut til å ville reversere Solberg-regjeringens tvangssammenslåing, vil regjeringen lytte til lokaldemokratiet og oppløse de tvangssammenslåtte fylkeskommunene som sender søknad etter vedtak i fylkestinget.

Som representanten Kapur selv sier, ønsker Høyre primært to forvaltningsnivåer. Det vet vi, men da mister vi et helt sentralt ledd i utviklingen av Norge. Fylkeskommunene er mer enn klare til å ta mer ansvar. Flere av oss vil gi fylkeskommunene mer ansvar, verken ribbe eller fjerne det midterste folkevalgte nivået.

Fylkeskommunene leverer allerede gode videregående skoler, framtidsrettede samferdselsløsninger, folkehelse, tannhelse, kulturminner, bygningsvern, fylkesbiblioteket og kulturtilbud til å bli klokere av. I tillegg har fylket ansvar for utviklingen i regionen med bl.a. overordnet planarbeid, næringsutvikling og miljøoppgaver. Fylkeskommunen har f.eks. ansvar for ca. 44 000 km vei. Fylkene har vist seg å være gode veieiere etter at de overtok store deler av det statlige veinettet.

Senterpartiet ser muligheter for fylkeskommunen videre. Skal vi lykkes med å videreutvikle næringslivet, med klimaarbeidet og å utvikle hele Norge, trenger vi mer lokaldemokrati og flere som ser muligheter. Fylkeskommunen har et helt sentralt ansvar for distriktspolitikken.

Senterpartiet er opptatt av at vi skal ta hele landet i bruk, og vi vil bruke alle verktøy i verktøykassa for å få det til. Høyre har vist at de vil en annen retning for Norge, med mer sentralisering, færre folkevalgte og mer sentralstyring fra Oslo. Å legge ned fylkeskommunene er nok et skritt i den retningen.

Jeg er glad for at regjeringen vil gjennomgå og styrke virkemiddelapparatet og fylkeskommunenes rolle i distrikts- og regionalpolitikken. Kommunene og fylkene vil få en mer sentral rolle i næringsutviklingen, slik at vi legger til rette for levende lokalsamfunn og arbeidsplasser i hele landet.

Vi ser framover. Fylkeskommunene rundt i landet er nemlig klare for å fortsette å gi innbyggerne gode tjenester, gjøre hverdagen for innbyggerne bedre og utvikle sin region til det beste for hele landet.

Sigbjørn Framnes (FrP) [13:21:51]: Eg er inne som vara. Til dagleg er eg fylkespolitikar i Vestland, og der samarbeider me for å få det beste for innbyggjarane som eit nytt, stort fylke. Også hos oss har Senterpartiet snakka om reversering, men det har no stilna. Eg vil tru at også dei ser at større fagmiljø gjev betre kvalitet i tenestene ut til folk og næring.

Men det er ingen tvil om at Viken er ulogisk, for stor og lite funksjonell. Eit fylke som omfattar kommunar så ulike som Hvaler, Eidsvoll, Asker og Hemsedal vil ikkje klare å skape korkje ein effektiv organisasjon eller ein enkel lagfølelse. Folk på Geilo bryr seg neppe om kva som skjer i Rakkestad eller på Nesodden, og vice versa. Regionreforma var Kristeleg Folkeparti og Venstre sin store siger. Ho burde aldri ha vore gjennomført. For Fram-

stegspartiet er den manglende entusiasmen for Viken blant befolkninga og ønsket om reversering eit tydeleg teikn på at tida no er inne for å ta kampen mot fylkeskommunen nok ein gong – og då med mål om at Viken skal vekk, på den eine eller andre måten.

Eit lite land som Noreg treng ikkje tre forvaltningsnivå. Stat og kommune bør vere nok. Fylkeskommunens oppgåver kan fordelast mellom desse. Overføring av fylkeskommunens oppgåver til kommunane, og i enkelte tilfelle til stat, vil bringe tenestene nærmare folk og vil spare store summar i overskodedeleg framtid. I rådmannsundersøkinga som Kommunal Rapport gjennomførte i 2013, meinte 44 pst. at heile forvaltningsledet burde blitt fjerna. Det er lite som tyder på at trua på fylkeskommunen som eit nødvendig forvaltningsnivå har auka sidan då.

Ei undersøking som ABC Nyheter presenterte hausten 2019, då fylkeskommunen var i fokus gjennom fylkestingsvalet og regionreforma, viste at berre 31 pst. meinte at nivået hadde ei rolle å spele. Stadig oftare opplever ein at det oppstår diskusjonar mellom forvaltningsnivåa om ansvaret for ein situasjon. Vegvedlikehald er eitt eksempel, der innbyggjarane opplever at fylkesvegnettet er i dårleg forfatning. Eit anna eksempel er ferjeprisar på fylkesferjene, som er eit aktualisert tema. Sjølv Støre-regjeringa meinte at ein måtte overstyre fylkeskommunen med prisfastsetting. Innbyggjarane hadde vore meir tent med at ansvaret for å prioritere og finansiere tenestekjøp hadde vore gjort av to nivå, kommune og stat, framfor tre, som i dag.

Regjeringas politikk på strukturfeltet handlar om reversering og har skapt forventning i fylkeskommunane om at staten skal ta kostnadane med reverseringa. Her er det snakk om store beløp, både i direkte kostnader for å splitte opp fylket og for å få på plass administrasjon som fungerer frå dag éin. Det har også vore peikt på at det blir dyrt i form av tapte synergjar, og at fylket kjem til å gå med underskot, noko som kan medføre kutt i tenester – på den vidaregåande skulen, kollektivtrafikk, næringsutvikling og fylkesvegar.

Om ein verkeleg ønskjer å setje opp dei gamle fylkesgrensene igjen, er det då rimeleg å sende rekninga til alle andre? Dette er vanskelege spørsmål som me i Framstegspartiet meiner aktualiserer vårt standpunkt om å kvitte oss med alle fylkeskommunane. Innlandet fylkesting har vedteke å be regjeringa ta initiativ til utgreiing av fylkeskommunen som forvaltningsnivå. Debatten spreier seg, og Framstegspartiet vil fortsetje å jobbe for vårt primærstandpunkt: nedlegging av fylkeskommunen.

André N. Skjelstad (V) [13:26:36]: Representanten Kapur skal ha takk for å ta opp viktige spørsmål i sin interpellasjon. Jeg tror vi alle er skjønt enige om at det å

dele opp landet i nye så vel som i gamle fylkeskommunale strukturer, alltid vil være krevende.

Norge har en unik geografi, som vi i de fleste andre sammenhenger er veldig glad i og verdsetter som unik, både i Norden og i Europa. Men vårt langstrakte land har vist seg vanskelig å organisere rent strukturmessig. På borgerlig side fant vi fram til løsninger med elleve regioner – noen større enn andre – men der det var grunn til å gi fylkeskommunen ny giv, sørge for overføring av flere oppgaver og ikke minst gjøre regionene til mer aktive og gode arbeidsmarked.

Nå har regjeringen lagt til rette for at vi med stor sannsynlighet må gå tilbake til start, men nå med enda dårligere forutsetninger for fylkeskommunene. Kapur nevnte i sitt spørsmål en utredning som peker på dårlig fylkesøkonomi, dårligere tjenester og at utvikling settes på pause.

Det kan synes som at ved oppløsning av Viken må Østfold og Buskerud tilføres midler over statsbudsjettet for å dekke opp manglende finansiering av egen drift. Jeg lurer på om det skal dekkes over statsbudsjettets midler ved å ta fra andre fylkeskommuner innenfor den totale rammen, eller om det skal innføres endringer i kriteriene i inntektssystemet av typen Østfold-hjelp eller Buskerud-hjelp. Hvordan tror statsråden innbyggerne i Østfold og Buskerud vil føle det å få særbehandling i forhold til andre fylkeskommuner, når de i dag får minst like gode tjenester fra Viken uten ekstra statlige bevilgninger?

Det er brukt som argument at Viken er så stort og strekker seg fra Halden til Hallingdal. Hvilke praktiske, negative konsekvenser har dette fått? Er det noen som er pålagt å pendle mellom Halden og Hallingdal fordi Viken er etablert? Jeg skulle gjerne likt å hilse på vedkommende. Viken er kun en administrativ inndeling, ikke en geografisk.

De tidligere navnene på geografiske områder er ikke nektet brukt. En som tilhører det geografiske området Østfold, har i to år fungert som østfolding i Viken fylke og i fylkeskommunen. Jeg vil tro at de fleste knytter sin identitet til stedet, bygda eller byen de bor i – deretter regionen.

For meg står det fortsatt uklart hva som er regjeringens egentlige grunn for å sette i gang det spillet. Regjeringens reverseringsiver gir oss flere spørsmål enn svar. Det er ikke noe som verken tyder på eller gir oss inntrykk av at det å rykke tilbake til start vil ha noen som helst positiv påvirkning på fylkene eller som den nye inndelingen i dag ikke kan håndtere bedre. Etter veldig mange runder med statsråden er det fristende igjen å spørre: Hva er det overordnede målet med reverseringen egentlig? Hva er visjonen for det? Svaret må være mer enn bare identitet, eller at Senterpartiets syn på lokalt selvstyre ikke blir ivaretatt.

Jeg tror ikke regjeringen har den hele og fulle oversikten over hvordan reverseringsiveren kommer til å prege fylkene i årene framover, og det bekymrer meg. Statsråden har i alle fall ikke klart å gi noen betryggende svar. Vi vet at flere kommuner kommer til å bli mindre, med andre ord mindre rustet til å ta på seg større og tynne oppgaver.

Basert på hvordan Senterpartiet håndterte disse spørsmålene sist de satt i regjering – vi vet at de har vært inne på tanken om at 19 fylker kanskje var i det meste laget: Hva blir da den nye løsningen framover? Hva med alle oppgavene som kunne kommet i fylkeskommunens vei om partiene Venstre og Senterpartiet heller hadde snakket sammen? Dette er spørsmål som jeg håper, men tviler på at Senterpartiet gir oss svar på før reverseringen er på bordet. Er hele prosessen rett og slett et resultat av et desperat forsøk på å levere valgløftene de ga som opposisjonsparti, uten da å være forpliktet til å komme med konstruktive og alternative løsninger?

Og så er det jo et spørsmål, når vi er i gang med det grønne skiftet, og de som roper på helhetlige løsninger: Lurer de på helhetlige løsninger for ny industrisatsing, for å tenke og se regionen som helhet, kollektivløsninger?

Statsråden sa i sitt innlegg at han hadde troen på fylkeskommunen, at det skal være en motor for vekst. Han hørte, som meg, det siste innlegget. Vi vet at det er en stor del i denne sal som ønsker to nivåer. Jeg er ikke der ennå, for jeg har tro på fylkeskommunen som regional utviklingsaktør, men som sagt, med det grepet som vi antakelig er i ferd med å gjøre, vil ikke det være en kraftfull regionaktør når det gjelder utvikling.

Det er ikke til å komme fra – og jeg skjønner det godt – at representanten fra Vestlandet er godt fornøyd med Vestlandet, jeg er godt fornøyd med Trøndelag, og dette er også de som sitter i Oslo – og ikke minst i Akershus, også et stort og viktig fylke – godt fornøyd med. Dette vil i hovedtrekk være motorene framover. Senterpartiet legger nå opp til en stor debatt om generalistprinsippet, at de sammenslåtte fylkene, samt Oslo, kanskje blir de eneste som kan ivareta det.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:32:00]: Det er et uomtvistelig faktum at Norge har endret seg. Men like sikkert som at Norge har endret seg, er det at Høyre ikke har endret seg. Uansett hvor tydelige tilbakemeldinger som kommer fra folk i Akershus, Buskerud og Østfold, og til tross for at 39 av de 51 kommunene i de tre tidligere fylkene tydelig har sagt at de ønsker en oppløsning av Viken – den meningsløse konstruksjonen Viken, som er tredd nedover hodet på folk og folkevalgte – bare avfeier Høyre det og kjører videre med sin tydelige linje og sin

tydelige tro på at det er overstyring, stordrift, sentralisering og tvang som er framtiden for Norge.

Jeg må si at det er i overkant freidig av Høyre å trekke fram kostnadene ved regionreformen. Her har en, i strid med det som folk ønsker, og uten en ordentlig utredning, uten en ordentlig dialog og uten noe klart kostnadsanslag, bare kjørt igjennom en regionreform. Når vi nå i etterkant skal rydde opp i det kaoset som Høyre har skapt, for å ivareta folks interesser, innbyggernes interesser og de ansattes interesser, er plutselig Høyre opptatt av kostnadene. Kostnadene det er snakk om for Vikens del, er kanskje en engangskostnad på 200–300 kr per innbygger eller ca. 1–2 pst. av ett års budsjett for Viken. Ja, det koster i noen sammenhenger noe penger å ivareta folkeviljen, men i motsetning til Høyre, som bruker penger på å overstyre folk, og som fatter beslutninger som folk bare rister på hodet av og er uenig i, bruker vi pengene på å lytte til folk og ivareta gode tjenester nær folk, i tråd med det som er folkeviljen.

Til det som det er vist til knyttet til kompetanse: Jeg registrerer at Høyre med lys og lykte har forsøkt å finne argumenter for sitt standpunkt om å overstyre befolkningen i Viken-fylkene Akershus, Buskerud og Østfold. Vel, det er ikke en byråkratrapport som skal avgjøre hvordan vi skal inndele Norge. Det er tydelig fra både de lokalt folkevalgte, de ansatte og innbyggerne at en ønsker å få de tre fylkene tilbake, slik det var. Meningsmålinger som har blitt presentert, viser at det er mer enn dobbelt så mange som ønsker en oppløsning av Viken, enn det er som ønsker å bevare den konstruksjonen.

Fagbevegelsen er også helt tydelig. En snakker om hensynet til de ansatte – ja, hør da hva de som representerer de ansatte, sier, f.eks. LO på Romerike, der jeg selv bor, som i en uttalelse fra januar har sagt: Innbyggerne ønsker ikke gigantfylket, ei heller de ansatte. Det er jo nettopp det som er tilbakemeldingen. En ønsker en mer oversiktlig struktur som er nærmere på, der en kan styrke demokratiet, der en kan styrke tjenestetilbudet i de tidligere fylkene, i stedet for å ta vare på en konstruksjon som ikke har noen historisk eller logisk begrunnelse når det gjelder sammensetningen, men som bare er et resultat av et kompromiss mellom noen partier på Stortinget tilbake i tid.

Det som Senterpartiet i samarbeid med Arbeiderpartiet i regjering nå gjør, er å gjennomføre det vi har gått til valg på, det vi har lovd velgerne, det vi har sagt til velgerne at vi skal gjøre. Det burde ikke overraske noen. Velgerne hadde et valg mellom å beholde den tidligere regjeringen og det tidligere flertallet, som sto for overstyring og tvang når det gjaldt både kommunene og fylkene, eller å få et nytt flertall, som ville utvikle fylkene og lytte til folk. Det var det siste som fikk flertall ved valget,

og nå gjennomfører vi det som vi har sagt at vi skulle gjøre – til beste for innbyggerne i de tre fylkene.

Bjørnar Laabak (FrP) [13:37:20]: Det er en spennende debatt og en spennende tid vi er inne i, i hvert fall når det gjelder bruk av tid. I en tid hvor det er mange utfordringer mange steder, blir det viktigste å gjennomføre en reversering, som jeg ennå ikke har fått noen gode argumenter for, annet enn hva man synes, og hva man føler. Som lokalpolitiker til vanlig må jeg si at de siste tre–fem årene har jeg kanskje fått et par spørsmål fra innbyggere som har spurt om noe som omhandler fylkesnivå, men jeg har fått veldig mange spørsmål om det innbyggere opplever i kommunene. Det er der politikerne, lokalpolitikere, administrasjonene og fagmiljøene trenger å ha grus under beina, tett på folk.

I desember 2016 fikk Arbeiderpartiet støtte fra nettopp SV, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne når det gjelder ikke å være for et stort Viken. Men spørsmålet kommer etter hvert: Hva kan vi egentlig si om hva som ikke fungerer, i forbindelse med den store reverseringen som er i ferd med å skje? Vi i Fremskrittspartiet har vært klare. Vi ønsker oppløsning og avvikling. Vi ønsker oss ikke tilbake til de gamle fylkene, men det er det vi stemmer for sekundært.

Jeg tenker at vi ikke må glemme at Viken sannsynligvis har bidratt til at både det administrative nivået og det politiske nivået, det samarbeidet og det nettverket som mange har skaffet seg, har betydd noe positivt på veldig mange områder. Men folk har nok ikke merket så mye til det. Det er mest på ledernivå, tror jeg. Men svartmalingen, negativiseringen, valgkamplatteren, valgløftene om reversering overfor vanlige folk minner om 1990-tallet i min hjemby, da det var en tvangssammenslåing av kommuner. Det resulterte i at Nei til storkommuner ble det nest største partiet i bystyret. Men etter hvert som tiden gikk, og det ikke var så veldig mye forskjell å merke for folk, døde dette partiet sakte, men sikkert ut, og det kan kanskje være det de som har ledd høyest, kommer til å oppleve framover.

Jeg tenker at nå har både Arbeiderpartiet og Senterpartiet en mulighet til å støtte opp om vårt forslag som går på å avvikle fylkesnivået, og å bruke midlene på det istedenfor å reversere. Jeg pleier å si at hvis man går inn i en by i dag, skal man lete etter det store bankbygget. Det var de største byggene i byene våre, stort sett, noen år tilbake. Er det noen som ønsker å nedlegge Vipps og disse flotte, nye tingene for å få bankbyggene tilbake, få brevgiro tilbake, og at man må møte opp i banken? Det tror jeg neppe. Her gir man ikke engang store fylker en sjanse. Det ville være mye bedre om man sa at nå har vi kommet så langt digitalt at vi faktisk ser at det er en mulighet

for å nedlegge dette forvaltningsnivået, og sørger for at vi styrker fagetatene rundt i kommunene og i direktoratene, slik at de jobber sammen. Så kunne noen av kommunene ha de fagmiljøene som kanskje hører best til ett sted, og så kunne andre kommuner, som noen andre fagmiljøer hører godt hjemme i, ha ansvaret for det.

Hvis man er villig til å se at også offentlig sektor skal forbedre seg, forenkle, kunne man kanskje se at verken politi, toll eller andre samfunnsområder har fulgt den samme inndelingen som det vi har gjort på fylkesnivå. Kanskje man skal se på andre løsninger hvis man skal gjøre forenklinger og forbedringer.

Det viktigste er at vanlige folk, folk flest, opplever gode tjenester, og det gjør man i kommunene. Jeg kan ikke se at fylkesnivået gjør noen forskjell for folk. Så støtt opp om Fremskrittspartiets politikk, og Høyres politikk også for den saks skyld, om at forvaltningsnivået bør fordeles mellom stat og fylke. Det ville være bedre for absolutt de fleste vanlige mennesker der ute i Kommune-Norge.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [13:42:32]: Representanten Kapur bekymrer seg for at ressurser som kunne ha vært brukt til viktig tjenesteproduksjon, sløses bort hvis fylkestinget i Viken velger å oppløse det feilslåtte kolossfylket og gjenoppbygger Akershus, Buskerud og Østfold. Det burde han med respekt å melde ha tenkt på før. Små forskjeller mellom folk og et levende folkestyre har gjort Norge til et av verdens beste land å bo i. Dette ignorerte Høyre da de satte i gang med fylkes sammenslåinger uten å lytte til folket eller kommunene. Høyres overkjøring er feilslått, dyr og skaper lengre avstand mellom innbyggerne og folkevalgte.

Måten sammenslåingen skjedde på, har bidratt til at Viken aldri har fått noen legitimitet i befolkningen, og i høringsrunden som nettopp er gjennomført i kommunene, viser det seg også at et overveldende flertall av kommunene helst ser at fylkeskommunen deles opp. Til tross for intens folkeopplysning fra de tidligere regjeringspartiene om hvor ille det blir hvis Viken oppløses, viser NRKs supermåling som ble publisert 1. februar, at 66 pst. av Østfolds befolkning vil oppløse Viken. Bare 19 pst. sier nei. Samlet i Viken sier 56 pst. ja til oppløsning, mens bare 27 pst. sier nei.

Senterpartiet er enig i at samfunnets ressurser må brukes fornuftig. Lærdommen vi kan ta av denne prosessen, er at når vesentlige strukturelle endringer gjøres i samfunnet, må det forankres så godt som mulig i befolkningen. I dette tilfellet skjedde ikke det.

Senterpartiet mener Viken svekker folkestyret og med tiden vil sentralisere makt, mennesker og tjenester. Vi tror at folkevalgte som sitter nærmere folk og tjenestene, lettere vil kunne se hva som er problemene og ska-

pe bedre tilbud. Nei, folk flest har ikke behov for å besøke fylkeshuset, men det betyr noe hvem som jobber der, hvem som skal møtes til politiske møter der, og hvilket og hvor stort område de har ansvar for. Det er lettere å fikse en fylkesvei eller la være å nedlegge en videregående skole hvis man har lokalkunnskap og sitter tettere på dem det angår.

Det er viktig at en fylkeskommune rekrutterer ansatte fra hele fylket, nettopp for å ha kunnskap om og engasjement for hele fylket. Derfor bør vi i de nye fylkene også legge til rette for mer desentraliserte arbeidsplasser utenfor fylkeshusene. En sentralisering av ansatte vil også ha noe å si for kompetansen de besitter, for hvor vil en fylkeskommune med hovedkontor i Sandvika for det meste rekruttere fra? Jo, selvsagt fra de omkringliggende kommunene.

Fra høringsprosessen som er gjennomført i kommunene, pekes det på at Viken oppleves å ha mindre lokalkunnskap enn de tidligere fylkeskommunene. Det kommer også fram bekymringer knyttet til at Viken i for stor grad forholder seg til regionrådene og ikke de enkelte kommunene. Så istedenfor to styringsnivåer, som Kapur ønsker seg, har vi nå i realiteten fire.

Jeg vil anbefale representanten Kapur å lese vedleggene til den administrative rapporten som er utarbeidet i forbindelse med oppløsningssaken. Der framgår det at også et flertall av de ansatte ønsker en deling av Viken. Flere av de ansattes organisasjoner kjenner seg ikke igjen i den virkeligheten ledelsen beskriver. Det hevdes at konsekvensene av deling krisemaksimeres, og det etterspørres en analyse av stordriftsulempene. Tillitsvalgt for Fagforbundet i Viken, Anne Steinsland, uttalte nylig til Klassekampen at de er ganske kritiske til rapporten, og at mange av medlemmene peker på at fagmiljøene har blitt så store at det gjør det vanskeligere å samarbeide. I tillegg opplever mange at det har blitt vanskeligere å nå ut til brukerne. Det skaper ikke gode tjenester til innbyggerne.

Vi mener at ideologisk blind privatisering og større avstand mellom folk og folkevalgte skaper økende ulikhet og avmakt. Ulikhet og avmakt tærer på tilliten, tryggheten og samholdet i samfunnet. Derfor aksepterer vi ikke Høyres lettvinde argument og går i rette med reformer som har utfordret nærheten og fellesskapet i det norske samfunnet. Vi ønsker oss tjenester nær der vi bor, og folkevalgte som kjenner nærmiljøene våre. Da er ikke store systemer som gjør mennesker små, svaret. Svaret er nærhet og fellesskap. Staten tar regningen for å få tilbake Akershus, Buskerud og Østfold. Det er en investering som vil lønne seg.

Else Marie Rødby (Sp) [13:47:28]: Verken innbyggerne eller de folkevalgte i Buskerud, Akershus og Østfold ønsket at Viken skulle oppstå. Beslutningen ble

tvunget fram, og det er åpenbart at Viken mangler den forankringen den trenger i befolkningen – og sannsynligheten for at den vil få det, ser også ut til å være liten.

At oppløsningen av Viken vil koste det beløpet som representanten Kapur anslår, er det allerede sådd stor tvil om, for de tallene som ligger til grunn, er basert på tvangssammenslåingsprosessen som forrige regjering gjennomførte. Oppløsningen er anslått å være en enkle affære. Det er klart at hvis man kan gjøre et poeng av prislappen i stedet for å se nærmere på de prinsipielle og demokratiske problemstillingene, er jo det en grei løsning. Jeg skal ikke gjenta hvor liten rolle prislappen spilte, og hvor lite bruk av fellesskapets midler og menneskelige ressurser spilte en rolle da Høyre i første omgang tvang Akershus, Buskerud og Østfold til å slå seg sammen og lot fylkeskommunen selv sitte igjen med regningen på nesten 300 mill. kr.

Så er det i seg selv interessant å se at det er litt tungt for enkelte at den nye regjeringen ikke fører høyrepolitikk. Og apropos høyrepolitikk: Jeg synes det er forfriskende at den interpellasjonen som vi behandler i dag, faktisk tar opp argumentet med at en politikk for fylkeskommunen er å legge den ned. Det forklarer hvorfor man nødvendigvis ikke er så opptatt av fylker med hensiktsmessig størrelse organisasjonsmessig, og hvorfor det ikke er så farlig om forvaltningsnivået ikke har noen spesiell legitimitet i befolkningen. Det kan også forklare hvorfor man satte i gang en storstilt strukturreform i fylkene, uten at det framsto som helt klart hva problemet var med de opprinnelige – bortsett fra at de var for små, da. Hvilken målestokk som ble brukt, er også litt uklart når man endte opp med et fylke på 1,2 millioner innbyggere.

Det er også interessant å se på kartet over de kommunene som fram til nå har behandlet spørsmålet om oppløsning av Viken. Det er betegnende at representanten Kapur, som tar opp spørsmålet, representerer Oslo, for i en begrenset omkrets rundt nettopp Oslo har kommunene ønsket å beholde konstruksjonen Viken. Beveger man seg derimot utover i områdene i tidligere Buskerud, Akershus og Østfold, er det stort sett flertall for å oppløse. Og hvorfor er det slik? Det kan være flere grunner til det, selvsagt, men det er klart det spiller mindre rolle for de sentralt plasserte, befolkningstette og befolkningssterke kommunene rundt Oslo at sentraliseringsprosjektet Viken består. Her er det uansett relativt kort vei til alt.

Å bruke store summer på dårlig utredete løsninger er visst ok hvis det er utslag av høyrepolitikk, og da trenger man ikke å snakke så veldig mye om det. Dersom man derimot bruker penger på noe annet enn høyrepolitikk, eller vil rette opp i den – herunder håpløse sentraliseringsprosjekter, både uten lokal forankring og

med store lokaldemokratiske problemer – ja, da er visst saken en helt annen.

Sigrid Simensen Ilsøy (Sp) [13:50:50]: Eg har høyrte Høgre framføre to argument for Viken. Ein fylkespolitikk frå Hallingdal argumenterte med at vegen til Oslo var grunnen til at Viken måtte bli oppretta. Tidlegare kommunal- og moderniseringsminister Nikolai Astrup meinte at Viken ville gje betre folkestyre. Det einaste argumentet Høgre no fører for at Viken ikkje skal bli løyst opp, er at det kostar pengar – pengar som den sitjande regjeringa har sagt at ho vil stille opp med for å rette opp i ein urett Høgre er ansvarleg for.

Hadde Høgre tort å gjennomføre utgreiinga av konsekvensar av dei tvangssamanslåingane dei gjorde, ville aldri Viken fylke ha sett dagens lys. Korleis ville Høgre ha forsvart å bruke 336 mill. kr av pengane til fellesskapet på å slå saman tre fylke, der alle tre fylkestinga hadde vedtak om at dei ikkje ønskte å slå seg saman?

Representanten Kapur er oppteken av at midlane til fellesskapet skal brukast til å skape gode tenester for innbyggjarane. Då vil eg gjerne ha ei forklaring på korleis han og Høgre kunne godta at Akershus, Buskerud og Østfold fylkeskommunar måtte bruke 291 mill. kr av eigenkapitalen sin for å gjennomføre ei fylkessamanslåing som ingen ville ha. Det var 291 mill. kr som bl.a. kunne ha vore brukte til å byggje heilt nødvendige vidaregåande skuleplassar. Så når representanten Skjelstad frå Venstre no spør om ein etter oppløysing treng redningspakker for Østfold og Buskerud, er det kanskje ikkje så mykje å be om at regjeringa skal ta denne rekninga som no kjem.

Viken-tilhengarane seier at samanslåinga har bidratt til å spare inn 60 mill. kr. Det er 60 mill. kr Viken har måtta kutte som følge av Solberg-regjeringas reduserte overførningar til fylkeskommunen. Det blir no lagt mindre asfalt på fylkesvegane, prosjekt er blitt sette på vent, og skuleutbygginga er sett ut i tid som følge av dei såkalla innsparingane.

Det er ikkje oppløysing av Viken som gjev fylka dårlegare økonomi. Det er det høgreregjeringa sitt inntektssystem for fylka som gjer. Dette var føresetnaden fylkesadministrasjonen i Viken la til grunn i sin rapport og for sine berekningar for korleis økonomien i Akershus, Buskerud og Østfold ville sjå ut framover ved ei oppløysing. Rapporten seier likevel ingenting om at med dei same føresetnadene må Viken fylke skjere ned opp mot 300 mill. kr i den same perioden.

Den sitjande Arbeidarparti–Senterparti-regjeringa har allereie vist at dei vil satse meir pengar på kommunar og fylkeskommunar, for at innbyggjarane skal få gode tenester. Det er regjering og storting som er oppdragsgjevar for fylka, og som derfor til kvar tid må sørje

for at fylka har berekraftig økonomi som sikrar likeverdige og gode tenester over heile landet.

Kapur skriv i interpellasjonen sin at «utviklingen settes på pause». Men kva er utvikling? Utvikling er ikkje at organisasjonar blir større, og at makta blir fordelt på færre hender. Utvikling er å utnytte det potensialet som er i kvar enkelt tilsett, ved å gje dei tillit til å utføre arbeidet sitt slik dei meiner er best, ut frå lokale forhold og tydelege forventningar. Utvikling er å setje folkevalde i stand til å kunne ha kunnskap om tenestene og geografien dei er valde til å styre, slik at dei kan giere gode og forsvarlege vedtak. Utvikling er at veljarane kjenner igjen politikarane og det me står for, både før og etter val, og at dei som innbyggjarar veit korleis dei kan påverke politisk.

Det førre stortinget, inkludert Høgre sine representantar, meinte at Viken var eit for stort geografisk område med for mange innbyggjarar til at det var føremålstenleg for ein stortingsrepresentant å ha det som sitt valdistrikt. Det må i høgaste grad òg gjelde fylkestingspolitikarar som ikkje har politikken som jobb, men som gjer dette på fritida si.

I Buskerud fylke, mitt valdistrikt, klarte ein å ta igjen 948 mill. kr av vedlikehaldsetterslepet på fylkesvegane i åra 2010–2019. Det totale etterslepet var på ca. 2 mrd. kr. Det blei investert i bygging og rehabilitering av vidaregåande skular – ei kraftfull satsing på og av Buskerud fylke. Med Viken blir investeringane til skulebygg i Akershus sentraliserte. Det er kjøttvekta som rår.

Alternativet til oppløysing av Viken er ytterlegare kommunesamanslåing. Det gjev ikkje betre tenester, auka folkestyre eller redusert byråkrati, verken i Viken eller i kommunane. Energien og pengane må no bli brukte til å byggje opp nye og livskraftige Akershus, Buskerud og Østfold fylke, og Senterpartiet inviterer Høgre til å bidra til det.

Liv Kari Eskeland (H) [13:55:58]: I Budstikka 4. januar kunne ein lese at vegadministrasjonen i Viken fylkeskommune no var i ferd med å gå i oppløysing. Grunnen var diskusjonar omkring oppløysing av fylkeskommunen. For oppløysing av fylke har fleire aspekt ved seg. At me no ser kompetanseflukt frå enkelte fylkeskommunar som har diskusjonar gåande om ein skal gå til oppløysing eller om ein skal halda fram som felles einingar, er ein konsekvens av den reverseringsprosessen ein no har sett i gang. Denne kompetanseflukta ser ein m.a. innan samferdselssektoren, der fylkesadministrasjonen opplever at dei større fagmiljøa som no er danna innan denne sektoren, har vore positive for utviklinga av prosjekta, men diskusjonen om oppløysing og mindre einingar får folk til å søkja seg bort frå fylkeskommunen, og fagmiljøa vert fragmenterte.

I Viken, som no opplever denne kompetanseflukta, er konklusjonen at ei oppløysing vil føra til at prosjekt vert skuva ut i tid, og at ein misser tempoet på gjennomføring av fylkeskommunale utbetnings- og trafikktryggleiksprosjekt. Spesielt vil dette gå ut over prosjekt i gamle Buskerud og Østfold fylkeskommunar.

Problemet med små fagmiljø var ein av dei utfordringane Solberg-regjeringa fekk på bordet då dei overtok for åtte år sidan. Større og meir robuste einingar vart peika på som svaret på denne utfordringa. Det som no skjer, er at det vert skapt usikkerheit i administrasjonane. Det er ikkje bra for rekrutteringa og det å halda på dyktige fagfolk. For dette er folk som er ettertrakta òg i andre fagmiljø, og resultatet vert at administrasjonane må bruka konsulenttenester, noko Senterpartiet heller ikkje ønskjer.

Det er svært vanskeleg å sjå for seg at fragmenterte fagmiljø skal ha ei større gjennomføringskraft enn større og meir dynamiske fagmiljø, uansett kva politikk-område me snakkar om. Det vil for samferdselssektoren føra til konsekvensar som viser seg i mindre vegbygging, uansett kva som no skjer framover.

Korleis ein no i framhaldet vil sikra at ein greier å halda oppe tempoet i fylkeskommunale vegprosjekt når fagmiljøa innan samferdselssektoren vert fragmenterte, har eg ikkje fått svar på. Det kan heller ikkje samferdselsministeren svara på etter at me har spurt om dette. Han peikar på at det vil vera ansvaret til fylkeskommunane. Ei reversering vil ikkje bidra til å gjera denne jobben lettare.

Erlend Svardal Bøe (H) [13:59:30]: Først vil jeg si at jeg er veldig glad for denne interpellasjonen. Selv om den handler om Viken, illustrerer den også litt av poenget med regionreformen – det handler om hvordan vi bruker pengene våre.

Jeg kommer fra et av de fylkene som Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil bruke store ressurser på å dele opp, nemlig Troms og Finnmark. Jeg ble ikke med i politikken for å kjempe for hvor mange fylkeskommuner vi skal ha i landet vårt, eller hvor administrasjonssentrene skal ligge. Jeg ble med i politikken fordi jeg er opptatt av hvordan vi gjør folks hverdag bedre, hvordan vi gir folk bedre tjenester, velferdstjenester. Vi kan sikkert diskutere mye hvordan vi skal organisere landet vårt, med tanke på enten kommune, fylke eller stat. Mitt primærstandpunkt ville kanskje ha vært å sørge for at vi hadde mer lokaldemokrati, men når vi har fylkeskommunen, er det viktig at vi har en fylkeskommune som leverer gode tjenester, enten det handler om videregående skole, tannhelse, samferdsel eller hvordan vi skaper flere arbeidsplasser.

Det vi har sett så langt med en Arbeiderparti-Senterparti-regjering, er to partier som kjemper for oppdeling av fylkeskommunene. Men det vi også har sett, er veldig dårlig håndverk, dårlige utredninger og store pengesummer som skal brukes på oppdeling. Det spørsmålet jeg fortsatt ikke har fått svar på, er: Hva er det som ble verre ved å slå sammen fylkeskommunene, og hva er det som skal bli bedre med å sette i gang med en oppdeling av fylkeskommunene nå? Tvert imot ser jeg flere og flere som advarer mot dette, spesielt de ansatte som jobber i fylkeskommunen som ser at en kan få mindre fagmiljøer, og at en kan få færre miljøer å spille på. Så spørsmålet om hva det er som skal bli bedre med en oppdeling, har jeg fortsatt ikke fått svar på, verken fra Arbeiderpartiet eller Senterpartiet.

Senterpartiet snakker ofte om å redusere byråkrati og å gi mer penger til distriktene, og det er sikkert ting som vi i Høyre også kan være enig i, men i denne saken tar Senterpartiet til orde for større byråkrati og mindre pengebruk på distriktene, for de skal heller bruke de pengene på utredning og oppdeling. Det er penger som heller kunne ha gått til å gi bedre hjelp til elever som sliter i skolen, som i Troms og Finnmark, som har noen av de skolene som har opplevd store utfordringer med elevenes læring. En kunne ha brukt pengene på å ruste opp fylkesveier, f.eks. på Senja, sånn at laksen kom raskere ut på markedet, en kunne skape flere arbeidsplasser, og en kunne ha brukt mer penger på næringsutvikling rundt om i regionene. Men istedenfor å bruke pengene på de tingene velger Arbeiderpartiet og Senterpartiet å bruke dem på mer byråkrati og flere utredninger og oppdeling av fylkeskommuner.

Så synes jeg også som representant fra Troms og Finnmark at det er synd å se at den store debatten Arbeiderpartiet og Senterpartiet bidrar med i nord, er om vi skal være én eller om vi skal være to fylkeskommuner, når den store utfordringen i Nord-Norge handler om hvordan vi skal bidra til sterkere befolkningsutvikling, mer kompetent arbeidskraft, som to av tre bedrifter sliter med, og bedre infrastruktur, f.eks. gjennom fylkesveier. Det er jo de utfordringene de burde bruke tiden på å diskutere, istedenfor å diskutere om det skal være en eller to fylkeskommuner.

Helt til slutt vil jeg bare si at i Troms og Finnmark har også Arbeiderpartiet og Senterpartiet, som er så opptatt av lokaldemokrati og å lytte til innbyggerne og å lytte til kommunene, valgt å ikke gjennomføre en høring, blant verken folk eller kommuner, om oppdeling av fylkeskommunen. Det synes jeg også er ganske arrogant, for en snakker om at en er opptatt av lokaldemokrati, men når det er snakk om oppdeling, er det lokaldemokrati på Senterpartiets premisser – en velger å ikke lytte til kommunene når det gjelder dette.

Jeg oppsummerer egentlig debatten her med at det viktigste prosjektet i Nord-Norge for den nye regjeringen er at en skal ha reversering av fylkeskommunen, koste hva det koste vil, uavhengig av kvaliteten på tjenestetilbudet til innbyggerne. Det synes jeg er synd.

Mudassar Kapur (H) [14:04:24]: Jeg vil takke alle som har deltatt i debatten. Jeg synes det er bra at vi får en meningsutveksling her i salen, sånn at vi i hvert fall får en reell debatt et eller annet sted i dette landet og ikke bare en overstyring og reverseringsiver fra Senterpartiet. Det synes jeg også denne debatten har båret litt preg av. Det har vært veldig tynt i rekkene hos Arbeiderpartiet, men det er kanskje noen grunner til det.

Jeg synes også debatten bærer preg av at veldig mange fra Senterpartiet fortsatt driver med en høytlesning av egne valgkampbrosjyrer, hvor det er en del lettvinde og omtrentlige poenger. Det er ikke for å være litt slem nå, men hvis man ser på meningsmålingene, har jeg et lite inntrykk av at velgerne i hvert fall ikke lenger tror på det som sto i valgkampbrosjyren til Senterpartiet, når de nå får se hva som egentlig er deres reelle politikk.

Jeg ser også at Senterparti-toppene med kontorer her på Stortinget i Oslo eller i departementet mener at de har all den kunnskapen de trenger for å lage god politikk for hele Norge og hele landet. De vil absolutt ha velgernes tillit til å gjøre det. Så mener de at for deres egne lokalpolitikere, i f.eks. Viken, som har mindre avstander enn et fylke som Nordland, kan det bli for stort, og det går jo ikke. De kan ikke sitte og lage politikk for en hel region, mens Senterpartiets egne topper her i Oslo kan lage god politikk for hele landet. Det er veldig lav tillit til egne lokalpolitikere. Sånn har vi det heldigvis ikke i Høyre.

Jeg må si videre at et viktig element er at det er egentlig ikke så veldig mye å reversere tilbake til. Denne debatten handler egentlig om at Senterpartiet nå skal bruke store ressurser fra fellesskapet og vri dem om til å lage nye fylkeskommuner, mer administrasjon, mer byråkrati, flere konsulenter, istedenfor å fortsette utviklingen, istedenfor å fortsette å bygge gode fagmiljøer og ikke minst levere viktige tjenester med enda bedre kvalitet til innbyggerne. Det er jo det rapporten slår fast, en faglig rapport som blir omtalt med forakt i stemmen fra Senterpartiets representanter. Jeg er vant til at representantene fra Senterpartiet i Stortinget kanskje har et sånt forhold til faktum, men jeg forventer at statsråden, når han får en søknad fra Viken og skal sende saken videre til Stortinget, gjør jobben med å utrede saken grundig, slik at Stortinget får en ordentlig rapport å forholde seg til. Hvis ikke vil vi sørge for at statsråden gjør den jobben.

Statsråd Bjørn Arild Gram [14:07:48]: Representanten Kapur prøver å gjøre et poeng av at vi skal vite best, vi som sitter i kontorene her i Stortinget og i regjeringsapparatet, men jeg mener at representanten da har misforstått det mest grunnleggende i debatten. Poenget er nemlig ikke først og fremst hva vi mener her på Stortinget og i regjering, men hva folket og de folkevalgte i de berørte fylkeskommunene mener. Det var Høyre som mente best i stortingskontor og regjering da man valgte å bruke tvang overfor det lokaldemokratiet.

Ellers må vi konstatere at vi ser veldig forskjellig på det som har skjedd, og ikke minst på hva vi mener skal skje videre. Høyres prosjekt for fylkeskommunen er å legge den ned. Senterpartiets og regjeringens prosjekt er å satse på fylkeskommunene og utvikle dem videre.

Jeg må si at jeg mener det er en ganske alvorlig sak for landet vårt å vurdere en avvikling av fylkesnivået. Jeg mener det vil være et alvorlig feiltrinn. Det er en rekke oppgaver som bør og må løses på regionalt nivå. Spørsmålet er om den oppgaveløsningen skal være styrt av et folkevalgt organ eller ikke.

I den grad man mener at det er staten som skal overta fylkeskommunens oppgaver, vil jeg i hvert fall slå fast at Senterpartiet og regjeringen ikke vil støtte en sentralisering av beslutninger og oppgaveløsninger som en slik politikk vil legge opp til. Og i den grad man mener at det er kommunene som skal overta oppgaver, mener jeg at det står et poeng ubesvart etter denne debatten, nemlig det poenget som lå til grunn for interpellasjonen: at man skulle sikre stordriftsfordeler og kompetansemiljøer, og at man fryktet for dem når man delte Viken fra én til tre enheter, men samtidig var åpen for å spre de samme oppgavene på inntil 51 kommuner i det samme området.

Til slutt: Representanten Skjelstad hadde et innlegg som jeg antagelig skulle ha hatt et eget innlegg for å svare på. La meg bare kort få kommentere poenget om inntektssystemet ved å slå fast at inntektssystemet for fylkeskommunene vil gjelde alle fylkeskommuner. Poenget med et inntektssystem er at det er utformet nøytralt og objektivt for å sikre det samme grunnlaget for tjenesteytingen. Men etter en deling vil det være nødvendig med en gjennomgang av inntektssystemet for å sikre at det ikke er utilsiktede virkninger som følge av det, på akkurat samme måte som man gjorde da man gjennomførte en sammenslåing av fylkeskommunene.

Presidenten: Interpellasjonsdebatten er dermed avslutta.

Etter ønske fra justiskomiteen vil sakene nr. 5 og 6 bli behandla under eitt.

Sak nr. 5 [14:10:57]

Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godtakelse av forordning (EU) 2018/1862 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) innenfor politisamarbeid og strafferettslig samarbeid, forordning (EU) 2018/1861 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) på området inn- og utreisekontroll og forordning (EU) 2018/1860 om bruk av Schengen informasjonssystem i forbindelse med retur av tredjestatsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket) (Innst. 132 S (2021–2022), jf. Prop. 230 S (2020–2021))

Sak nr. 6 [14:10:57]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i lov om Schengen informasjonssystem (SIS-loven) mv. (Innst. 52 L (2021–2022), jf. Prop. 226 L (2020–2021))

Odd Harald Hovland (A) [14:12:19] (ordfører for sakene): Først vil eg takke justiskomiteen for godt samarbeid. Me behandlar i dag to proposisjonar som gjeld Schengen informasjonssystem, forkorta SIS, og det er ein samla komité som legg fram innstilling i begge sakene.

SIS er eit stort informasjonssystem som understøttar samarbeidet mellom politi og grenskontrollmyndigheter i deira arbeid. Systemet er ein føresetnad for Schengen-deltaking, og Noreg har vore ein del av systemet sidan me gjekk inn i Schengen i 2001. I november 2018 vart det vedteke tre nye rettsaktar om SIS, og desse vert behandla i Prop. 230 S for 2020–2021, med Innst. 132 S for 2021–2022.

Nødvendige lovendringar som følgje av forordningane vert behandla i Prop. 226 L for 2020–2021, med Innst. 52 L for 2021–2022, som me no behandlar samtidig.

Rettsaktene inneber i det vesentlege ei vidareføring av allereie gjeldande rett, men bruksområdet for systemet vert utvida, og det vert opna for at det kan leggjast fleire opplysningar inn i systemet enn det som er mogleg i dag. Vedtak om retur av tredjestatsborgarar utan lovleg opphald skal i framtida registrerast i SIS. Dette inneber eit nytt bruksområde for systemet.

I dag kan personar verte etterlyste for å bringe på det reine kor dei oppheld seg, eller for å vareta dei av omsyn til eigen sikkerheit. Dette vert no utvida til at òg enkelte personar som ikkje er sakna, kan verte registrerte. Barn som risikerer å verte bortførte eller å verte offer for menneskehandel, tvangsekteskap eller kjønnslemlesting, kan verte registrerte for å forhindre utreise. Det same gjeld barn som risikerer å verte involverte eller å verte offer for terrorrelaterte aktivitetar, verte rekrutterte til væpna grupper eller verte involverte i kamphandlingar. Sårbare personar som har ein risiko for å verte ut-

sette for menneskehandel eller kjønnsbasert vald, skal i framtida òg kunne registrerast med sikte på å hindre utreise, føresett at nasjonale reglar tillèt slike tiltak.

Grensekryssande tjuveri og falskneri skal kjempast imot meir effektivt ved at det vert opna for å registrere fleire stolne eller forfalska gjenstandar enn det som er mogleg i dag.

Rettsaktene gjev òg skjerpa krav til medlemsstatane ved at det heretter skal leggjast inn melding i SIS på personar som har innreiseforbod. Dette har til no ikkje vore obligatorisk. Det vert òg opna for at fleire opplysningar om personar skal kunne registrerast til nærmare angjevne formål, bl.a. avtrykk av handflater, DNA og ansiktsbiometri. Fingeravtrykk av ukjente personar skal kunne leggjast inn med sikte på identifisering, f.eks. fingeravtrykk frå ein åstad som ein antek tilhøyrer ein antatt gjerningsmann.

Gjennomføringa av rettsaktene krev lovendringar og inneber økonomiske konsekvensar både for investeringar og drift. Godtaking av forordningane vert òg vurdert å vere ei sak av særleg stor viktighet. Stortingets samtykke til godtaking av rettsaktene er difor nødvendig etter Grunnloven § 26 annet ledd.

Gjennomføring av forordningane nødvendiggjer endringar i lov av 16. juli 1999 om Schengen informasjonssystem. Det er òg behov for enkelte endringar i politiregisterloven og i utlendingsloven. Endringsforslaga som følgje av forordningane er som nemnt omtalt i Prop. 226 L.

Komiteen viser til at SIS er ein sentral del av Schengen-samarbeidet og antakeleg det viktigaste internasjonale informasjonssystemet som politiet har. Dei nye rettsaktene vidareutviklar samarbeidet på område som dreier seg om grensekontroll, politi og retur og vil kunne gje eit viktig bidrag til å styrkje kampen mot grensekryssande kriminalitet, beskytte sårbare personar samt å motverke illegal migrasjon.

Komiteen legg då fram og tilrår altså godtaking av forordningane. Det skal òg nemnast at komiteens innstilling er send utanriks- og forsvarskomiteen. Utanriks- og forsvarskomiteen har slutta seg til justiskomiteens utkast til innstilling, og elles hadde komiteen ingen merknadar.

Når det gjeld Prop. 226 L og innstillinga om endringar i SIS-loven mv., inneber dette at dagens ordning, der SIS-loven gjev ei uttømmende regulering av alle forhold knytt til den norske delen av SIS, ikkje vert føreslått vidareført. Ein føreslår i staden at rettsaktene vert inkorporerte i SIS-loven ved at dei vert gjevne status som lov, samtidig som den grunnleggjande oppbygginga i SIS-loven vert beholden. I tillegg vert det gjort mindre endringar i utlendingsloven og i politiregisterloven.

Komiteen tilrår at lovendringane vert gjorde, og det er ein samla komité som tilrår det til Stortinget.

Statsråd Emilie Mehl [14:18:40]: Stortinget behandler i dag lovproposisjonen om endringer i SIS-loven og stortingsproposisjonen om godtakelse av de tre nye SIS-forordningene. Schengen informasjonssystem, SIS, er en sentral del av Schengen-samarbeidet og er antagelig det viktigste internasjonale informasjonssystemet politiet har. De nye rettsaktene vil videreutvikle samarbeidet på viktige områder som dreier seg om grensekontroll, politi og retur. Rettsaktene vil kunne gi et viktig bidrag til å styrke kampen mot grensekryssende kriminalitet, beskytte sårbare personer samt motvirke illegal migrasjon. Endringene kan gi mer effektiv etterforskning og økt oppklaring av alvorlige straffesaker hos politiet og bedre saksbehandling hos utlendingsmyndighetene.

Regjeringen vil bidra til et forsterket justispolitisk samarbeid i Europa for bedre å kunne bekjempe digital og annen grensekryssende kriminalitet. I den forbindelse er SIS et helt sentralt verktøy.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til saken nr. 5 og 6.

Sak nr. 7 [14:19:56]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i forsikringsavtaleloven mv. (forsikringsdistribusjon mv.) (Innst. 131 L (2021–2022), jf. Prop. 234 L (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske frå justiskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar parti-gruppe og 5 minutt til medlemar av regjeringa.

Vidare vil det ikkje bli gitt anledning til replikkar, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Odd Harald Hovland (A) [14:20:50]: Ordførar for saka er eigentleg Maria Aasen-Svensrud, men ho har sett seg nøydd til å melde forfall.

Forslaget me har til behandling om endringar i forsikringsavtaleloven, er ei endring som vil gjennomføre EØS-reglar som svarar til delar av Europaparlaments- og rådsdirektiv 2016/97 om forsikringsdistribusjon. I tillegg vert det foreslått ei omstrukturering av forsikringsavtaleloven og reglar om bl.a. erstatning, bevisbyrde og såkalla digitalt førsteval.

Direktivet som er utgangspunktet, skal bidra til auka kundebeskyttelse og styrkje kundane sin tillit til aktørane, og det har som føremål å styrkje den indre marknaden og leggje til rette for like konkurransevilkår ved distribusjon av forsikring. EØS-komiteen vedtok ved avgjerd nr. 214/2018 av 26. oktober 2018 å innlemme forsikringsdistribusjonsdirektivet i EØS-avtalen.

Det vert foreslått i proposisjonen å omstrukturere forsikringsavtaleloven slik at loven får fem delar: ein fyrste generell del med alminnelege plikter, ein annan generell del med prekontraktuelle plikter, to delar om skade- og personforsikringsavtalar og ein siste generell del med reglar om erstatning, fristar, klagebehandling og tilsyn mv.

Det er ein samla komité som foreslår at viktige reglar om kunden sine rettar overfor forsikringsføretak og forsikringsformidlarar vert samla i ein lov – ein lov som styrkjer forbrukarvernet, og som gjev overordna og meir detaljerte krav til informasjon og rettleiing før avtaleinngåing enn slik det er etter dagens reglar.

Forslaget skal òg sikre at kunden får den same beskyttelsen uavhengig av om forsikringa vert seld direkte frå eit forsikringsselskap eller gjennom agent eller meklar. Det vert òg lovfesta eit overordna krav til fagleg for-svarleg framferd for forsikringsføretak og formidlarar, og kunden kan krevje erstatning for tap som følgje av brot på denne plikten. Alle tilbod skal òg vere i samsvar med krava og behova til kunden, og det skal gjerast enklare å få oversikt over forsikringstilbodet og dermed også å kunne samanlikne ulike tilbod. Det vert òg kravd at forsikringsføretak og -formidlarar skal ha gode og effektive rutinar for klagebehandling og tidsfristar for svar på klager.

Til liks med den nye finansavtaleloven vert det foreslått at forsikringsføretaket skal ha bevisbyrda for at føretaket sine pliktar etter lov og forskrift er oppfylt. Ein samla komité viser til viktigheita av at reglane om digitalt førsteval ikkje ekskluderer enkelte forbrukarar frå kommunikasjon med forsikringsføretaka, men at føretaka framleis har gode løysingar for forbrukarar som ikkje har moglegheit til eller ikkje ønskjer å kommunisere digitalt.

Med dette vert det lagt fram eit forslag om endring av forsikringsavtaleloven som forhåpentlegvis styrkjer vårt forbrukarvern når me inngår forsikringsavtalar. Avslutningsvis vil eg takke justiskomiteen for godt samarbeid også i denne saka.

Statsråd Emilie Mehl [14:24:23]: Jeg er glad for at en enstemmig komité støtter forslaget om endringer i forsikringsavtaleloven. Forslaget inneholder flere viktige endringer, som bl.a. skal bidra til økt kundebeskyttelse.

De fleste av oss inngår mange forsikringsavtaler i løpet av livet. Produktene kan være vanskelig å forstå, og valget av forsikring kan ha stor betydning for privatøkonomien. I endringsloven stilles det bl.a. mer omfattende krav til informasjon og veiledning før avtaleinngåelsen. Alle tilbud og anbefalinger om forsikring skal være i samsvar med kundens krav og behov. Det skal bidra til at det blir lettere å velge riktig forsikring, slik at kundene slipper å betale for noe de ikke trenger.

Med lovendringene vil også viktige regler om kundenes rettigheter overfor forsikringsdistributøren bli samlet i én lov, uavhengig av om forsikringen selges av forsikringselskapet eller gjennom en agent eller megler. Det vil bidra til at kunden lettere kan få oversikt over rettighetene.

Mange av reglene bygger på EU-krav, men det er også foreslått andre endringer. Blant annet legger reglene bedre til rette for elektronisk kommunikasjon og bygger på såkalt digitalt førstevalg. Komiteen har pekt på at det er viktig at reglene ikke ekskluderer enkelte forbrukere fra kommunikasjon med forsikringsforetakene, og jeg er helt enig i at det er viktig å ivareta. Etter lovforslaget kan kundene reservere seg mot elektronisk kommunikasjon, og en forbruker kan også alltid be om å få avtalevilkårene på papir.

Jeg vil også trekke fram at lovforslaget er harmonisert med den nye forsikringsavtaleloven, som er vedtatt, men ikke trådt i kraft. Dermed vil endringene også bidra til å skape bedre sammenheng i reguleringen av ulike typer finansielle tjenester og produkter.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 7.

Stortinget tok pause i forhandlingane kl. 14.27.

Stortinget tok opp att forhandlingane kl. 15.

President: Nils T. Bjørke

Presidenten: Følgjande innkalla vararepresentantar tek no sete:

- for Vest-Agder: Jorunn Gleditsch *Lossius*
- for Finnmark: Sigurd Kvammen *Rafaelsen*

Frå Arbeidarpartiets stortingsgruppe ligg det føre søknad om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 andre punktum for representanten Maria Aasen-Svendsrud frå og med 8. februar kl. 15 og inntil vidare.

Presidenten tilrår at denne søknaden vert handsama straks og godkjend, og ser det som vedteke.

Vidare vil presidenten tilrå at vararepresentanten, Camilla Maria Brekke, vert innkalla for å møta i permisjonstida, og ser det også som vedteke.

Camilla Maria Brekke er til stades og vil ta sete.

Votering

Presidenten: Stortinget er då klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1, debattert 8. februar 2022

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene

Bjørnar Moxnes, Hege Bae Nyholt, Seher Aydar, Audun Lysbakken og Freddy André Øvstegård om profittfrie barnehager (Innst. 134 S (2021–2022), jf. Dokument 8:14 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Freddy André Øvstegård sett fram ni forslag på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Det vert votert over forslaga nr. 1, 2, 6, 7 og 9, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å sikre profittfri barnehagedrift.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til endringer av det økonomiske regelverket for private barnehager, som sikrer at skattepenger og foreldrebetaling i sin helhet går til bedre barnehager og ikke verdiuttak til eiere.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre meldeplikt til og forkjøpsrett for kommunen ved salg av barnehager, og fremme eventuelle forslag om nødvendige lovendringer for å innføre slik rett og plikt.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme de forslag som er nødvendige for å endre pensjonstilskuddet til de private barnehagene, slik at de tilsvarer de reelle pensjonskostnadene barnehagene har.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp Storberget-utvalgets rapport og gjøre nødvendige utredninger med mål om å endre finansieringssystemet for private barnehager. Ny finansieringsordning skal sikre demokratisk styring av en samlet barnehagesektor, stille krav om at hver barnehage skal være organisert som eget rettssubjekt, gjøre det mulig å dimensjonere sektoren rett, gjøre det mulig med målrettede kvalitetssatsinger, sikre større økonomisk åpenhet og mulighet for økonomisk tilsyn, og sikre ansattes lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår.»

Votering:

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 88 mot 13 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.12)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 3–5 og 8, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag som gir kommunene mulighet og plikt til å tilpasse

barnehagekapasiteten lokalt, herunder å skille mellom ideelle og kommersielle private barnehager.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at kommunene gis anledning til å stille samme krav til private barnehager som offentlige barnehager, som å prioritere barn med rett til barnehageplass, inntak av læringer og å følge lokalt bestemte bemanningsnormer.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en sak for å innføre strengere regulering av kjøp og salg av barnehager, og hindre kortsiktige eiere som utenlandske oppkjøpsfond i å kjøpe seg opp i barnehagesektoren.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå for Stortinget å gjennomføre endringer i barnehagelovens og forskriftens bestemmelser om offentlige tilskudd til private barnehager. Offentlige tilskudd må avspeile de reelle kostnadene med å drive barnehagene, basert på krav til bemanning, kompetanse og kvalitet.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaga.

V o t e r i n g:

Forslaga fra Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 86 mot 15 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.34)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k:

Dokument 8:14 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Hege Bae Nyholt, Seher Aydar, Audun Lysbakken og Freddy André Øvstegård om profittfrie barnehager – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varslet at dei vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 82 mot 15 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.03)

Votering i sak nr. 2, debattert 8. februar 2022

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Tore Sanner, Erna Solberg, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes, Turid Kristensen og Mathilde Tybring-

Gjedde om en helhetlig ungdomsskolereform (Innst. 129 S (2021–2022), jf. Dokument 8:18 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Jan Tore Sanner sett fram eitt forslag på vegner av Høgre, Framstegspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i arbeidet med en helhetlig ungdomsskolereform som skal bidra til å øke elevenes motivasjon, læring og trivsel, sette ned et partsammensatt utvalg som skal gi innspill til reformen. Det skal legges vekt på barn og unges medvirkning. Forslaget til en ungdomsskolereform skal fremmes for Stortinget senest i sesjonen 2023–2024, med mål om ikrafttredelse 1. januar 2025.»

Det vert votert alternativt mellom dette forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k:

Stortinget ber regjeringen i sitt varslede arbeid med en helhetlig ungdomsskolereform vektlegge endringer som skal bidra til å øke elevenes motivasjon, læring og trivsel og styrke den praktiske læringen, og vidare at regjeringen inkluderer sektoren tett i arbeidet.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre vart tilrådinga vedteken med 60 mot 41 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.57)

Presidenten: Sakene nr. 3 og 4 var interpellasjonar.

Votering i sak nr. 5, debattert 8. februar 2022

Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godtakelse av forordning (EU) 2018/1862 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) innenfor politisamarbeid og strafferettslig samarbeid, forordning (EU) 2018/1861 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) på området inn- og utreisekontroll og forordning (EU) 2018/1860 om bruk av Schengen informasjonssystem i forbindelse med retur av tredjestatsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket) (Innst. 132 S (2021–2022), jf. Prop. 230 S (2020–2021))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k:

Stortinget samtykker i godtakelse av forordning (EU) 2018/1862 om opprettelse, drift og bruk av Schengen

gen informasjonssystem (SIS) innenfor politisamarbeid og strafferettslig samarbeid, forordning (EU) 2018/1861 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) på området inn- og utreisekontroll og forordning (EU) 2018/1860 om bruk av Schengen informasjonssystem i forbindelse med retur av tredjestatsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket).

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 6, debattert 8. februar 2022

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i lov om Schengen informasjonssystem (SIS-loven) mv. (Innst. 52 L (2021–2022), jf. Prop. 226 L (2020–2021))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

l o v

om endringer i lov om Schengen informasjonssystem (SIS-loven) mv.

I

I lov 16. juli 1999 nr. 66 om Schengen informasjonssystem (SIS) gjøres følgende endringer:

Loven skal lyde:

Kapittel 1 Generelle bestemmelser

§ 1 *Gjennomføring av forordninger om Schengen informasjonssystem (SIS)*

Følgende forordninger gjelder som lov:

1. Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2018/1862 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) innenfor politisamarbeid og strafferettslig samarbeid, om endring og oppheving av rådsbeslutning 2007/533/JIS og om oppheving av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1986/2006 og kommisjonsbeslutning 2010/261/EU (politisamarbeidsforordningen)
2. Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2018/1861 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) på området inn- og utreisekontroll, om endring av konvensjonen om gjennomføring av Schengen-avtalen og om endring og oppheving av forordning (EF) nr. 1987/2006 (grensekontrollforordningen)
3. Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2018/1860 om bruk av Schengen-informasjonssystem i

forbindelse med retur av tredjestatsborgere med ulovlig opphold (returforordningen).

§ 2 *SIS og SIRENE*

SIS er et informasjonssystem knyttet til Schengen-samarbeidet.

SIRENE-kontoret er det nasjonale kontaktpunktet for utveksling av supplerende opplysninger, som Kripos har ansvaret for.

§ 3 *Geografisk virkeområde*

Loven gjelder ikke for Svalbard.

Kapittel 2 Behandlingsansvar, informasjonssikkerhet og internkontroll

§ 4 *Behandlingsansvar*

Kripos er behandlingsansvarlig for behandling av opplysninger etter politisamarbeidsforordningen og grensekontrollforordningen.

Utlendingsdirektoratet er behandlingsansvarlig for behandling av opplysninger etter returforordningen.

§ 5 *Informasjonssikkerhet*

Reglene om informasjonssikkerhet i politiregisterloven § 15 gjelder for behandling av opplysninger etter politisamarbeidsforordningen.

For behandling av opplysninger etter grensekontrollforordningen og returforordningen gjelder reglene om informasjonssikkerhet i personvernforordningen kapittel IV.

§ 6 *Internkontroll*

Reglene om internkontroll i politiregisterloven § 16 gjelder for behandling av opplysninger etter politisamarbeidsforordningen.

For behandling av opplysninger etter grensekontrollforordningen og returforordningen gjelder reglene om internkontroll i personvernforordningen kapittel IV.

Kapittel 3 Behandling av opplysninger

§ 7 *Opplysninger som kan behandles*

Det kan behandles opplysninger om personer som nevnt i:

1. politisamarbeidsforordningen artikkel 20
2. grensekontrollforordningen artikkel 20
3. returforordningen artikkel 4.

Om gjenstander kan det behandles opplysninger som nevnt i politisamarbeidsforordningen artikkel 38 eller annet betalingsmiddel som nevnt i artikkel 36 nr. 1.

§ 8 *Vilkår for å behandle opplysninger om personer og gjenstander*

Behandling av opplysninger om personer skal skje på de vilkår som fremgår av:

1. politisamarbeidsforordningen artikkel 26, 32, 34, 36 og 40
2. grensekontrollforordningen artikkel 24, 25 og 26
3. returforordningen artikkel 3.

Det kan behandles opplysninger om gjenstander som ettersøkes for beslag eller som bevis i en straffesak, jf. politisamarbeidsforordningen artikkel 38, eller på vilkår som nevnt i artikkel 26 nr. 5, artikkel 32 nr. 8, artikkel 34 nr. 2 eller artikkel 36.

Registreringen av opplysninger i SIS må være besluttet av kompetent myndighet.

§ 9 *Kobling mellom meldinger*

Det kan opprettes koblinger mellom meldinger på vilkår som nevnt i:

1. politisamarbeidsforordningen artikkel 63
2. grensekontrollforordningen artikkel 48
3. returforordningen artikkel 19.

§ 10 *Behandling av opplysninger til andre formål*

Opplysningene som behandles i SIS, kan ikke behandles for andre formål enn de som er fastsatt for den enkelte behandling, med mindre det er adgang til dette i samsvar med:

1. politisamarbeidsforordningen artikkel 56 nr. 5
2. grensekontrollforordningen artikkel 41 nr. 5
3. returforordningen artikkel 19.

§ 11 *Utteksling av opplysninger som ikke formidles via SIS (supplerende opplysninger)*

Opplysninger som ikke formidles via SIS (supplerende opplysninger), skal utveksles via SIRENE-kontoret. Supplerende opplysninger skal bare brukes for det formålet opplysningene er gitt for, med mindre det er innhentet forutgående samtykke fra den innmeldende staten som nevnt i:

1. politisamarbeidsforordningen artikkel 8 nr. 2
2. grensekontrollforordningen artikkel 8 nr. 2
3. returforordningen artikkel 19.

For behandlingen av supplerende opplysninger etter politisamarbeidsforordningen gjelder politiregisterloven. For behandlingen av supplerende opplysninger etter grensekontrollforordningen og returforordningen gjelder personopplysningsloven, med mindre det er fastsatt i eller i medhold av politiregisterloven at opplysningene som skal utveksles, reguleres av politiregisterloven.

Supplerende opplysninger skal slettes i samsvar med:

1. politisamarbeidsforordningen artikkel 64
2. grensekontrollforordningen artikkel 49
3. returforordningen artikkel 19.

Kapittel 4 Tilgang, utlevering og taushetsplikt

§ 12 *Tilgang til SIS*

Følgende myndigheter skal ha tilgang (adgang til direkte søk) til SIS:

1. politi- og tollmyndighet samt Kystvakten når de utøver grensekontroll og annen kontroll
2. påtale- og politimyndighet
3. utlendingsmyndighet, for formål som nevnt i politisamarbeidsforordningen artikkel 44 nr. 1 bokstav d og nr. 2, grensekontrollforordningen artikkel 34 nr. 1 bokstav d og f og nr. 2 og returforordningen artikkel 19
4. myndighet med ansvar for registrering av kjøretøyer, til formål og opplysninger som nevnt i politisamarbeidsforordningen artikkel 45
5. myndighet med ansvar for å utstede registreringsbevis eller sikre trafikkstyring for båter og luftfartøyer mv., til formål og opplysninger som nevnt i politisamarbeidsforordningen artikkel 46
6. myndighet med ansvar for å utstede løyve for skytevåpen til formål og opplysninger som nevnt i politisamarbeidsforordningen artikkel 47.

Tilgang til registeret skal kun gis til personer som har fått særskilt bemyndigelse. Brukerne kan bare søke etter opplysninger som er nødvendige for å ivareta deres oppgaver.

§ 13 *Utlevering av opplysninger fra SIS*

Opplysninger om personer og gjenstander kan etter begjæring utleveres fra registeret til:

1. politi- og tollmyndighet samt Kystvakten når de utøver grensekontroll
2. politi- og tollmyndighet når den foretar annen kontroll enn grensekontroll, samt Kystvakten når den utøver oppgaver som ellers er tillagt politi- og tollmyndighet
3. påtale- og politimyndighet
4. utlendingsmyndighet i saker som nevnt i § 12 første ledd nr. 3
5. veimyndighet i saker som nevnt i § 12 første ledd nr. 4
6. myndighet med ansvar for å utstede registreringsbevis eller sikre trafikkstyring for båter og luftfartøyer mv. i saker som nevnt i § 12 første ledd nr. 5
7. myndighet med ansvar for å utstede løyve for skytevåpen i saker som nevnt i § 12 første ledd nr. 6

8. myndigheter som kan ha oppgaver i tilknytning til politisamarbeidsforordningen artikkel 32
9. departementet og Politidirektoratet i forbindelse med utøvelse av overordnet myndighet.

Det kan bare utleveres opplysninger som er nødvendige for å ivareta mottakerens oppgaver.

§ 14 Taushetsplikt

Enhver som under utøvelse av tjeneste eller arbeid får adgang eller kjennskap til opplysninger fra SIS, plikter å hindre at uvedkommende får kjennskap til disse. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet.

Forvaltningsloven §§ 13 til 13 d og 13 g gjelder ikke.

Kapittel 5 Innsyn, retting og sletting

§ 15 Innsyn

Rett til innsyn i opplysninger som er registrert i medhold av politisamarbeidsforordningen, reguleres av politiregisterloven § 49.

Rett til innsyn i opplysninger som er registrert i medhold av grensekontrollforordningen og returforordningen, reguleres av grensekontrollforordningen artikkel 53.

§ 16 Sletting av opplysninger om personer og gjenstander

Opplysninger som er registrert i medhold av politisamarbeidsforordningen, skal slettes etter fristene i forordningen artikkel 53, 54 og 55.

Opplysninger som er registrert i medhold av grensekontrollforordningen, skal slettes etter fristene i forordningen artikkel 39 og 40.

Opplysninger som er registrert i medhold av returforordningen, skal slettes etter fristene i forordningen artikkel 6, 8 til 12 og 14.

§ 17 Retting og sletting av uriktige opplysninger mv.

For retting og sletting av uriktige eller mangelfulle opplysninger som er registrert i medhold av politisamarbeidsforordningen, gjelder politiregisterloven §§ 51 og 53.

For retting og sletting av uriktige eller mangelfulle opplysninger som er registrert i medhold av grensekontrollforordningen og returforordningen, gjelder personvernforordningen artikkel 16 og 17. Den behandlingsansvarlige skal så vidt mulig sørge for at feilen ikke får betydning for den registrerte.

Dersom registrerte opplysninger som nevnt i første og annet ledd er lagt inn av en annen stat, skal den behandlingsansvarlige uten opphold underrette denne staten med anmodning om å rette, supplere eller slette opplysningene.

§ 18 Saksbehandlingsregler ved begjæring om innsyn, retting og sletting

Begjæring om innsyn, retting eller sletting fremsettes for den behandlingsansvarlige eller den myndighet som har besluttet registrering, men avgjøres av den behandlingsansvarlige. Dersom meldingen det begjæres innsyn i, er lagt inn av en annen stat, plikter den behandlingsansvarlige å gi denne staten anledning til å uttale seg før innsyn gis.

Den registrerte kan pålegges å legge frem en skriftlig og undertegnet begjæring.

Begjæringer om innsyn, retting eller sletting skal besvares skriftlig uten ugrunnet opphold og senest innen 30 dager fra den dagen henvendelsen kom inn. Dersom det er uforholdsmessig vanskelig å svare på henvendelsen innen 30 dager, kan gjennomføringen utsettes i inn-til to måneder. Det skal i så fall gis et foreløpig svar med angivelse av sannsynlig tidspunkt for når svar kan gis.

Dersom begjæring om innsyn i opplysninger som er registrert i medhold av politisamarbeidsforordningen, ikke tas til følge, gjelder politiregisterloven § 54 tredje ledd tilsvarende. Begjæring om retting og sletting i slike opplysninger skal bare behandles dersom den registrerte tidligere har fått innsyn i eller underretning om den registreringen begjæringen gjelder.

Den registrerte skal informeres om sine rettigheter etter § 21 samt adgangen til å bringe saken inn for en domstol.

Kapittel 6 Erstatning

§ 19 Erstatning

En person har krav på erstatning for skade som er påført som følge av at opplysninger er registrert eller brukt i strid med reglene for behandling av opplysninger i SIS. Dette gjelder uten hensyn til om det er utvist skyld av den behandlingsansvarlige eller dennes databehandler eller av noen annen som har truffet beslutning eller lagt inn melding om registrering.

Erstatningen skal svare til det økonomiske tap som den registrerte er påført ved den ulovlige registreringen eller bruken av opplysningene. Erstatningen kan også omfatte erstatning for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art (oppreisning) i den utstrekning dette finnes rimelig.

Krav om erstatning fremsettes for den behandlingsansvarlige eller den myndighet som har besluttet registrering, men behandles av den behandlingsansvarlige. Krav om erstatning må fremsettes senest ett år etter at den skadelidte er blitt kjent med registreringen. Når krav fremsettes etter at den skadelidte har vært siktet i en straffesak, gjelder likevel behandlingsreglene i straffeprosessloven kapittel 31. Straffeprosessloven § 444,

§ 445 og § 446 gjelder ikke for krav om erstatning etter bestemmelsen her.

§ 20 *Klageadgang*

Avgjørelser om erstatning som knytter seg til behandling av opplysninger etter politisamarbeidsforordningen eller grensekontrollforordningen, kan påklages til Politidirektoratet av den registrerte eller eieren av en registrert gjenstand. Avgjørelser om erstatning som knytter seg til behandling av opplysninger etter returforordningen, kan påklages til departementet av den registrerte.

Forvaltningsloven kapittel VI gjelder tilsvarende så langt det passer.

Kapittel 7 Tilsyn

§ 21 *Datatilsynets tilsyn og kontroll mv.*

For behandling av personopplysninger etter politisamarbeidsforordningen gjelder politiregisterloven §§ 58 første punktum, 59, 60 og 61 om Datatilsynets tilsyn og kontroll mv.

Datatilsynets tilsyn og kontroll med behandling av personopplysninger etter grensekontrollforordningen og returforordningen reguleres av personvernforordningen kapittel VI til VIII og personopplysningsloven kapittel 6 og 7.

Dersom opplysningene er lagt inn av en annen stat, skal kontrollen foretas i samråd med denne statens kontrollorgan. Saksbehandlingsreglene i § 18 gjelder tilsvarende.

§ 22 *Særregler om meldinger lagt inn av en annen stat*

Dersom Datatilsynets pålegg gjelder en melding som er lagt inn av en annen stat, skal den behandlingsansvarlige oversende avgjørelsen til denne staten med anmodning om fullbyrdelse.

Den behandlingsansvarlige skal fullbyrde endelige avgjørelser truffet av andre staters myndigheter som gjelder meldinger lagt inn av norske myndigheter.

Kapittel 8 Forskrifter

§ 23 *Forskrifter*

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne loven, herunder om behandlingsansvaret etter § 4.

Kapittel 9 Sluttbestemmelser

§ 24 *Ikrafttredelse*

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

II

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 100 nytt femte ledd skal lyde:

Biometrisk personinformasjon opptatt i medhold av første ledd kan gjenbrukes i forbindelse med registrering av returvedtak og innreiseforbud i SIS i medhold av SIS-loven §§ 7 og 8 og forordningene som nevnt i SIS-loven § 1 nr. 2 og nr. 3, samt artikkel 22 i forordningen om politisamarbeid som nevnt i SIS-loven § 1 nr. 1.

Nåværende femte og sjette ledd blir sjette og nytt sjuende ledd.

III

I lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten skal § 3 første ledd nr. 1 lyde:

1. reguleres av lov 16. juli 1999 nr. 66 om Schengen informasjonssystem (SIS), med mindre noe annet fremgår av SIS-loven,

IV

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de ulike bestemmelsene skal tre i kraft til ulik tid.

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til loven og loven i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til loven og loven i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta ført opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 7, debattert 8. februar 2022

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i forsikringsavtaleloven mv. (forsikringsdistribusjon mv.) (Innst. 131 L (2021–2022), jf. Prop. 234 L (2020–2021))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

l o v

om endringer i forsikringsavtaleloven mv.
(forsikringsdistribusjon mv.)

I

I lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler gjøres følgende endringer:

Ny første del skal lyde:

Første del. Generelle bestemmelser**Kapittel 1. Innledende bestemmelser og generelle plikter****§ 1-1 (lovens alminnelige virkeområde)**

Loven gjelder for avtaler om forsikring og forsikringsdistribusjon, med mindre noe annet følger av §§ 1A-1, 2-1 og 10-1 eller andre bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Loven gjelder ikke for avtaler om gjenforsikring.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om lovens virkeområde, herunder kan det gis regler som helt eller delvis unntar enkelte avtaler fra lovens regler.

§ 1-2 (alminnelige definisjoner)

I denne loven betyr

- a) forbruker: fysisk person når avtalen har et formål som hovedsakelig ligger utenfor personens forretnings- eller yrkesvirksomhet
- b) forsikringsdistribusjon: virksomhet som definert i forsikringsformidlingsloven § 1-3 annet og tredje ledd
- c) forsikringsdistributør: foretak som driver forsikringsdistribusjon
- d) forsikringsforetak: foretak med konsesjon etter finansforetaksloven § 2-12
- e) forsikringsformidler: foretak som kan drive forsikringsformidling etter forsikringsformidlingsloven, jf. forsikringsformidlingsloven § 3-1
- f) forsikringsmegler: foretak som driver forsikringsmegling slik det er definert i forsikringsformidlingsloven § 2-1
- g) forsikringsagent: foretak som driver forsikringsagentvirksomhet slik det er definert i forsikringsformidlingsloven § 2-3
- h) aksessorisk forsikringsagent: foretak som driver aksessorisk forsikringsagentvirksomhet slik det er definert i forsikringsformidlingsloven § 2-4 første ledd
- i) kunde: en forsikringstaker, jf. §§ 2-2 og 10-2, eller en annen som utleder rett mot forsikringsforetaket av en forsikringsavtale.

§ 1-3 (adgangen til å fravike lovens første del)

Når ikke annet er sagt, kan bestemmelsene i lovens første del ikke fravikes ved avtale.

§ 1-6 kan fravikes ved avtale om store risikoer. Kongen gir i forskrift nærmere regler om hva som skal anses som store risikoer.

§ 1-6 annet og tredje ledd kan fravikes ved avtale med andre enn forbrukere.

§ 1-4 (anvendelse av lovens første del for forsikringsformidlere og andre)

Med unntak av § 1-7 første ledd gjelder lovens første del tilsvarende for forsikringsformidlere.

Lovens første del gjelder så langt den passer også for andre enn forsikringsforetak som ved avtale påtar seg å yte forsikring.

§ 1-5 (alminnelige plikter)

For å ivareta kundenes interesser og markedets integritet på beste måte skal forsikringsforetaket på rimelig vis identifisere eventuelle egne interessekonflikter og opptre ærlig, redelig og profesjonelt. Foretaket skal opptre faglig forsvarlig ut fra de plikter som gjelder for tje-
nesten, og det som ellers er avtalt.

Foretaket skal benytte avtalt kommunikasjonsform og norsk eller et annet språk som partene har avtalt. Alle opplysninger skal være klare, og de skal ikke være villedende. Prisopplysninger skal gis i norske kroner, hvis ikke annen valuta er avtalt.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om foretakets plikter etter denne paragrafen, herunder krav til faglige kvalifikasjoner for virksomheten og ansatte i virksomheten, krav om dokumentasjon av kvalifikasjonene og regler om tilsyn med disse kravene.

§ 1-6 (kommunikasjon)

Meldinger mv. etter denne loven kan sendes til eller gjøres tilgjengelige for mottakeren ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom dette gjøres på en betryggende måte. Forsikringsforetaket skal ved avtaleinngåelsen eller når elektronisk kommunikasjon benyttes første gang, opplyse mottakeren om at vedkommende kan reservere seg mot denne kommunikasjonsformen og om rettsvirkningene av valget, jf. tredje ledd.

Har den elektroniske meldingen et innhold som det er avgjørende at mottakeren får kunnskap om, skal foretaket forsikre seg om at mottakeren har fått kunnskap om at meldingen er mottatt.

Når det etter avtalerettslige regler er tillagt rettsvirkninger at en melding etter denne loven er kommet frem, anses en elektronisk melding til foretaket å være kommet frem fra det tidspunktet meldingen på en betryggende måte er sendt til eller gjort tilgjengelig for foretaket. En elektronisk melding fra foretaket anses for å være kommet frem først når mottakeren har fått kunnskap om at meldingen er mottatt. Har mottakeren samtykket

til elektronisk kommunikasjon, anses meldingen likevel for å ha kommet frem når den på avtalt måte er kommet frem til mottakeren.

Stilles det i denne loven krav om at noen skal varsles, skal varselet eller en melding om varselet sendes direkte til mottakeren.

Stilles det i denne loven krav om bruk av skriftlig dokument, skal det brukes papir eller et annet varig medium som gjør mottakeren i stand til å lagre informasjonen dokumentet inneholder, og som gir mulighet til uendret gjengivelse av den lagrede informasjonen for bruk i et tidsrom som er tilstrekkelig for formålet. Med skriftlig menes at det er benyttet skrifttegn.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva som kan anses for en betryggende måte etter denne paragrafen.

§ 1-7 (opplysninger i alminnelige vilkår og markedsføring)

Opplysninger om forsikringsforetakets alminnelige vilkår skal være enkelt tilgjengelige på foretakets nettsider og i salgsklokale. En forbruker skal på forespørsel få utlevert vilkårene på papir. Vilårene skal være konsistente i sin utforming, språklig klare og lett lesbare på norsk. Prisopplysninger til forbrukere skal gis i norske kroner.

Markedsføring av forsikring skal utformes og presenteres slik at den tydelig framstår som markedsføring. For øvrig skal markedsføring av forsikring utføres i samsvar med markedsføringslovens regler.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om krav til opplysninger og annet innhold i forsikringsforetakets alminnelige vilkår. Kongen kan i forskrift også gi regler om markedsføring av forsikring, herunder om markedsføring som skal anses som urimelig handelspraksis etter markedsføringsloven § 6.

§ 1-8 (beregning av frister)

Ved beregning av frister etter denne loven som er regnet i dager, regnes ikke med den dagen da fristen begynner å løpe. Derimot medregnes den dagen da den handlingen fristen gjelder, tidligst kan foretas eller senest må være foretatt.

Frister etter denne loven som er regnet i uker, måneder eller år, ender på den dagen i den siste uken eller den siste måneden som etter sitt navn eller tall svarer til den dagen da fristen begynner å løpe. Har ikke måneden dette tallet, ender fristen på den siste dagen i måneden.

Alle kalenderdager medregnes i en frist. Ender en handlingsfrist på en lørdag, helgedag eller dag som etter lovgivningen er likestilt med helgedag, forlenges fristen til nærmeste virkedag.

Ny annen del skal lyde:

Annen del. Prekontraktuelle plikter ved forsikringsdistribusjon. Angrerett

Kapittel 1A. Innledende bestemmelser

§ 1A-1 (virkeområde for lovens annen del)

Lovens annen del gjelder for forsikringsdistribusjon, med mindre noe annet følger av denne loven eller av forskrifter gitt i medhold av den.

§ 1C-1 annet ledd, § 1C-2 annet ledd, §§ 1C-10 og 1C-11 og §§ 1D-1 til 1D-4 gjelder ved salg av enhver form for forsikringstjenester. §§ 1B-1 til 1B-3 og kapittel 1C gjelder ikke for aksessoriske forsikringsagenter som er unntatt fra registreringsplikt etter forsikringsformidlingsloven § 2-4 annet ledd, jf. § 1A-3. § 1B-3 gjelder ikke i forbindelse med tegning av forsikring for store risikoer, jf. § 1-3 annet ledd.

§ 1A-2 (adgangen til å fravike lovens annen del)

Når ikke annet er sagt, kan bestemmelsene i lovens annen del ikke fravikes ved avtale.

Med unntak av §§ 1A-3 og 1B-4 kan loven fravikes ved avtale om store risikoer, jf. § 1-3 annet ledd.

§ 1C-3 kan fravikes ved avtale med andre enn forbrukere.

§ 1A-3 (forsikringsforetakets og oppdragsgiverens plikter ved forsikringsdistribusjon gjennom andre)

Er forsikringsdistributøren en annen enn forsikringsforetaket som ved avtalen skal påta seg å yte forsikring, gjelder lovens annen del så langt den passer for forsikringsforetakets egen opptreden og egne opplysninger og vilkår.

Ved forsikringsdistribusjon gjennom en aksessorisk forsikringsagent som er unntatt fra registreringsplikt etter forsikringsformidlingsloven § 2-4 annet ledd, skal oppdragsgiveren sikre at kunden gis opplysninger som angitt i § 1C-5 annet ledd bokstav a og b og §§ 1C-6 og 1C-7 og at § 1B-1 første ledd og tredje ledd første og annet punktum og § 1C-3 gis tilsvarende anvendelse.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om oppdragsgiverens plikter etter annet ledd. I forskriften kan det gis bestemmelser som fraviker disse reglene.

Kapittel 1B. Overordnede plikter

§ 1B-1 (alminnelige prekontraktuelle plikter)

Før avtale inngås skal forsikringsdistributøren identifisere kundens krav og behov på grunnlag av opplysninger innhentet fra kunden, herunder opplysninger om kundens økonomiske situasjon i den utstrekning det er relevant. Tilbud og anbefalinger skal være i samsvar med kundens krav og behov.

Ved tilbud om skadeforsikring som er omfattet av lovens tredje del, skal distributøren i nødvendig utstrekning legge forholdene til rette for at kunden kan vurdere forsikringstilbudet, herunder gi informasjon og veiledning om alternative dekningsformer og om aktuelle tilleggsdekninger. Ved tilbud om personforsikring som er omfattet av lovens fjerde del, skal distributøren så vidt det er mulig sørge for at kunden får råd om dekningen av foreliggende forsikringsbehov, herunder gi opplysninger om viktige sider ved de forskjellige typer forsikring som kan dekke behovet. Når distributøren gir kunden en personlig anbefaling, skal distributøren gi kunden et skriftlig dokument som forklarer på hvilken måte det anbefalte produktet best oppfyller kundens ønsker og behov.

Omfanget av opplysninger og bistand etter første og annet ledd skal tilpasses forsikringsproduktenes kompleksitet og typen kunde. I alle tilfeller skal kunden i et skriftlig dokument få de opplysningene som er nødvendige for å kunne forstå, overveie og sammenlikne tilgjengelige tilbud. Vilklårene i tilbudet må ikke innebære en usaklig forskjellsbehandling av kunden sammenliknet med vilkår distributøren tilbyr tilsvarende kunder. Distributøren skal dessuten på rimelig vis forsikre seg om at kunden forstår de viktigste opplysningene og eventuell advarsel om risiko forbundet med avtalen.

Distributøren kan ikke kreve særskilt vederlag for oppfyllelse av opplysnings- eller varslingsplikter etter denne loven eller forskrift gitt i medhold av den. I den utstrekning det er avtalt, kan det likevel kreves rimelige gebyrer i samsvar med distributørens faktiske kostnader for ytterligere eller hyppigere opplysninger eller varslar mv., eller for at opplysninger stilles til rådighet på annen måte enn det som kreves etter lov eller forskrift.

For opplysninger som skal gis i et skriftlig dokument etter annet og tredje ledd, gjelder § 1C-2 første ledd annet punktum tilsvarende.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om distributørens plikter etter denne paragrafen, herunder om plikter for bestemte forsikringsprodukter. I forskriften kan det også gis regler om tidspunktet for oppfyllelsen av pliktene, fastlegging av kundens forsikringsbehov, krav til personlig anbefaling og dokumentasjon og rapportering om utførte tjenester til kunden.

§ 1B-2 (personlig anbefaling om forsikringsbaserte investeringsprodukter)

Når forsikringsdistributøren gir kunden en personlig anbefaling om forsikringsbaserte investeringsprodukter, skal distributøren innhente nødvendige opplysninger om kundens kunnskap og erfaring på det aktuelle investeringsområdet og om kundens finansielle situasjon og investeringsmål, herunder kundens risikotole-

ranse og evne til å bære tap. Undersøkelsene skal sette distributøren i stand til å anbefale et forsikringsbasert investeringsprodukt som egner seg for kunden, og som særlig er i samsvar med kundens risikotoleranse og evne til å bære tap. Anbefalingen skal omfatte forhold som er relevante for senere endringer i sammensetningen av investeringsporteføljen som kunden kan foreta.

Tilbud om forsikringsbaserte investeringsprodukter skal alltid bygge på en personlig anbefaling til kunden.

Hvis anbefalingen gjelder et forsikringsbasert investeringsprodukt som inngår i en pakke av tjenesteytelser eller produkter, og det også ytes investeringsrådgivning, skal den samlede pakken egne seg for kunden, jf. § 1C-7.

Med forsikringsbasert investeringsprodukt menes et forsikringsprodukt som har en utløps- eller gjenkjøpsverdi som helt eller delvis er gjenstand for markedssvingninger, og som ikke har pensjon som hovedformål.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om forsikringsdistributørens plikter etter denne paragrafen. I forskriften kan det også gis regler om tidspunktet for oppfyllelsen av pliktene og dokumentasjon og rapportering om utførte tjenester til kunden.

§ 1B-3 (avslag på forsikring)

Forsikringsforetaket kan ikke uten saklig grunn nekte noen på vanlige vilkår en forsikring som foretaket ellers tilbyr allmennheten.

Forhold som medfører en særlig risiko, skal regnes som saklig grunn, forutsatt at det er en rimelig sammenheng mellom den særlige risikoen og avslaget. Andre særlige forhold utgjør saklig grunn når de medfører at avslaget ikke kan regnes som urimelig overfor den enkelte.

Forhold som det etter bestemmelse i eller i medhold av lov er forbudt å legge vekt på ved risikovurderinger i forsikring, kan ikke utgjøre saklig grunn. Det samme gjelder opplysninger som forsikringsforetaket etter bestemmelse i eller i medhold av lov er avskåret fra å kreve fra forsikringstakeren eller den sikrede.

Forsikringssøkeren skal uten ugrunnet opphold underrettes i et skriftlig dokument om avslaget og om begrunnelsen for det. Dette gjelder også ved muntlige henvendelser til forsikringsforetaket. Begrunnelsen skal angi hvilke forhold som ligger til grunn for avslaget, herunder de individuelle risikovurderingene som eventuelt er foretatt. Det skal også redegjøres for eventuell praksis i foretaket, bransjenormer, lov eller forskrift, som innebærer at forsikringssøkeren etter en viss tid eller etter endrede forhold vil kunne søke den aktuelle forsikringen uten å få et tilsvarende avslag.

Underretningen om avslag skal inneholde opplysninger om reglene for klagebehandling, for å bringe tvister om forsikringsavtalen inn for utenrettslige klageorgan, for klage til tilsynsmyndighet og om tidsfristen i sjettededd.

En forsikringssøker som vil påberope seg at det foreligger en ulovlig forsikringsnektelse, må gi forsikringsforetaket skriftlig melding om dette eller bringe saken inn for et utenrettslig klageorgan som nevnt i femte ledd innen seks måneder etter at forsikringssøkeren mottok underretning om avslaget i et skriftlig dokument.

§ 1B-4 (*forbud mot koblingssalg*)

Når en forsikring tilbys som tillegg til en vare eller tjeneste, kan det ikke settes som vilkår for kjøp av varen eller tjenesten at kunden tegner forsikring. Slike avtalevilkår er ikke bindende for en forbruker.

Første ledd gjelder ikke der forsikring tilbys som tillegg til en investeringstjeneste, betalingskonto eller boliglånsavtale i samsvar med verdipapirhandelloven § 10-10 niende ledd, finansavtaleloven § 4-1 annet ledd eller finansavtaleloven § 5-8.

Kongen kan i forskrift gi regler som begrenser adgangen til å gi en kunde gunstige vilkår på betingelse av at en forsikring kjøpes sammen med en annen vare eller tjeneste.

Kapittel 1C. Informasjonsplikter

§ 1C-1 (*informasjonsplikt før avtaleinngåelsen*)

Når ikke noe annet er særlig bestemt, skal forsikringsdistributøren i god tid før en forsikringsavtale inngås gi kunden de opplysningene som fremgår av §§ 1C-3 til 1C-10.

Blir avtalen inngått på forespørsel fra en kunde ved bruk av fjernkommunikasjon, slik at det ikke er mulig å gi kunden alle opplysningene før avtaleinngåelsen, skal de gis kunden umiddelbart etter at avtalen er inngått. Første punktum innebærer ingen begrensning i de regler som gjelder for avtaleinngåelsen.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om opplysningsplikt etter første ledd. I forskriften kan det gis bestemmelser som fraviker disse reglene.

§ 1C-2 (*hvordan informasjonen skal gis*)

Når ikke noe annet er særlig bestemt, skal opplysningene etter §§ 1C-3 til 1C-10 gis i et skriftlig dokument. Gis opplysningene ved bruk av et annet varig medium enn papir eller ved hjelp av et nettsted, skal kunden på forespørsel få utlevert opplysningene på papir. Opplysningene kan fremgå av et utkast til avtale.

Kunder som er forbrukere, kan når som helst under avtaleforholdet be om å få avtalevilkårene på papir. Når

det gis opplysninger etter § 1C-10, skal det tas særlig hensyn til behovet for beskyttelse av personer uten rettslig handleevne, som for eksempel mindreårige. Opplysninger etter § 1C-10 som gis ved fjernsalg, skal gis i en form som er tilpasset den kommunikasjonsmetoden som er brukt. Forbrukeren har rett til å bytte til en annen metode for fjernkommunikasjon, med mindre dette er i strid med avtalen eller den typen forsikringstjeneste som ytes.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan forsikringsdistributøren skal oppfylle opplysningspliktene etter §§ 1C-4 til 1C-10. I forskriften kan det gis regler som fraviker denne bestemmelsen.

§ 1C-3 (*standardisert informasjonsdokument*)

Ved avtaler om annen forsikring enn livsforsikring skal følgende opplysninger gis i et standardisert informasjonsdokument:

- a) informasjon om typen forsikring
- b) en sammenfatning av forsikringsdekningen, herunder de viktigste risikoer som er forsikret, forsikringssum, geografisk virkeområde og en sammenfatning av de risikoer som ikke er dekket
- c) vilkår om betaling av premier, herunder over hvor lang tid innbetalingene skal skje
- d) de viktigste unntakene i forsikringen
- e) plikter ved oppstart av avtalen
- f) plikter mens avtalen løper
- g) plikter når det meldes en skade
- h) avtalens varighet, herunder tidspunktet for start og slutt
- i) vilkår for oppsigelse av avtalen.

Det standardiserte informasjonsdokumentet skal utarbeides av produsenten av det aktuelle skadeforsikringsproduktet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om det standardiserte informasjonsdokumentet, herunder om hva et standardisert informasjonsdokument skal inneholde og hvordan det skal utformes. I forskriften kan det gjøres unntak fra første ledd.

§ 1C-4 (*informasjon om forsikringsforetaket*)

Kunden skal gis følgende opplysninger om forsikringsforetaket:

- a) foretakets primære virksomhet, foretaksnavn og hovedkontorets adresse
- b) tilsvarende opplysninger for eventuell filial, agent eller annen representant etablert i Norge
- c) annen relevant kontaktinformasjon for å kunne kommunisere med foretaket, herunder e-post-adresse

- d) offentlige registre hvor virksomheten er registrert, samt registreringsnummeret eller tilsvarende identifikasjonsopplysninger.

§ 1C-5 (informasjon om distribusjonsforholdet)

Er forsikringsdistributøren et forsikringsforetak, skal kunden gis følgende opplysninger om distribusjonsforholdet med mindre noe annet følger av tredje ledd:

- a) at foretaket er et forsikringsforetak
- b) om foretaket gir en personlig anbefaling om forsikringen som selges
- c) eventuelle interessekonflikter mellom foretaket og kundene og kundene imellom og tiltak som er truffet for å redusere risikoen for slike konflikter
- d) hvilken form for vederlag foretakets ansatte mottar i forbindelse med avtalen, herunder eventuelle innbetalinger etter avtaleinngåelsen i tillegg til løpende premier og planlagte betalinger.

Er forsikringsdistributøren en forsikringsformidler, skal kunden gis følgende opplysninger om distribusjonsforholdet med mindre noe annet følger av fjerde ledd:

- a) forsikringsformidlerens foretaksnavn, geografiske adresse og at forsikringsformidleren er en forsikringsformidler
- b) tilsvarende opplysninger for eventuell filial, agent eller annen representant etablert i Norge
- c) om forsikringsformidleren gir en personlig anbefaling om forsikringen som selges
- d) offentlige registre hvor forsikringsformidleren er registrert, registreringsnummeret eller tilsvarende identifikasjonsopplysninger og hvordan det kan kontrolleres at foretaket er registrert
- e) eventuelle interessekonflikter mellom foretaket og kundene og kundene imellom og tiltak som i så fall er truffet for å redusere risikoen for slike konflikter
- f) om forsikringsformidleren representerer kunden eller handler for eller på vegne av forsikringsforetaket og, dersom kunden er en forbruker, hva dette innebærer for forsikringsforetakets ansvar, jf. § 21-3
- g) om forsikringsformidleren direkte eller indirekte innehar ti prosent eller mer av stemmerettighetene eller kapitalen i et bestemt forsikringsforetak
- h) om et bestemt forsikringsforetak, eller morforetaket til et bestemt forsikringsforetak, direkte eller indirekte innehar ti prosent eller mer av stemmerettighetene eller kapitalen i forsikringsformidleren
- i) om forsikringsformidleren gir en personlig anbefaling på grunnlag av en objektiv analyse. I så fall skal forsikringsformidleren gi den personlige anbefalingen på grunnlag av en analyse av et så stort antall forsikringer som er tilgjengelige på markedet, at

foretaket i samsvar med faglige kriterier er i stand til å gi en personlig anbefaling om hvilken forsikring som passer kundens behov. Kunden skal gis informasjon om hva det innebærer at en personlig anbefaling gis på basis av en objektiv analyse

- j) om forsikringsformidleren er avtalerettslig forpliktet til utelukkende å benytte ett eller flere forsikringsforetak i sin forsikringsformidlingsvirksomhet, og i så fall navnet på dette eller disse
- k) dersom forsikringsformidleren ikke er avtalerettslig forpliktet som nevnt i bokstav j, og heller ikke yter rådgivning på basis av en objektiv analyse som nevnt i bokstav i, navnene på de forsikringsforetakene som forsikringsformidleren kan benytte og faktisk benytter
- l) hvilken form for vederlag som mottas i forbindelse med formidlingen
- m) om utformingen av vederlag som forsikringsformidleren og vedkommende ansatt mottar i forbindelse med formidlingen, herunder om vederlaget er provisjonsbasert, og om kunden skal betale vederlaget direkte eller om det inngår i forsikringspremien eller på annen måte skal betales i forbindelse med forsikringsavtalen
- n) dersom kunden skal betale vederlaget direkte, størrelsen på vederlaget der dette er mulig å angi og alternativt metoden for beregning av vederlaget
- o) størrelsen på vederlag som forsikringsformidleren mottar fra forsikringsgiveren i forbindelse med formidlingen
- p) opplysninger som nevnt i bokstav l og m om hver enkelt innbetaling etter avtaleinngåelsen i tillegg til løpende premier og planlagte betalinger, hvis kunden etter forsikringsavtalen er forpliktet til å betale slike.

For andre enn forsikringsforetak som ved avtale påtar seg å yte forsikring, gjelder første ledd så langt det passer. Første ledd gjelder ikke for forsikringsforetak som yter forsikringsformidling etter finansforetaksloven § 16-16. For slike foretak gjelder annet ledd tilsvarende. I tillegg skal foretaket opplyse om at forsikringsforetaket opptre som formidler og om hvilket forsikringsforetak som påtar seg forsikringsrisikoen.

For aksessoriske forsikringsagenter gjelder bare annet ledd bokstav a, b, d og l.

§ 1C-6 (informasjon om tvisteløsning og klageorgan)

Kunden skal gis opplysninger om adgangen til klagebehandling og behandling av tvister i klageorgan etter §§ 22-1 og 22-2, jf. også § 20-2. I tillegg skal kunden gis opplysninger om hvilket lands lovgivning og hvilket verneting som skal gjelde for avtalen. Hvis partene kan velge

dette, skal det opplyses om at dette er valgfritt, og hva forsikringsforetaket foreslår at skal gjelde.

§ 1C-7 (informasjon om produktpakker)

Når en forsikring tilbys sammen med en annen tjeneste eller et annet produkt som del av en pakke eller som vilkår for den samme avtalen eller pakken, skal kunden få opplyst om de ulike elementene også tilbys enkeltvis.

Kunden skal gis nødvendige opplysninger om hvert element i avtalen, herunder separate opplysninger om omkostninger og gebyrer knyttet til det enkelte element. Hvis risiko eller dekning i en produktpakke skiller seg fra den risiko eller dekning som er forbundet med de enkelte elementene, skal forsikringsdistributøren forklare hvordan sammensetningen av enkeltelementene påvirker den totale risikoen eller dekningen.

Et tilbud eller en personlig anbefaling som gjelder en pakke av tjenester eller produkter som nevnt i første ledd, skal inneholde en vurdering av om det er i kundens interesse å kjøpe hele pakken.

§ 1C-8 (informasjon om avtaler om skadeforsikring)

Ved avtaler som er omfattet av lovens tredje del, skal kunden i tillegg gis følgende opplysninger:

- a) eventuelle vesentlige begrensninger i dekningen i forhold til det kunden med rimelighet kan vente er dekket etter vedkommende forsikring
- b) om det gjelder en garantiordning for forsikringsvirksomheten og eventuelt hvilken garanti for forsikringsforpliktelsene ordningen gir
- c) premiesatser, herunder premien for hver av forsikringene, dersom tegningen gjelder flere forsikringer
- d) hvilke forhold som ligger til grunn for en eventuelt særlig høy premie, og de individuelle risikovurderingene som eventuelt er foretatt
- e) eventuell praksis i foretaket, bransjenormer, lov eller forskrift som innebærer at kunden etter en viss tid eller etter endrede forhold vil kunne søke den aktuelle forsikringen til en lavere premie
- f) den avgiften forsikringstakeren er pliktig til å svare til Norsk Naturskadepool etter lov 16. juni 1989 nr. 70 om naturskadeforsikring § 4 a dersom brannskadeforsikring på ting her i riket formidles til forsikringsforetak som ikke er medlem av Naturskadepoolen.

§ 1C-9 (informasjon om avtaler om personforsikring)

Ved avtaler som er omfattet av lovens fjerde del, skal kunden i tillegg gis følgende opplysninger:

- a) forsikringsavtalens løpetid
- b) forsikringsavtalens vilkår
- c) premiesatser, herunder premien for hver av forsikringene, dersom tegningen gjelder flere forsikringer

- d) garanterte tillegg og utbetaling av dette
- e) gjenkjøpsverdi
- f) eventuelle vesentlige begrensninger i dekningen i forhold til det kunden med rimelighet kan vente er dekket etter vedkommende forsikring
- g) hvilke forhold som ligger til grunn for en eventuelt særlig høy premie, og de individuelle risikovurderingene som eventuelt er foretatt
- h) eventuell praksis i foretaket, bransjenormer, lov eller forskrift som innebærer at kunden etter en viss tid eller etter endrede forhold vil kunne søke den aktuelle forsikringen til en lavere premie.

§ 1C-10 (informasjon ved avtaler med forbrukere)

Kunder som er forbrukere, skal i tillegg gis avtalevilkårene og følgende opplysninger:

- a) eventuelle godkjenningsordninger og kontaktopplysninger til relevant tilsynsmyndighet
- b) hvilket språk opplysninger og avtalevilkår er tilgjengelige på i samsvar med § 1-5 annet ledd
- c) avtalens korteste varighet
- d) eventuell rett eller begrensning i partenes adgang til førtidig eller ensidig å avslutte avtaleforholdet og kostnader som etter avtalen skal betales i denne sammenhengen, jf. §§ 3-6, 3-7, 3-9, 12-3, 12-4 og 12-5
- e) vilkår og fremgangsmåte for bruk av eventuell angre-rett etter §§ 1D-1 til 1D-4, herunder hvilket beløp forbrukeren kan bli avkrevd ved bruk av angreretten
- f) ved fjernsalg, hvilket lands lovgivning som ligger til grunn for forsikringsdistributørens kontakt med kunden før avtaleinngåelsen
- g) forsikringstjenestens viktigste egenskaper
- h) særskilt risiko knyttet til avtalen
- i) ordninger for oppfylling av avtalen
- j) garantifond eller erstatningsordninger
- k) at forsikringsforetakets fullstendige forsikringsvilkår for de ulike produktene som tilbys, er tilgjengelige på forsikringsforetakets nettsted uten at det krever pålogging
- l) det totale beløpet for alle kostnader og gebyrer mv. som kunden skal betale, og en spesifikasjon av eventuelle enkeltelementer, eller utregningsgrunnlaget hvis nøyaktig kostnad for tjenestene ikke kan oppgis
- m) eventuelle kostnader som er avhengige av svingninger i finansmarkedene, og i tilfelle opplysninger om at historisk verdiutvikling og avkastning ikke kan brukes som indikator på fremtidig utvikling og avkastning
- n) eventuelle særskilte kostnader som kunden skal betale for bruk av fjernkommunikasjonsmiddel

- o) at det kan finnes andre kostnader som ikke betales gjennom eller blir pålagt gjennom forsikringsdistributøren

- p) hvilke betalingsordninger som er tilgjengelige.

Samtidig som det gis opplysninger etter første ledd, skal det opplyses om eventuelle grenser for hvor lenge opplysningene er gyldige. Så lenge avtaleforholdet består, kan en kunde som er forbruker, kreve å få avtalevilkårene og opplysningene som fremgår av første ledd.

Gjelder avtalen flere enkeltstående tjenester på like vilkår som leveres innenfor en periode på ett år, gjelder opplysningsplikten etter første ledd ved første gangs levering selv om det ikke er inngått en innledende avtale om levering av tjenestene. Er det gått mer enn ett år siden siste gang tjenesten ble levert, skal opplysninger gis i samsvar med første ledd.

§ 1C-11 (informasjon og særlige plikter ved tilbud til forbruker i telefonsamtale)

Tilbys en forbruker en forsikringstjeneste i en telefonsamtale, skal forsikringsdistributøren opplyse om salgsmålet så snart samtalen har startet. Selv om forbrukeren gir uttrykkelig samtykke til at distributøren kan begrense sin ellers gjeldende opplysningsplikt, skal distributøren likevel opplyse om navnet på personen som kontakter forbrukeren, forholdet til distributøren og opplysninger som nevnt i § 1C-4 bokstav a og b eller § 1C-5 annet ledd bokstav a og b samt gi forbrukeren opplysninger om

- a) angrerett etter § 1C-10 bokstav e
- b) forsikringstjenestens viktigste egenskaper og eventuell særskilt risiko som nevnt i § 1C-10 bokstav g og h
- c) totalbeløpet og eventuelle kostnader som er avhengige av svingninger i finansmarkedene som nevnt i § 1C-10 bokstav l og m
- d) kostnader utenom betalinger til, eller som blir pålagt gjennom, forsikringsdistributøren som nevnt i § 1C-10 bokstav o.

Tilbud som gis i telefonsamtale uten at forbrukeren selv har oppfordret foretaket om å gi tilbudet, må aksepteres skriftlig av forbrukeren for at bindende avtale skal inngås. Denne opplysningen skal gis skriftlig til forbrukeren før avtale inngås.

I tillegg til opplysninger som nevnt i første og annet ledd skal det opplyses om at andre opplysninger vil bli gjort tilgjengelige om forbrukeren ber om det, og hva slags type opplysninger dette gjelder. Denne paragrafen medfører ingen begrensning i foretakets plikt etter § 1C-1 annet ledd.

Kapittel 1D. Angrerett

§ 1D-1 (angrerett)

En forbruker har angrerett ved inngåelse av enhver avtale om forsikringstjenester når avtalen inngås ved fjernsalg. Med fjernsalg menes i denne loven avtaler som inngås ved organisert ordning for salg eller tjenesteyting uten at forsikringsdistributøren og kunden er fysisk til stede samtidig, og der inngåelse av avtale skjer utelukkende ved bruk av fjernkommunikasjonsmidler. Første punktum gjelder likevel ikke for

- a) tjenester der prisen avhenger av svingninger i finansmarkedet som tjenesteyteren ikke har innflytelse på og som kan forekomme før utløpet av angrefristen
- b) avtaler om reise- og reisegodsforsikring eller andre forsikringsavtaler med kortere varighet enn en måned
- c) avtaler som fullt ut er oppfylt av partene fordi forbrukeren uttrykkelig har bedt om oppfyllelse uten å bruke angreretten før oppfyllelsen.

En forbruker har angrerett ved inngåelse av enhver avtale om forsikringstjenester også når avtalen inngås utenom forsikringsdistributørens faste forretningslokaler som angitt i angrerettloven § 5 bokstav d, jf. bokstav c.

Ved bruk av angrerett etter første og annet ledd faller partenes plikt til å oppfylle avtalen bort. Dersom noen av partene har oppfylt hele eller deler av avtalen, skal det skje en tilbakeføring etter reglene i §§ 1D-2 til 1D-4.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om angreretten, herunder om bruk av angrerettsskjema og om at enkelte tjenester skal være unntatt fra angreretten i første og annet ledd. I forskrift kan det også fastsettes nærmere regler om gjennomføring av angreretten som helt eller delvis kan fravike reglene i §§ 1D-2 til 1D-4.

§ 1D-2 (fremgangsmåten for å bruke angreretten)

Hvis forbrukeren vil bruke angreretten til å gå fra avtalen, må forbrukeren gi melding til distributøren innen 14 kalenderdager. Ved avtale om livsforsikring og individuelle pensjonsavtaler er fristen 30 dager.

Fristen løper fra den dagen avtalen inngås, eller, ved livsforsikring, fra forbrukeren har fått melding om at avtalen er inngått. Dersom avtalen er inngått før forbrukeren mottar avtalevilkår og opplysninger i samsvar med § 1C-10, løper fristen likevel først fra det tidspunktet opplysningsplikten er oppfylt.

Sender forbrukeren melding om at angreretten benyttes, anses fristen som overholdt hvis meldingen er sendt før utløpet av fristen.

§ 1D-3 (*gjennomføring av angrerett ved fjernsalg*)

Brukes angreretten til å gå fra en avtale som er inngått ved fjernsalg, kan forbrukeren kun pålegges å betale for den tjenesten som faktisk er levert. Beløpet skal stå i rimelig forhold til omfanget av den tjenesten som allerede er levert, sammenliknet med avtalens fulle oppfyllelse.

Retten til betaling forutsetter at oppfyllelse av avtalen er påbegynt på forbrukerens forespørsel, og at forbrukeren er blitt opplyst om det beløpet som skal betales etter reglene i § 1C-10 bokstav e, jf. § 1C-1.

Forsikringsdistributøren skal snarest mulig, og senest innen 30 dager, tilbakebetale ethvert beløp som er mottatt fra forbrukeren i forbindelse med avtalen, med unntak av eventuelle beløp etter første ledd. Fristen løper fra den dagen forsikringsdistributøren mottar melding om bruk av angreretten.

Forbrukeren skal snarest mulig, og senest innen 30 dager, tilbakeføre ethvert beløp eller annet formuesgode som forbrukeren har mottatt. Fristen løper fra den dagen forbrukeren sender melding om bruk av angreretten.

Hvis det til en forsikringstjeneste er knyttet en annen fjernsalgsavtale om tjenester som skal leveres av forsikringsdistributøren, oppheves den andre avtalen uten at det kan kreves vederlag for opphevelsen dersom forbrukeren bruker angreretten etter § 1D-1.

Femte ledd gjelder tilsvarende når den tilknyttede tjenesten ytes av en tredjepart på grunnlag av avtale med den som yter forsikringstjenesten. Den som yter forsikringstjenesten, skal i så fall gi melding til tredjeparten umiddelbart etter at melding om bruk av angreretten er mottatt.

§ 1D-4 (*gjennomføring av angrerett ved avtaler inngått utenom foretakets faste forretningslokaler*)

Brukes angreretten til å gå fra en avtale som er inngått utenom tjenesteyterens faste forretningslokaler, skal forsikringsdistributøren tilbakebetale det forbrukeren har betalt, og eventuelt et beløp til dekning av returkostnader, senest 14 dager fra den dagen melding om bruk av angreretten er mottatt.

Har forbrukeren mottatt varer i forbindelse med tjenesteavtalen, gjelder følgende:

- a) Returkostnader bæres av selgeren.
- b) Forbrukeren kan holde varen tilbake inntil han eller hun har mottatt tilbakebetaling og eventuelt et beløp tilsvarende returkostnader fra selgeren.
- c) Når forbrukeren har mottatt det selgeren skal betale, skal forbrukeren sende eller levere varen til selgeren innen rimelig tid.
- d) Er varen sendt forbrukeren gjennom posten eller en annen selvstendig fraktfører, skal den sendes tilbake på tilsvarende måte. Dersom selgeren ikke har ord-

net med hensiktsmessig returpakning, gjelder bestemmelsen i bokstav e.

- e) Er varen levert til forbrukeren på annen måte, skal den stilles til selgerens rådighet for avhenting på det stedet varen ble mottatt. Er varen i disse tilfellene levert på et annet sted enn i forbrukerens hjem, kan det avtales at varen skal sendes eller leveres på en annen måte som ikke medfører urimelig ulempe for forbrukeren.
- f) Forbrukeren plikter ikke å motta eller innløse en vare før den returneres til selgeren, men kan i stedet be den som leverer varen, om å returnere varen til selgeren.
- g) Dersom forbrukeren har gitt melding til selgeren om at varen kan hentes etter reglene i bokstav e, og dette ikke skjer innen tre måneder fra meldingen er mottatt, tilfaller varen forbrukeren vederlagsfritt.

Dersom forbrukeren bruker sin angrerett, faller alle tilknyttede avtaler bort uten kostnad for forbrukeren. Etter å ha mottatt melding om bruk av angrerett skal tjenesteyteren straks gi beskjed til en tredjepart som har inngått en tilknyttet avtale med forbrukeren.

I lovens nåværende del A og B skal «selskapet» endres til «forsikringsforetaket» i følgende bestemmelser:

Nåværende § 1-3 første ledd, nåværende § 2-2 tredje ledd, § 3-2 første ledd, § 3-3 annet ledd første punktum, § 3-4, § 3-5 overskriften, første ledd første punktum og annet ledd første punktum, § 3-6 annet ledd første punktum, § 3-7 første ledd første punktum og annet ledd første punktum, § 3-8, § 3-9 første ledd annet punktum og tredje ledd, § 4-1 første ledd første punktum og annet ledd, § 4-2 første ledd, § 4-3 første punktum, § 4-4 første punktum, § 4-5 første punktum, § 4-6 første punktum, § 4-7 første ledd og annet ledd annet punktum, § 4-8 tredje punktum, § 4-9 første ledd første punktum, tredje ledd, fjerde ledd første og tredje punktum og fjerde ledd, § 4-10 tredje ledd, § 4-11 annet ledd innledningen, § 4-13, § 4-14 annet ledd, § 5-2 tredje ledd, § 5-3 innledningen og bokstav a, § 6-2 første punktum, § 6-4 første ledd første punktum, § 7-2 første ledd tredje punktum, § 7-3 første og annet ledd, § 7-4 første ledd, annet ledd første punktum og tredje ledd, § 7-6 første ledd første punktum, annet ledd første punktum, tredje ledd, fjerde ledd første punktum, femte ledd og sjette ledd første punktum, § 7-7 annet ledd første punktum, § 7-8 første ledd første og annet punktum, § 8-1 annet ledd første punktum, tredje ledd første punktum, fjerde ledd første punktum og femte ledd første punktum, § 8-2 første ledd, § 8-3 annet ledd første punktum, § 8-4 første ledd, annet ledd første punktum og fjerde ledd tredje punktum, § 8-5 første ledd, § 8-6 første ledd tredje punktum og tredje ledd fjerde punktum, § 9-2 annet ledd

bokstavene d og e, § 9-3 første ledd første punktum, § 9-4 annet ledd tredje punktum, § 9-8 første ledd første punktum og annet ledd første punktum, § 10-2 bokstavene d og e, nåværende § 11-2 fjerde ledd, nåværende § 11-3 første ledd første punktum og tredje ledd, § 12-1 første punktum, § 12-3 tredje ledd første punktum, § 12-4 første ledd, annet ledd første punktum og tredje ledd første punktum, § 12-5 første ledd annet punktum og tredje ledd, § 12-6 første punktum, § 12-7 fjerde ledd første punktum og femte ledd, § 12-8, § 12-9 overskriften, første ledd første punktum og annet ledd første punktum, § 12-10 annet ledd første punktum, § 12-11 annet ledd annet og fjerde punktum, § 13-1 første punktum, § 13-1 a første ledd, § 13-1 b, § 13-1 c, § 13-2 første ledd, § 13-3 første ledd første punktum, annet ledd første punktum og tredje ledd første punktum, § 13-4 første ledd første punktum, § 13-5 første ledd første punktum, første ledd annet punktum bokstav a og bokstav b første punktum og annet ledd første punktum, § 13-6, § 13-7 første punktum, § 13-8 første ledd første punktum og annet ledd første punktum, § 13-9 annet og tredje ledd, § 13-10, § 13-11 første og annet ledd, § 13-12 første ledd første punktum, § 13-13 annet ledd første punktum, § 14-2 tredje ledd annet punktum, § 14-3 annet punktum, § 14-4 første punktum, § 14-5 innledningen og bokstav a, § 15-8 annet ledd, § 16-1 tredje ledd første punktum, § 16-2 første ledd første og tredje punktum, § 17-1 annet ledd første punktum, § 17-2 første ledd annet punktum og annet ledd annet punktum, § 17-4 overskriften og første ledd, § 18-1 annet ledd første punktum, tredje ledd, fjerde ledd første punktum og femte ledd første punktum, § 18-2 første ledd første punktum, § 18-3 annet ledd første punktum, § 18-4 annet ledd første punktum, § 18-5 første ledd, § 18-6 første ledd fjerde punktum, § 19-2 første ledd bokstav e og f, § 19-3 første og annet ledd, § 19-4 annet ledd tredje punktum, § 19-8 første ledd, § 19-9 første ledd første punktum og annet ledd første punktum, § 19-10 første punktum, § 19-12 første ledd, § 19-13 første punktum og § 19-15 første ledd.

I lovens nåværende del A og B skal «selskapet» endres til «foretaket» i følgende bestemmelser:

Nåværende § 2-2 annet ledd innledningen og bokstav c annet og tredje punktum, § 3-3 annet ledd annet punktum, § 3-5 annet ledd annet punktum, § 3-7 annet ledd fjerde punktum, § 4-3 tredje punktum, § 4-4 annet og tredje punktum, § 4-9 første ledd annet punktum, § 4-14 første ledd annet og tredje punktum, § 5-1 annet punktum, § 5-2 første ledd første punktum, § 7-6 første ledd annet punktum og fjerde ledd annet punktum, § 8-6 tredje ledd tredje punktum, § 9-8 første ledd annet punktum, nåværende § 11-2 første ledd annet punktum og annet

ledd innledningen, nåværende § 11-3 første ledd annet og tredje punktum, § 12-1 annet punktum, § 12-2 første ledd og tredje ledd annet og tredje punktum, § 12-4 annet ledd tredje punktum og tredje ledd fjerde punktum, § 12-7 fjerde ledd annet punktum, § 12-9 annet ledd annet punktum, § 13-1 a annet ledd tredje punktum, § 13-3 første ledd tredje punktum og tredje ledd annet punktum, § 13-4 første ledd annet og tredje punktum, § 13-5 første ledd annet punktum bokstav b annet punktum, § 13-7 annet til fjerde punktum, § 13-8 første ledd annet og tredje punktum, § 13-13 første ledd annet og tredje punktum og annet ledd annet punktum, § 14-1 annet punktum, § 14-2 første ledd første punktum, § 14-3 tredje punktum, § 14-4 tredje punktum, § 15-3 første ledd annet punktum, § 17-1 annet ledd tredje punktum, § 17-4 annet ledd innledningen og bokstav a, § 18-2 første ledd annet punktum, § 18-4 annet ledd annet og tredje punktum, § 18-6 tredje ledd tredje punktum og § 19-9 første ledd annet punktum.

I lovens nåværende del A og B skal «selskap» endres til «foretak» i følgende bestemmelser:

§ 3-6 første ledd og annet ledd annet punktum, § 12-3 annet ledd og tredje ledd annet punktum og § 19-7 annet ledd.

I lovens nåværende del A og B skal «selskapets» endres til «forsikringsforetakets» i følgende bestemmelser:

Nåværende § 3-1 fjerde ledd første punktum, § 3-7 overskriften, § 4-2 overskriften, annet og tredje ledd, § 4-3 overskriften, § 4-4 overskriften, § 4-9 annet ledd første punktum, § 4-10 fjerde ledd første punktum, § 4-12, § 4-14 overskriften, § 5-1 første punktum, § 5-2 første ledd første punktum og annet ledd, § 6-4 overskriften, § 7-3 overskriften, § 8-3 overskriften og tredje ledd, § 9-5 overskriften og første ledd, § 12-1 overskriften, § 12-2 første og fjerde ledd, § 12-4 overskriften, § 13-1 overskriften, § 13-2 overskriften, annet og tredje ledd, § 13-3 overskriften, § 13-4 overskriften, § 13-9 første ledd første punktum, § 13-13 overskriften, § 14-1 første punktum, § 14-2 første ledd første punktum og annet ledd, § 14-3 første punktum, § 15-1 overskriften, § 18-3 overskriften, § 19-2 første ledd bokstav a, § 19-5 overskriften og første ledd og § 19-7 første ledd fjerde punktum.

I lovens nåværende del A og B skal «selskapets» endres til «foretakets» i følgende bestemmelser:

§ 4-1 første ledd annet og tredje punktum, § 5-1 tredje punktum, § 7-6 annet ledd annet punktum, § 8-6 annet ledd og tredje ledd fjerde punktum, § 12-1 annet punktum, § 12-2 tredje ledd tredje punktum, § 13-1 a annet

ledd annet og tredje punktum, § 13-5 første ledd første punktum og første ledd annet punktum bokstav b annet punktum, § 13-8 annet ledd første punktum, § 13-9 første ledd tredje punktum, § 13-11 annet ledd, § 13-12 første ledd første punktum og annet ledd, § 14-1 tredje punktum, § 14-3 fjerde punktum og § 19-10 første og tredje punktum.

Lovens nåværende del A blir lovens tredje del. Overskriften til ny tredje del skal lyde:

Tredje del. Avtaler om skadeforsikring

Nåværende kapittel 1 blir nytt kapittel 2.

Nåværende § 1-1 blir ny § 2-1 og skal lyde:

§ 2-1 (*virkeområde for lovens tredje del*)

Lovens *tredje del* gjelder for avtaler om skadeforsikring.

Med skadeforsikring menes forsikring mot skade på eller tap av ting, rettigheter eller andre fordeler, forsikring mot erstatningsansvar eller kostnader, og annen forsikring som ikke er personforsikring.

I tvilstilfeller avgjør Kongen om en forsikring er skadeforsikring.

Bestemmelsene i lovens *tredje del* gjelder ikke for avtaler om kreditt og kausjonsforsikring.

Nåværende § 1-2 blir ny § 2-2.

I ny § 2-2 oppheves bokstav a. Nåværende bokstav b til e blir ny bokstav a til d.

Ny § 2-2 innledningen og ny bokstav a skal lyde:

I lovens *tredje del* betyr

- a) *forsikringstakeren*: den som inngår en individuell eller kollektiv forsikringsavtale med *et forsikringsforetak eller en annen som ved avtale påtar seg å yte forsikring*,

Nåværende § 1-3 blir ny § 2-3 og skal lyde:

§ 2-3 (*adgangen til å fravike lovens tredje del*)

Når ikke annet er sagt, kan bestemmelsene i *tredje del* ikke fravikes til skade for den som utleder rett mot *forsikringsforetaket* av forsikringsavtalen.

Med unntak for ansvarsforsikring etter § 7-8 kan bestemmelsene likevel fravikes ved *avtale om store risikoer*, jf. § 1-3 annet ledd, eller ved forsikring i tilknytning til næringsvirksomhet når virksomheten hovedsakelig foregår i utlandet.

Ny § 2-4 skal lyde:

§ 2-4 (*anvendelse av lovens tredje del for forsikringsformidlere og andre*)

Forsikringsforetakets informasjonsplikt etter lovens tredje del gjelder tilsvarende for forsikringsformid-

lere. Det samme gjelder § 3-3 første ledd første punktum.

Forsikringsforetakets plikter etter lovens tredje del gjelder så langt de passer for andre enn forsikringsforetak som ved avtale påtar seg å yte skadeforsikring.

§ 1-4 blir ny § 2-5.

I nåværende kapittel 2 oppheves kapitteloverskriften.

Nåværende § 2-1 oppheves.

Nåværende § 2-2 blir ny § 3-1 i kapittel 3.

Ny § 3-1 første ledd skal lyde:

Så snart avtalen er inngått og det er bestemt hvilke vilkår som skal gjelde for forsikringen, skal *forsikringsforetaket i et skriftlig dokument* gi forsikringstakeren *et forsikringsbevis* som fastslår at avtale er inngått, og som henviser til vilkårene. Sammen med beviset skal *foretaket* gi forsikringstakeren disse vilkårene.

§ 2-3 oppheves.

Nåværende § 3-1 blir ny § 3-1 a.

I ny § 3-1 a skal første til tredje ledd lyde:

Er ikke annet lovbestemt eller avtalt, begynner *forsikringsforetakets* ansvar å løpe når forsikringstakeren eller *foretaket* har godtatt de vilkår som den annen part har stilt.

Har *forsikringsforetaket sendt aksept i et skriftlig dokument* til forsikringstakeren, løper *foretakets* ansvar fra kl 0000 den dagen da aksepten ble sendt, dersom anmodning om forsikring var kommet til *foretaket* senest dagen før.

Har forsikringstakeren *sendt en* anmodning i *et skriftlig dokument* om en bestemt forsikring, og er det på det rene at anmodningen uten videre ville ha blitt imøtekommet av *forsikringsforetaket*, svarer *foretaket* allerede for forsikringstilfeller som inntreffer etter at det har motatt anmodningen.

§ 3-3 første ledd skal lyde:

Ved fornyelse av forsikringen skal *forsikringsforetaket i nødvendig utstrekning* gi informasjon som nevnt i § 1C-1 til forsikringstakeren senest en måned før forsikringstidens utløp. *Foretaket* skal også minne om eventuelle særlige bruksbegrensninger eller sikkerhetsforskrifter som det har innført etter at forsikringen ble tegnet eller senest fornyet. § 1B-1 gjelder så langt det er nødvendig. *Foretaket* skal på en tydelig måte opplyse forsikringstakeren i *et skriftlig dokument* om når fristen løper ut for å gi varsel som nevnt i § 3-4.

§ 3-5 første ledd annet punktum skal lyde:

Varslet skal *gis i et skriftlig dokument og være grunnlagt*.

§ 3-7 annet ledd annet punktum skal lyde:

Oppsigelsen skal *gis i et skriftlig dokument* og være grunnlagt.

§ 3-10 oppheves.

Kapittel 4 overskriften skal lyde:

Kapittel 4. Alminnelige forutsetninger for forsikringsforetakets ansvar etter forsikringsavtalen

§ 4-8 første ledd første punktum skal lyde:

Forsikringsforetaket kan ta forbehold om at det skal være helt eller delvis uten ansvar dersom en sikkerhetsforskrift er overtrådt, jf. § 2-2 bokstav d.

§ 4-10 annet ledd skal lyde:

Må sikrede forstå at *forsikringsforetaket* kan få et regresskrav mot tredjeperson, skal sikrede gjøre det som er nødvendig for å sikre kravet inntil *foretaket* selv kan vareta sitt tarv.

§ 4-14 første ledd første punktum skal lyde:

Hvis *forsikringsforetaket* vil gjøre gjeldende at det etter en av reglene i dette kapitlet er helt eller delvis fri for ansvar eller har rett til å si opp forsikringen, skal det *i et skriftlig dokument* gi forsikringstakeren eller *sikrede* beskjed om sitt standpunkt.

Kapittel 6 overskriften skal lyde:

Kapittel 6. Alminnelige regler om forsikringsforetakets ansvar etter forsikringsavtalen

§ 6-3 annet ledd skal lyde:

Er flere *forsikringsforetak* ansvarlige for sikredes tap etter første ledd, utliknes erstatningen forholdsmessig mellom *foretakene* etter omfanget av det enkelte *foretaks* ansvar for tapet, når ikke annet er avtalt mellom *foretakene*.

§ 8-1 første ledd skal lyde:

Ved oppgjør skal sikrede gi *forsikringsforetaket* de opplysninger og dokumenter som er tilgjengelige for sikrede, og som *foretaket* trenger for å beregne sitt ansvar og utbetale erstatningen.

§ 8-2 annet ledd skal lyde:

Er det på et tidligere tidspunkt på det rene at *forsikringsforetaket* i hvert fall skal betale en del, skal *foretaket* utbetale et tilsvarende forskudd.

§ 8-3 første ledd skal lyde:

I en erstatning som tilfaller forsikringstakeren, har *forsikringsforetaket* bare rett til å motregne med forfalt premie fra samme eller andre forsikringsforhold med *foretaket*.

§ 8-4 tredje ledd skal lyde:

Skal *forsikringsforetaket* erstatte sikredes avbruddstap eller tidstap, inntreer renteplikten først en måned etter utløpet av den perioden *foretaket* svarer for.

§ 8-5 annet ledd første punktum skal lyde:

Avslår *forsikringsforetaket* et krav om erstatning helt eller delvis, mister sikrede retten til erstatningen dersom ikke sak er anlagt eller nemndbehandling krevd etter § 22-2 eller etter §§ 2 eller 3 i lov 16 juni 1989 nr. 70 om naturskadeforsikring innen seks måneder etter at sikrede *fikk melding i et skriftlig dokument* om avslaget.

§ 8-6 tredje ledd første punktum skal lyde:

Krav som er meldt til *forsikringsforetaket* før foreldelsesfristen er utløpt, foreldes tidligst seks måneder etter at sikrede, eller skadelidte (jf §§ 7-6 og 7-7), har fått *særskilt melding i et skriftlig dokument* om at foreldelse vil bli påberopt.

§ 9-6 første ledd første punktum skal lyde:

Når et medlem av en kollektiv forsikring der det føres fortegnelse over medlemmene, trer ut av den gruppen som avtalen omfatter, opphører forsikringen for medlemmets vedkommende tidligst 14 dager etter *at påminnelse i et skriftlig dokument* er sendt fra *forsikringsforetaket* eller forsikringstakeren.

§ 9-6 annet ledd første punktum skal lyde:

Dersom forsikringstakeren eller *forsikringsforetaket* sier opp eller unnlater å fornye forsikringen, eller dersom *foretakets* ansvar opphører å løpe på grunn av forsikringstakerens manglende premiebetaling, skal det *sendes melding i et skriftlig dokument* til medlemmer som det er ført fortegnelse over, eller de skal varsles på annen forsvarlig måte.

Lovens del B blir lovens fjerde del. Overskriften til ny fjerde del skal lyde:

Fjerde del. Avtaler om personforsikring

§ 10-1 overskriften skal lyde:

§ 10-1 (*virkeområde for lovens fjerde del*)

§ 10-1 første ledd første punktum skal lyde:

Lovens *fjerde del* gjelder for avtaler om personforsikring som inngås med *forsikringsforetak*.

§ 10-1 fjerde ledd oppheves.

§ 10-2 bokstav a oppheves. Nåværende bokstav b til g blir bokstav a til f.

§ 10-2 innledningen og ny bokstav a første punktum skal lyde:

I lovens fjerde del betyr:

- a) *forsikringstakeren*: den som inngår en individuell eller kollektiv forsikringsavtale med *et forsikringsforetak eller en annen som ved avtale påtar seg å yte forsikring*.

§ 10-3 overskriften skal lyde:

§ 10-3 (*adgangen til å fravike lovens fjerde del*)

§ 10-3 første ledd skal lyde:

Når ikke annet er sagt, kan bestemmelsene i lovens fjerde del ikke fravikes til skade for den som utleder rett mot *forsikringsforetaket* av forsikringsavtalen.

Ny § 10-4 skal lyde:

§ 10-4 (*anvendelse av lovens fjerde del for forsikringsformidlere og andre*)

Forsikringsforetakets informasjonsplikt etter lovens fjerde del gjelder tilsvarende for forsikringsformidlere. Det samme gjelder § 12-7 første ledd tredje punktum.

Forsikringsforetakets plikter etter lovens fjerde del gjelder så langt de passer for andre enn forsikringsforetak som ved avtale påtar seg å yte personforsikring.

Nåværende § 10-4 blir § 10-5.

Kapittel 11 overskriften skal lyde:

Kapittel 11. Forsikringsbevis m.m.

§ 11-1 oppheves.

Nåværende § 11-2 blir ny § 11-1.

I ny § 11-1 skal første ledd første punktum lyde:

Så snart avtalen er inngått, skal *forsikringsforetaket i et skriftlig dokument* gi forsikringstakeren *et forsikringsbevis* som fastslår at avtale er inngått og henviser til vilkårene.

Nåværende § 11-3 blir ny § 11-2.

Ny § 11-3 skal lyde:

§ 11-3 (*personlig anbefaling om forsikringsbaserte investeringsprodukter*)

Når forsikringsforetaket i forsikringstiden gir forsikringstakeren en personlig anbefaling om forsikringsbaserte investeringsprodukter, gjelder § 1B-2 tilsvarende. Det samme gjelder der en forsikringsformidler gir en slik personlig anbefaling.

§ 11-4 oppheves.

§ 12-2 annet ledd skal lyde:

Har *forsikringsforetaket sendt aksept i et skriftlig dokument* til forsikringstakeren, løper *foretakets* ansvar fra kl 0000 den dagen da aksepten ble sendt, dersom anmodning om forsikring var kommet til *foretaket* senest dagen før.

§ 12-2 tredje ledd første punktum skal lyde:

Har forsikringstakeren sendt *anmodning i et skriftlig dokument* om en bestemt forsikring, svarer *forsikringsforetaket* allerede for forsikringstilfeller som inntreffer etter at det har mottatt anmodningen.

§ 12-4 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Oppsigelsen skal *gis i et skriftlig dokument* og være grunngitt.

§ 12-7 første ledd skal lyde:

Gjelder en ulykkes- eller sykeforsikring for et bestemt tidsrom på ett år eller mer, fornyes forsikringen automatisk for ett år ved utløpet av forsikringstiden, hvis ikke forsikringstakeren eller *forsikringsforetaket* varsler om at forsikringen ikke skal fornyes etter reglene i §§ 12-8 og 12-9. Ved fornyelse skal *foretaket* i nødvendig utstrekning sende informasjon som nevnt i § 1C-1 til forsikringstakeren senest en måned før forsikringstidens utløp. § 1B-1 *gjelder så langt det er nødvendig. Foretaket* skal på en tydelig måte opplyse forsikringstakeren *i et skriftlig dokument* om når fristen løper ut for å gi varsel som nevnt i § 12-8.

§ 12-7 tredje ledd første punktum skal lyde:

Ønsker *forsikringsforetaket* nye opplysninger om risikoen i forbindelse med fornyelsen, må det *sende spørsmål i et skriftlig dokument* til forsikringstakeren.

§ 12-9 første ledd annet punktum skal lyde:

Varslet skal *gis i et skriftlig dokument* og være grunngitt.

§ 12-11 første ledd skal lyde:

Har *forsikringsforetaket* i livsforsikring forbeholdt seg at ansvaret ikke skal løpe fra første premie er betalt, skal *foretaket* tilby forsikringstakeren en midlertidig dekning for dødsfall som ikke har sammenheng med den forsikredes helsetilstand på det tidspunktet da den midlertidige dekningen trer i kraft.

§ 12-11 fjerde ledd skal lyde:

Har *forsikringsforetaket* ikke senest samtidig med at søknad om en bestemt forsikring er mottatt, gjort forsikringstakeren oppmerksom på muligheten for å få mid-

lertidig dekning, svarer *foretaket* som om slik dekning var avtalt.

§ 12-12 oppheves.

Kapittel 13 overskriften skal lyde:

Kapittel 13. Alminnelige forutsetninger for forsikringsforetakets ansvar etter forsikringsavtalen

§ 13-1 annet punktum skal lyde:

Foretakets spørsmål i et skriftlig dokument skal vedlegges en kort og lettfattelig forklaring av hvorfor *foretaket* mener spørsmålene har betydning for risikovurderingen, og hvilken betydning svarene kan ha.

§ 13-1 a annet ledd første punktum skal lyde:

Så lenge *forsikringsforetaket* ikke har påtatt seg å dekke forsikringen, skal forsikringstakeren og den forsikrede svare på de spørsmålene som *foretaket* stiller for å kunne vurdere risikoen.

§ 13-4 annet ledd første punktum skal lyde:

Ved livsforsikring kan *forsikringsforetaket* påberope seg at opplysningsplikten er forsømt bare dersom forsikringstilfellet er inntruffet eller *foretaket* har gitt varsel etter § 13-13 innen to år etter at *foretakets* ansvar begynte å løpe.

§ 13-13 første ledd første punktum skal lyde:

Vil *forsikringsforetaket* gjøre gjeldende at det etter en av reglene i dette kapitlet er helt eller delvis fri for ansvar eller har rett til å si opp forsikringen, skal *foretaket* gi forsikringstakeren eller den som er berettiget til forsikringsytelsen, *beskjed i et skriftlig dokument* om sitt standpunkt.

Kapittel 15 overskriften skal lyde:

Kapittel 15. Disposisjoner over forsikringen og retten til forsikringsforetakets ytelser

§ 15-3 første ledd første punktum skal lyde:

En oppnevneelse av begunstiget og tilbakekall av oppnevneelse må gjøres *i melding i et skriftlig dokument til forsikringsforetaket*.

§ 17-1 første ledd første punktum skal lyde:

Et *livsforsikringsforetak* skal registrere de livsforsikringsavtaler som det inngår.

§ 17-1 sjettede ledd skal lyde:

En begjæring om registrering skal føres inn i en journal samme dag som den kommer til *forsikringsforetaket*, og innføres i registeret snarest mulig.

§ 17-5 skal lyde:

§ 17-5 (*utbetaling av forsikringssummen til den som fremtrer som berettiget*)

Har *forsikringsforetaket* i god tro utbetalt forsikringssummen eller gjenkjøpsverdien til den som er innført i registeret som berettiget, eller som har rett til forsikringssummen etter § 15-1, kan det ikke gjøres gjeldende overfor *foretaket* at en annen har bedre rett.

§ 18-1 første ledd skal lyde:

Den som vil fremme krav mot *forsikringsforetaket*, skal gi *foretaket* de opplysninger og dokumenter som er tilgjengelige for ham eller henne, og som *foretaket* trenger for å kunne ta stilling til og utbetale forsikringsbeløpet.

§ 18-2 annet ledd skal lyde:

Er det på et tidligere tidspunkt på det rene at *forsikringsforetaket* i hvert fall skal betale en del, skal *foretaket* utbetale et tilsvarende forskudd.

§ 18-3 første ledd skal lyde:

I erstatnings- eller forsikringsbeløp som tilfaller forsikringstakeren, har *forsikringsforetaket* bare rett til å motregne med forfalt premie fra samme eller andre forsikringsforhold med *foretaket*.

§ 18-4 første ledd skal lyde:

Forsikringsforetaket skal svare rente av erstatning eller forsikringssum når det er gått to måneder etter at melding om forsikringstilfellet ble sendt til *foretaket*.

§ 18-5 annet ledd første punktum skal lyde:

Avslår *foretaket* i ulykkes- eller sykeforsikring et krav om erstatning helt eller delvis, mister vedkommende retten til erstatning dersom ikke sak er anlagt, eller behandling i utenrettslig tvisteløsningsorgan godkjent i medhold av lov er krevd, innen seks måneder etter at han eller hun *fikk melding i et skriftlig dokument* om avslaget.

§ 18-6 tredje ledd første punktum skal lyde:

Krav som er meldt til *forsikringsforetaket* før foreldelsesfristen er utløpt, foreldes tidligst seks måneder etter at sikrede har fått *særskilt melding i et skriftlig dokument* om at foreldelse vil bli påberopt.

§ 19-6 første ledd skal lyde:

Når et medlem av en kollektiv forsikring der det føres fortegnelse over medlemmene, trer ut av den gruppen som avtalen omfatter, opphører forsikringen for medlemmets vedkommende tidligst 14 dager etter *at påminnelse i et skriftlig dokument* er sendt fra *forsikringsforetaket* eller forsikringstakeren. I en forsikring der det

ikke føres fortegnelse over medlemmene, eller hvor påminnelse som nevnt i første punktum ikke blir sendt, opphører forsikringen tidligst to måneder etter at medlemmet trådte ut av gruppen. Ved forsikringstilfeller som *forsikringsforetaket* svarer for etter første eller annet punktum, kan *foretaket* gjøre fradrag i erstatningen i den utstrekning vedkommende i mellomtiden er kommet inn under en tilsvarende forsikring og får erstatning under den.

§ 19-6 annet ledd første punktum skal lyde:

Hvis forsikringstakeren eller *forsikringsforetaket* sier opp eller unnlater å fornye forsikringen, eller *foretakets* ansvar opphører å løpe på grunn av forsikringstakerens manglende premiebetaling, skal medlemmene varsles *ved melding i et skriftlig dokument* eller på annen forsvarlig måte.

§ 19-7 første ledd tredje punktum skal lyde:

Medlemmet skal i *et skriftlig dokument* eller på annen forsvarlig måte varsles om adgangen til å tegne fortsettelsesforsikring.

§ 19-7 tredje ledd første og annet punktum skal lyde:

Retten til å fortsette forsikringsforholdet etter første ledd gjelder tilsvarende for arbeidstaker som er medlem *av pensjonsordning* under permittering iht. innskuddspensjonsloven § 4-3 fjerde ledd, foretakspensjonsloven § 3-7 fjerde ledd eller tjenestepensjonsloven § 3-6 fjerde ledd. *Forsikringsforetaket* skal sende melding som nevnt i første ledd tredje punktum til medlemmene.

Lovens del C oppheves.

Etter kapittel 19 skal ny femte del lyde:

Femte del. Erstatning for pliktbrudd, klagebehandling, tilsyn og sanksjoner mv.

Kapittel 20. Innledende bestemmelser

§ 20-1 (*adgangen til å fravike lovens femte del*)

Når ikke annet er sagt, kan bestemmelsene i lovens femte del ikke fravikes ved avtale.

§ 22-1 annet ledd kan fravikes ved avtale om store risikoer, jf. § 1-3 annet ledd.

§ 21-1, § 21-2 og § 22-1 tredje ledd kan fravikes ved avtale med andre enn forbrukere.

§ 20-2 (*anvendelse av lovens femte del for forsikringsformidlere og andre*)

Lovens femte del gjelder tilsvarende for forsikringsformidlere og så langt den passer for andre enn forsikringsforetak som ved avtale påtar seg å yte forsikring.

Kapittel 21. Bevisbyrde og erstatning for pliktbrudd

§ 21-1 (*bevisbyrde*)

Forsikringsforetaket har bevisbyrden for at foretakets plikter etter lov og forskrift er oppfylt.

§ 21-2 (*erstatning for brudd på alminnelige plikter*)

Forsikringsforetaket er ansvarlig for økonomisk tap som er forårsaket av at foretaket ikke har oppfylt sine plikter etter § 1-5 første ledd, og som foretaket med rimelighet kunne forutse som en mulig følge av pliktbruddet. Dette gjelder likevel ikke pliktbrudd som skyldes forhold hos kunden eller andre forhold som foretaket ikke er ansvarlig for.

Ved mislighold av foretakets informasjonsplikt gjelder første ledd første punktum bare dersom det må antas at misligholdet har hatt en innvirkning på avtalen. Kunden kan heller ikke gjøre gjeldende som misligholdt informasjonsplikt noe som kunden kjente eller måtte kjenne til da avtalen ble inngått.

Er kunden før avtalen ble inngått gjort kjent med forsikringens viktigste egenskaper og deretter uten rimelig grunn unnlater å følge en oppfordring fra forsikringsforetaket om å gjøre seg kjent med opplysningene som kunden mottar fra foretaket, er foretaket ikke ansvarlig etter første ledd første punktum for noe som kunden burde ha blitt kjent med ved å følge oppfordringen. Dette gjelder likevel bare dersom foretaket har gitt opplysningene i samsvar med de krav som følger av lov eller forskrift eller av avtalen.

Erstatningen skal svare til det økonomiske tapet som er lidt som følge av at forsikringsforetaket ikke har oppfylt sine plikter. På de vilkår som følger av skadeserstatningsloven § 5-1, kan erstatningen settes ned eller falle bort dersom den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren har medvirket til tapet eller latt være å begrense tapet. På de vilkår som følger av skadeserstatningsloven § 5-2, kan erstatningen lempes.

§ 21-3 (*forsikringsforetakets og oppdragsgiverens ansvar for forsikringsformidlerens pliktbrudd*)

Når forsikringsformidleren opptrer som forsikringsmegler, svarer ikke forsikringsforetaket for forsikringsmeglerens pliktbrudd.

Når forsikringsformidleren opptrer som forsikringsagent eller aksessorisk forsikringsagent, svarer oppdragsgiveren for agentens pliktbrudd, jf. finansforetaksloven § 13-4 tredje ledd.

§ 21-4 (*ansvarsfrihet*)

Forsikringsforetaket kan ikke holdes ansvarlig for økonomisk tap som er forårsaket av usedvanlige omstendigheter utenfor foretakets kontroll, og som foreta-

ket ikke med rimelighet kunne forutse eller unngå følgerne av. Det samme gjelder for tap som er forårsaket av at foretaket er bundet av andre forpliktelser i eller i medhold av lov.

Ansvarsfrihet etter første ledd gjelder så lenge de usedvanlige omstendighetene er til stede. Faller de nevnte omstendighetene bort, kan ansvar gjøres gjeldende dersom det fortsatt foreligger mislighold.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende for oppdragsgiverens ansvar etter § 21-3 annet ledd. En forsikringsagent eller aksessorisk forsikringsagent er ikke ansvarlig dersom agenten godtgjør at tapet er forårsaket av en instruks fra oppdragsgiveren som det var forsvarlig å utføre.

Kapittel 22. Klagebehandling og tilsyn

§ 22-1 (klagebehandling)

Forsikringsforetaket skal ha passende og effektive rutiner for behandling av klager og krav fra kundene etter loven her.

En skriftlig beskrivelse av foretakets egen klagebehandling, mulighet for å klage til tilsynsmyndigheter, jf. § 22-3, og mulighet for tvisteløsning i etablert klageorgan, jf. § 22-2, skal være tilgjengelig for kundene.

Klager og krav som gjelder brudd på § 1-5 første ledd, skal besvares i et skriftlig dokument. Svaret skal omfatte alle spørsmål kunden har reist, og skal meddeles kunden innen rimelig tid. Dersom et endelig svar ikke foreligger innen 15 virkedager etter mottakelsen, skal foretaket sende et foreløpig svar til kunden med en tydelig angivelse av årsakene til at svaret ikke foreligger, og med en angivelse av når kunden vil motta endelig svar. I ekstraordinære tilfeller utenfor foretakets kontroll kan fristen for å sende et slikt foreløpig svar forlenges til inntil 35 virkedager fra mottakelsen.

§ 22-2 (klageorgan)

Kongen kan godkjenne klageorgan for behandling av tvister etter loven her når organet er opprettet ved avtale mellom en finansinstitusjon eller liknende institusjon eller en organisasjon for slike institusjoner på den ene siden og én eller flere organisasjoner som representerer institusjonenes kunder på den andre siden. Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om klageorganets virksomhet, herunder om

- hvem som kan bringe saker inn for klageorganet
- vilkår for behandling av saker hos klageorganet
- behandlingens virkning mellom partene, herunder forholdet til alminnelige domstoler, adgangen til å bringe saker direkte inn for tingretten og tvangskraft og rettskraft for klageorganets avgjørelser

- forholdet til annen lovgivning om behandling av tvister i klageorgan
- opplysningsplikt overfor institusjonens kunder.

§ 22-3 (tilsyn)

Forbrukertilsynet og Markedsrådet fører ut fra hensyn til forbrukerne tilsyn med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven følges av forsikringsforetaket.

Forbrukertilsynet og Markedsrådet kan ved utøvelsen av tilsynet etter første ledd gi pålegg om at forhold i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven skal opphøre. Forbrukertilsynet og Markedsrådet kan fastsette en frist for at forholdene bringes i samsvar med pålegget, og ilegge den som ikke etterkommer et slikt pålegg, tvangsmulkt til staten. Markedsføringsloven § 41 annet og fjerde til sjetten ledd gjelder tilsvarende.

Bestemmelsene gitt i eller i medhold av finanstilsynsloven § 7 og finansforetaksloven § 22-7 gjelder så langt de passer tilsvarende for ansatte i Forbrukertilsynet og medlemmer av Markedsrådet, med mindre noe annet følger av forskrift etter fjerde ledd.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om Forbrukertilsynets og Markedsrådets tilsynskompetanse, om forholdet til andre tilsynsorgan og til utfylling av reglene nevnt i tredje ledd.

Reglene i denne paragrafen medfører ingen begrensninger for Finanstilsynets tilsyn etter ellers gjeldende regler.

Kapittel 23. Sanksjoner

§ 23-1 (overtredelsesgebyr)

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av reglene om informasjonsplikt overfor forbruker ved fjernsalg eller salg utenom tjenesteyterens faste forretningslokaler etter §§ 1C-1 til 1C-11 og ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av § 1D-3 tredje ledd eller § 1D-4 første ledd kan det fastsettes et overtredelsesgebyr etter reglene gitt i eller i medhold av angrerettloven § 29.

Lovens del D blir lovens sjette del. Overskriften til ny sjette del skal lyde:

Sjette del. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

Nåværende §§ 21-1 til 21-5 blir nye §§ 24-1 til 24-5.

I ny § 24-2 skal annet punktum lyde:

For eldre forsikringsavtaler gjelder loven med de unntak og særregler som følger av §§ 24-3 og 24-4.

II

I lov 18. desember 2020 nr. 146 om finansavtaler gjøres følgende endringer:

§ 7-2 skal lyde:

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av reglene om opplysningsplikt overfor forbruker ved fjernsalg eller salg utenom tjenesteyterens faste forretningslokaler etter §§ 3-22 til 3-39 og ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av § 3-44 tredje ledd eller § 3-45 første ledd kan det fastsettes et overtredelsesgebyr etter reglene gitt i eller i medhold av angrerettloven § 29.

III

I lov 20. juni 2014 nr. 27 om opplysningsplikt og angrerett ved fjernsalg og salg utenom faste forretningslokaler gjøres følgende endringer:

§ 1 annet ledd skal lyde:

Lovens kapittel 2 til 5 og §§ 28 og 29 gjelder også den som i næringsvirksomhet opptre på vegne av en ikke-næringsdrivende selger eller tjenesteyter i situasjoner som nevnt i første ledd.

§ 2 bokstav a skal lyde:

- a) avtaler om salg av varer *og tjenester fra* salgsautomater og automatiserte forretningslokaler,

§ 2 bokstav f skal lyde:

- f) avtaler som omfattes av finansavtaleloven *og forsikringsavtaleloven*,

§ 2 bokstav h skal lyde:

- h) avtaler om salg av varer *og tjenester utenom* faste forretningslokaler når den samlede kontraktssummen, inkludert frakt- og tilleggskostnader som forbrukeren skal betale, er 300 kr eller mindre.

Kapittel 2 overskriften skal lyde:

Kapittel 2. Den næringsdrivendes opplysningsplikt ved fjernsalg og salg utenom faste forretningslokaler

Kapittel 4 overskriften skal lyde:

Kapittel 4. Krav til avtaler inngått utenom faste forretningslokaler

Kapittel 5 overskriften skal lyde:

Kapittel 5. Krav til fjernsalgsavtaler

Kapittel 6 overskriften skal lyde:

Kapittel 6. Angrerett

Kapittel 7 og 8 oppheves.

Nåværende kapittel 9 og 10 blir nye kapittel 7 og 8.

I nytt kapittel 7 blir nåværende §§ 41 og 42 nye §§ 28 og 29.

Ny § 29 første ledd første punktum skal lyde:

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av § 8 første og tredje ledd, § 10 første ledd, § 11, § 14, § 15, § 16 første og annet ledd, § 17, § 18 *eller § 24 første ledd*, eller av forskrift gitt i medhold av § 8, som anses som vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger, kan det ilegges et overtredelsesgebyr som den som vedtaket retter seg mot, skal betale.

I nytt kapittel 8 blir nåværende §§ 43 og 44 nye §§ 30 og 31.

IV

I lov 23. desember 1988 nr. 104 om produktansvar skal § 3-10 annet ledd lyde:

Bestemmelsene i lov 16. juni 1989 nr. 69 om *forsikringsavtaler gjelder* for Legemiddelforsikringen, dersom ikke annet er bestemt i eller i medhold av reglene om legemiddelansvaret i loven her eller går fram av sammenhengen.

V

I lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvogn gjer skal § 19 fjerde ledd første punktum lyde:

Reglane i *forsikringsavtalelova* *gjeld* for trafikkttrygging etter denne lova, så langt ikkje anna er sagt her i lova, eller går fram av samanhengen.

VI

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Forskrifter gitt i medhold av lov 20. juni 2014 nr. 27 om opplysningsplikt og angrerett ved fjernsalg og salg utenom faste forretningslokaler kapittel 7 og 8 gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.
3. Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til loven og loven i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til loven og loven i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta ført opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Sak nr. 8 [15:05:33]

Referat

1. (235) Energi- og miljøkomiteen melder å ha valgt Une Bastholm til første nestleder
Samr.: Vert lagt ved protokollen.
2. (236) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo, Guri Melby, Sveinung Rotevatn og Grunde Almeland om å gjøre inntekts-sikringsordningen for selvstendig næringsdrivende og frilansere permanent (Dokument 8:92 S (2021–2022))
Samr.: Vert sendt arbeids- og sosialkomiteen.
3. (237) Endringer i genteknologiloven (offentlighet) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/1381 mv. (Prop. 60 LS (2021–2022))
Samr.: Stor bokstav A vert send energi- og miljøkomiteen. Stor bokstav B vert send helse- og omsorgskomiteen, som legg fram utkastet sitt til tilråding for utanriks- og forsvarskomiteen til fråsegn før innstilling vert lagt fram.
4. (238) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Sveinung Rotevatn og Alfred Jens Bjørlo om lokal CO₂-fangst og -lagring m.m. for å nå klimamål på sokkelen (Dokument 8:95 S (2021–2022))
Samr.: Vert sendt energi- og miljøkomiteen.
5. (239) Endringer i statsbudsjettet 2022 under Kultur- og likestillingsdepartementet (midlertidig tilskuddsordning for frivillige organisasjoner som følge av ekstraordinære strømpriser) (Prop. 58 S (2021–2022))
Samr.: Vert send familie- og kulturkomiteen.
6. (240) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og Alfred Jens Bjørlo om omstillings- og stimulerings tiltak for reiselivet og serverings-, kultur- og utelivsbransjen etter koronapandemien (Dokument 8:94 S (2021–2022))
Samr.: Vert sendt finanskomiteen.
7. (241) Endringer i helsepersonelloven, pasient- og brukerrettighetsloven mv. (administrative reaksjoner, tilsynsmyndighetenes saksbehandling av henvendelser om pliktbrudd m.m.) (Prop. 57 L (2021–2022))
Samr.: Vert send helse- og omsorgskomiteen.
8. (242) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Bjørnar Moxnes om uavhengig behandling av søknader om innsyn i dokumenter fra Stortingets administrasjon og presidentskap (Dokument 8:90 S (2021–2022))
Samr.: Vert sendt Stortingets presidentskap.
9. (243) Auka kostnadsramme for prosjektet rv. 13 Ryfast og utgreiing for status i tvistesak for prosjektet E39 Eiganestunnelen (Prop. 59 S (2021–2022))
10. (244) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Liv Kari Eskeland, Helge Orten, Olve Grotle og Aleksander Stokkebø om auka fokus på og nye løysingar for rassikring av infrastruktur (Dokument 8:91 S (2021–2022))
Samr.: Nr. 9 og 10 vert sende transport- og kommunikasjonskomiteen.
11. (245) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Margret Hagerup, Jan Tore Sanner, Kari-Anne Jønnes, Himanshu Gulati, Abid Raja og Kjell Ingolf Ropstad om å oppheve frysvedtaket for behandling av søknader om godkjenning som friskole med særskilt profil eller videregående opplæring i yrkesfaglige utdanningsprogrammer (Dokument 8:93 S (2021–2022))
Samr.: Vert sendt utdannings- og forskingskomiteen.
12. (246) Rapport til Stortinget fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd 2021 (Dokument 17 (2021–2022))
Samr.: Vert sendt utanriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdig behandla. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 15.07.

